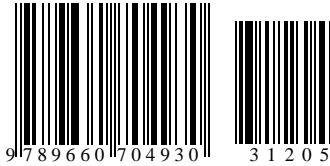

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

ISBN 966-07-0493-3

ISBN 966-07-0493-3

Випуск шістнадцятий

**ЛІТЕРАТУРА
до знаменних і пам'ятних
дат Тернопільщини
на 2006 рік**

Бібліографічний покажчик

ТЕРНОПІЛЬ
«Підручники і посібники»
2005

Укладач **М. Друневич** — головний бібліотекар відділу краєзнавчої літератури та бібліографії ОУНБ
Редактор **О. Раскіна**
Відповідальний за випуск **В. Вітенко** — директор ОУНБ
Комп'ютерний набір **С. Стахурська**

Видано за фінансової підтримки Тернопільської обласної державної адміністрації та Тернопільської обласної ради.

Л 64 Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2006 рік: Бібліографічний покажчик / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 128 с.

ISBN 966-07-0493-5

Видання містить інформацію про пам'ятні події краю та його видатних людей. Посібник слугуватиме науковцям, освітянам, краєзнавцям, студентству, культурно-освітнім працівникам, широкому загалу читачів.

ББК 92.5(4УкрТер)

Передмова

Щорічний бібліографічний покажчик «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2006 рік» подає інформацію про визначні події, уродженців та видатних людей, чиї життя та діяльність пов'язані з Тернопільщиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам'ятних дат року.

Матеріал систематизовано за хронологічною послідовністю, зокрема подається число, місяць, найменування події, текстова довідка та рекомендаційний список літератури, а в персоналіях – за алфавітом. Додатково подано перелік дат та подій, які не увійшли до основного списку.

Адресується викладачам, учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться й займається краєзнавством.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література про Тернопільську область за ... рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою за попередні роки.

Перелік дат та ювілеїв неповний.

Подяка

Складаємо вдячність за подання окремих матеріалів:

- **Б. Головину** — почесному голові обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка;
- **Р. Матейку** — кандидату історичних наук, доценту ТАНГУ;
- **П. Медведику** — театрознавцю, фольклористу й етнографу;
- **Б. Саваку** — краєзнавцю;
- **В. Ханасу** — краєзнавцю, публіцисту, перекладачу;
- **В. Хомі** — краєзнавцю;
- **О. Черемшинському** — краєзнавцю, етнографу;
- **Г. Чернихівському** — краєзнавцю, літературознавцю.

Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2006 рік

СІЧЕНЬ

- 6 – 70 років від дня народження В. Бурми — журналіста, краєзнавця
- 12 – 125 років від дня народження М. Каганця — політичного діяча
- 13 – 125 років від дня народження А. Лотоцького — письменника, журналіста
- 21 – 125 років від дня народження М. Кічури — українського письменника
- 25 – 60 років від дня народження Л. Ізотової — співачки, заслуженої артистки України
- 27 – 150 років від дня народження А. Горбачевського — адвоката, політичного і громадського діяча
- 29 – 150 років від дня народження А. Брюкнера — польського славіста, літературознавця, енциклопедиста
- січень – 15 років з часу початку роботи відділу краєзнавчої літератури та бібліографії ТОУНБ

ЛЮТИЙ

- 14 – 60 років від дня народження Р. Матейка — історика, вченого, краєзнавця, заслуженого працівника освіти України

БЕРЕЗЕНЬ

- 2 – 130 років від дня народження М. Кордуби — вченого, історика, публіциста, письменника
- 8 – 125 років від дня народження Ю. Гірняка — вченого в галузі хімії та фізики, громадського діяча, публіциста
- 18 – 130 років від дня народження Й. Стадника — актора, режисера, педагога
- 27 – 50 років від дня народження Л. Ластівки — драматичної акторки, заслуженої артистки України
- 27 – 75 років від дня народження П. Ковальчука — письменника, журналіста
- березень – 50 років з часу закладення Гермаківського дендропарку

КВІТЕНЬ

- 26 – 20 років від дня Чорнобильської трагедії
- 26 – 160 років від дня народження І. Верхратського — природознавця, педагога, мовознавця, письменника
- 29 – 125 років від дня народження К. Рубчакової — української актриси і співачки

ТРАВЕНЬ

- 1 – 15 років з часу заснування Тернопільського обласного художнього музею
- 2 – 110 років від дня народження І. Я. Сеньківського — доктора ієромонаха, Блаженного священикомученика
- 9 – 135 років від дня народження В. Гнатюка — українського фольклориста, етнографа, літературознавця
- 12 – 70 років від дня народження І. Марчука — народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка
- 12 – 355 років битви козаків під Купчинцями та Денисовим
- 16 – 130 років від дня народження М. Конрада — Блаженного священикомученика
- 19 – 70 років від дня народження О. Черемшинського — краєзнавця-етнографа, почесного члена Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, заслуженого працівника культури України

ЧЕРВЕНЬ

- 15 – 70 років від дня народження В. Ячмінського — драматичного актора, співака, народного артиста України
- 28 – 10 років з часу прийняття Конституції України
- 28 – 155 років від дня народження К. Підвисоцького — українського актора, режисера і драматурга
- 29 – 130 років від дня заснування філії «Просвіти» в Тернополі
- червень – 20 років з часу відкриття «Співочого поля»

ЛИПЕНЬ

- 20 – 70 років від дня народження Б. Демкова — українського поета
- 20 – 85 років від дня народження О. Сліпої — громадсько-політичної діячки, члена ОУН, політв'язня, краєзнавця
- 23 – 70 років від дня народження Б. Лановика — історика, професора, заслуженого працівника народної освіти України

СЕРПЕНЬ

- 24 – 135 років від дня народження В. Щурата — фольклориста, етнографа, літературознавця, перекладача, поета
- 24 – 15 років з часу проголошення незалежності України
- 27 – 150 років від дня народження І. Франка — українського письменника, вченого, видатного культурно-громадського діяча
- серпень –
- вересень – 90 років героїчних боїв на Лисоні

ВЕРЕСЕНЬ

- 6 – 80 років від дня народження Б. Головина — почесного голови ТОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, педагога, краєзнавця, публіциста, громадського діяча
- 13 – 75 років від дня народження Б. Харчука — українського письменника
- 14 – 75 років від дня народження І. Гермаківського — журналіста, письменника
- 16 – 15 років з часу заснування телеканалу «TV-4»
- 28 – 70 років від дня народження Г. Чернихівського — літературознавця, члена Всеукраїнської спілки краєзнавців, лауреата премій: у галузі охорони пам'яток історії та культури ім. В. Антоновича та літературно-мистецької ім. братів Лепких, Міжнародної премії фонду родини Воляників-Швабінських, члена Національної спілки письменників України

ЖОВТЕНЬ

- 9 – 120 років від дня народження І. Блаквичев — дитячої письменниці
- жовтень-листопад – 160 років з часу перебування Т. Г. Шевченка на Тернопіллі

ЛИСТОПАД

- 4 – 60 років від дня народження Н. Волинець — музеєзнавця, публіциста, члена Всеукраїнської спілки краєзнавців, члена Національної спілки журналістів України, лауреата літературно-мистецької премії ім. братів Лепких, почесного члена Всеукраїнського товариства «Просвіта», заслуженого працівника культури України
- 21 – 90 років від дня народження Я. Геляса — актора, режисера

ГРУДЕНЬ

- 1 – 15 років з часу проведення Всеукраїнського референдуму
- 17 – 110 років від дня народження о. М. Цегельського — Блаженного священикомученика
- 19 – 45 років з часу заснування ВАТ «Бережанський склозавод»
- 25 – 70 років від дня народження П. Бубнія — журналіста, поета, краєзнавця, літературознавця

***

- 40 років Тернопільському державному економічному університету
- 200 років з часу заснування Кременецького ботанічного саду

Міста-ювіляри

- 550 років з дня заснування м. Борщева
- 795 років з дня заснування м. Збаража

Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку

1 січня 1931 р. народився **Ярослав Сапужак** — український учений у галузі геофізики, доктор геологомінералогічних наук, професор.

2 січня 1926 р. народився **Ігор Соневицький** — композитор, музикознавець, диригент, педагог.

2 січня 1941 р. народився **Роман Пінь** — український поет, журналіст.

2 січня 1941 р. народилася **Оксана Сенатович** — українська поетеса.

7 січня 1926 р. народився **Олександр Бугай** — поет, письменник-фантаст.

24 січня 1941 р. народився **Юрій Покальчук** — літературознавець, поет, письменник.

25 січня 1951 р. в с. Августівці Козівського району народився **Богдан Кирилюк**.

З 1976 р., після закінчення Харківського інституту культури, почав працювати в Тернопільській обласній філармонії артистом розмовного жанру.

Б. Кирилюк довгий час працював ведучим концертної програми ВІА «Медобори», а згодом — конференсьє самотнього ансамблю народної музики «Візерунок». Б. Кирилюк — цілісно багатогранна натура — і актор, і поет, і режисер. Використовуючи свої зовнішні дані, артист дуже вдало будував на цьому свої репризи. Посміюючись над собою — викривав різні людські вади. Його щира, співуча українська мова виразність і темперамент виконання принесли читцю визнання слухачів.

Він однаково талановито читав твори як майстрів сатиричного пера Остапа Вишні, Степана Олійника, Євгена Дудара, так і поезію Т. Шевченка, прозу О. Довженка, власні твори.

Б. Кирилюк був постійним учасником великих концертних програм у містах та селах області, неодноразово виступав на столичній сцені.

Разом із творчими колективами побував у Болгарії, Монголії, Польщі, Канаді.

18 січня 1996 р. помер. Похований у рідному селі Августівка.

30 січня 1941 р. народився **Василь Фольварочний** — письменник.

31 січня 1926 р. народилася **Тетяна Осадца** — художниця.

У січні 1996 р. на інформаційному ринку області з'явилося ще одне видання — «Тернопільська газета». Це восьми (зараз двадцяти) сторінковий тижневик, який заснувала агенція «Прес-інформ».

На сторінках газети — різноманітна інформація з життя області, України, близького і далекого зарубіжжя. Є також традиційні для більшості видань гороскопи, поради, реклама і програма телебачення.

7 лютого 1956 р. народився **Віктор Яковлев** — директор Тернопільського обласного центру дозвілля «Терноцвіт».

8 лютого 1956 р. народився **Юрій Кіцила** — викладач Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької, заслужений діяч мистецтв України.

9 лютого 1861 р. народився **Ксенофонт Сосенко** — священик, сходознавець, етнолог, письменник.

11 лютого 1916 р. в м. Донецьку народився **Олександр Данічкін** — танцюрист, балетмейстер. Заслужений артист УРСР (1971). Соліст балету ансамблю пісні і танцю Київського військового округу (1938 – 45), Шахтарського ансамблю пісні і танцю (м. Донецьк, 1945 – 57). Балетмейстер танцювальних ансамблів «Подільнянка» (Хмельницький) (1957 – 64), «Надзбручанка» (Тернопіль (1964 – 85) обласних філармоній. На основі фольклорних записів народних танців у селах Тернопільщини (1966 – 77) поставив свої хореографічні картини «Вихиляс», «Каперуш», «Кивун», «Подільське весілля», «Трусинець», «Обжинки», «Швець», «Чабани» та інші; ансамбль показав їх в Україні, республіках колишнього СРСР, у Болгарії (1973. 1977); більшість творів є в репертуарі «Надзбручанки». Помер 28 березня 1986 р. в Тернополі.

12 лютого 1886 р. народився **Василь Коссак** — оперний співак, драматичний актор, режисер.

27 лютого 1906 р. народився **Михайло Магдій** — український диригент, фольклорист, заслужений артист УРСР з 1956 р.

25 березня 1956 р. народилася **Мирослава Хмурич** — директор Тернопільської обласної бібліотеки для молоді.

25 березня 1986 р. здано в експлуатацію видавництво «Збруч». Тут друкуються десятки як тернопільських, так і газет інших областей України.

26 березня 1951 р. народився **Степан Сапеляк** — український поет, лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка

27 березня 1911 р. народився **Михайло Сорока** — правозахисник, політичний діяч.

27 березня 1926 р. народився **Євген Давидов** — викладач Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької, заслужений працівник культури України.

2 квітня 1851 р. народився **Станіслав Лям** — польський історик літератури, критик, видавець, бібліограф.

4 квітня 1841 р. народився **Анатоль Левицький** — польський історик, академік Польської академії наук.

14 квітня 1946 р. народився **Орест П'єкний** — викладач Чортківського педагогічного училища ім. В. Барвінського, заслужений працівник культури України.

15 квітня 1896 р. народилася **Анда Остапчук** — оперна та камерна співачка.

18 квітня (за іншими даними — 14 квітня або 20 листопада) **1886 р.** народився **Теодор Вацик** — український живописець.

21 квітня 1991 р. в селі Крогулець Гусятинського району було **відкрито перший музей** в Україні незаслушено забутого поета-лірика, прозаїка-белетриста, громадського діяча Богдана Лепкого.

Ініціативу створення музею-кімнати взяв на себе педагогічний колектив місцевої школи I – II ступенів. Основний тягар цієї роботи ліг на плечі директора П. Д. Чира та його заступника О. М. Пелешок.

Експозиція музею цікава, багата на ілюстровані матеріали, фотографії, документи, вдало втілені на стендах художниками. Є велика книгозбірня рідкісних видань у діаспорі, якою користуються широкі кола студентської та шкільної молоді, краєзнавці й дослідники творчості Б. Лепкого.

24 квітня 1876 р. народився **Степан Мохнацький** — душпастир, про-світницький діяч.

7 травня 1941 р. народився **Василь Подуфалій** — композитор, фольклорист, літературознавець, краєзнавець.

9 травня 1906 р. в с. Мужиліві Підгаєцького повіту (тепер Підгаєцького р-ну) **відбувся страйк** селян.

13 травня 1956 р. народився **Ігор Бердей** — співак естрадного жанру, заслужений артист України.

15 травня 1956 р. народився **Володимир Грицай** — заслужений працівник культури України, директор і головний диригент комунальної установи Тернопільського муніципального духового оркестру «Оркестра Волі».

20 травня 1911 р. народився **Володимир Савчак** — живописець.

25 травня 1891 р. народився **Микола Бенцаль** — актор і режисер.

26 травня 1906 р. народився **Антін Глинка** — журналіст, політик, громадський і культурний діяч, посол федерального парламенту Канади.

8 червня 1946 р. народився **Степан Алич-Мокрій** — український поет.

10 червня 1946 р. почала працювати **Підволочиська бібліотека для дітей**.

20 червня 1931 р. в с. Беневі Тербовлянського району народився **Теодор Хмурич**. У рідному селі організував хор, з яким виступав у Золотниках, а в 1950 році — у Тернопільській філармонії. З 1965 р. Т. Хмурич — керівник народного самодіяльного хору «Добровляни». В 1967 р. йому присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

Теодор Хмурич — автор пісень «Вечір над Дністром», «Весняний ранок», «З Дністром прощаються лелеки», «Заліщицькі каштани», «В полі дуб зелений» (сл. П. Мамалиги), «Сон» (сл. О. Маковея), «Мчали вершники» (сл. Б. Бастюка).

Пісні автора виконують: народний самодіяльний хор «Добровляни», ансамблі пісні і танцю «Дністер» та «Хлібодари», а також хорові колективи області.

21 червня 1921 р. народився **Осип Дяків-Горновий** (псевдо «Горновий», Осип Гончарук, А. Осипенко, Артем) — український громадський діяч, публіцист.

25 червня 1896 р. народилася **Марія Деркач** — літературознавець.

Червень 1906 р. на Кременеччині **побував М. Коцюбинський**.

5 липня 1941 р. народився **Богдан Заставецький** — кандидат географічних наук, доцент.

10 липня 1936 р. народився **Ростислав Пилипчук** — український театрознавець і літературознавець, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства.

28 липня 1906 р. народився **Іван Манчуленко** — фольклорист, драматург, історик, краєзнавець.

28 липня 1931 р. в с. Старому Місті Підгаєцького району народилася **Ольга Букавин**, відома на Підгаєччині поетеса та громадська діячка. Її статті, вірші друкувалися у місцевій пресі, газетах «Шлях перемоги», «Українська думка», журналах «Патріартах», «Джерело життя». Вона є організатором Різдвяно-великодніх виставок у музеях міст Бережани та Тернопіль. 6 березня 1994 року в Підгайцях у приміщенні колишнього підвалу-катівні відкрила музей УПА. Допомогала у зборі матеріалів для краєзнавчого музею, відкритого у 2000 році в Народному домі.

7 серпня 1906 р. народився **Леопольд Левицький** — графік, живописець.

10 серпня 1941 р. народився **Роман Лубківський** — український поет, перекладач.

18 серпня 1941 р. народився **Василь Лісовий** — відомий на Кременеччині поет.

22 серпня 1946 р. народився **Йосип Сагаль** — соліст-вокаліст муніципального оркестру «Оркестра Волі», заслужений працівник культури України.

26 серпня 1876 р. народився **Василь Юрчак** — український драматичний актор.

29 серпня 1956 р. народився **Михайло Рудзінський** — директор Тернопільського обласного музичного училища ім. С. Крушельницької.

2 вересня 1811 р. народився **Іван Вагилевич** — український поет, фольклорист, етнограф.

8 вересня 1921 р. народився **Микола Волощук** — український поет і художник.

21 вересня 1906 р. у с. Подобріївка Білопільського району на Сумщині народився **Борис Павлівський** — поет, член Національної спілки письменників України.

29 вересня 1866 р. народився **Михайло Грушевський** — видатний український учений, державний діяч, педагог.

3 жовтня 1926 р. народився **Володимир Климків** — диригент, педагог, музично-громадський діяч.

19 жовтня 1926 р. народився **Богдан-Володимир Гаврилишин** — український економіст, громадський діяч.

24 жовтня 1901 р. народився **Михайло Шарик** — українсько-канадський письменник.

28 жовтня 1881 р. народився **Дмитро Макогон** — український письменник і педагог.

2 листопада 1936 р. народився **Михайло Рапіта** — викладач музичного училища ім. С. Крушельницької, заслужений працівник культури України.

4 листопада 1911 р. народився **Роман-Дмитро Клячківський** — політичний і військовий діяч.

4 листопада 1936 р. народився **Микола Мечник** — викладач Тербовлянського вищого училища культури, заслужений працівник культури України.

5 листопада 1911 р. народився **Дмитро Мирон** — теоретик і організатор національно-визвольної боротьби.

5 листопада 1941 р. народився **Богдан Заставецький** — науковець, кандидат географічних наук (1988), член Всеукраїнської спілки краєзнавців (1991).

11 листопада 1941 р. народився **Степан Нечай** — живописець.

11 листопада 1931 р. народився **Володимир Мельничайко** — український мовознавець.

14 листопада 1931 р. народився **Василь Корчемний** — учений агроном-садівник, художник, поет.

20 листопада 1896 р. народився **Михайло Вериківський** — український композитор, заслужений діяч мистецтв України.

22 листопада 1886 р. народився **Михайло Ломацький** — учитель, географ, етнограф.

24 листопада 1886 р. народився **Андрій Музичка** — український літературознавець.

28 листопада 1896 р. народилася **Наталя Кміцикевич-Цебрівська** — піаністка, педагог.

2 грудня 1951 р. народився **Степан Галябарда** — український поет-пісняр.

3 грудня 1941 р. народився **Михайло Ониськів** — літературознавець, поет, публіцист, видавець.

12 грудня 1941 р. народився **Борис Хижняк** — журналіст, письменник.

У 1751 р. в Бучачі було зведено міську ратушу. Архітектор — **Бернард Меретин**, скульптор — **Йоганн Георгій Пінзель**.

У 1866 р. народився **Андрій Шмигельський** — український громадський діяч, співробітник часописів «Народ», «Земля і воля» та інших соціал-демократичних видань.

У 1876 р. народився **Іван Григорович** — оперний та камерний співак, педагог, диригент.

У 1881 р. Кременець відвідав відомий учений **М. М. Прживальський**.

У 1886 р. народився **Мирон Вітошинський** — український громадсько-політичний діяч. У 1918 – 1919 рр. був повітовим комісаром ЗУНР у Збаражі.

У 1896 р. народився **Степан Годований** — професор філософії, журналіст.

У 1896 р. народився **Іван Рудницький-Кедрин** — журналіст, громадський, науковий і політичний діяч.

У 1906 р. народилася **Євгенія Ласовська** — оперна співачка.

У 1911 р. народився **Микола Палій** — український учений, письменник.

У 1941 р. народився **Микола Горбаль** — поет, композитор, громадський діяч.

У 1946 р. почала працювати **Кременецька міська бібліотека ім. Ю. Словацького**.

У 1991 р. вийшов перший номер журналу «Тернопіль».

У 1991 р. відновлено **Підгасцький район**.

У 1996 р. відбулася **Всенародна проща у Зарваниці**.

У 2001 р. засновано **камерний оркестр Тернопільської обласної філармонії**. Художній керівник та диригент оркестру, випускник Львівської музичної академії ім. М. Лисенка (консерваторія) — **Сергій Черняк**.

У складі оркестру працюють випускники вищих учбових закладів України: Львова, Києва, Одеси, Харкова, Донецька, Тернополя, Рівного. Основний склад колективу — це переважно музиканти, середній вік яких становить 23 – 25 років.

Репертуарна палітра оркестру включає в себе популярні твори західно-європейських, російських та українських авторів (від старовинної та класичної музики до творів сучасних композиторів).

Оркестр плідно співпрацює з відомими виконавцями і музикантами України, Росії та Західної Європи.

6 СІЧНЯ

70 років від дня народження Василя Бурми

(6.01.1936) — журналіста, краєзнавця

Народився 6 січня 1936 року в с. Зарозі Оржицького району Полтавської області. У 1963 році закінчив Львівський університет — факультет журналістики. З тих пір працює репортером і фотокореспондентом тернопільської обласної газети «Вільне життя». Рубрика «Світ в об'єктиві Василя Бурми» уже десятки років не сходять зі сторінок газети.

Постійно друкується в інших виданнях, зокрема опублікував цикл статей «Замки Тернопілля» у газеті «Русалка Дністрова».

В. Бурма — учасник всеукраїнських і міжнародних виставок художньої фотографії.

У 1996 році відбулася персональна виставка В. Бурми «Країни, міста, люди»; 2000 рік — «Привиди старих замків»; 2003 рік — «Брати мої гречкосії».

В. Бурма — член Національної спілки журналістів України з 1970 року, Спілки фотохудожників України з 1999 року. У 1999 році Указом Президента України В. Бурмі було присвоєно звання «Заслужений журналіст України».

ЛІТЕРАТУРА

Бурма В. О. Берегами Серету: Путівник по туристському маршруту. — Львів: Каменяр, 1979. — 88 с., іл., 15 л. іл.

Бурма В. О. Тернопільське озеро. — Львів: Каменяр, 1974. — 40 с.: фотогр.

Радзівський В., Бурма В. Медобори: Путівник / Фотогр.: В. Радзівського, В. Бурми. — Львів: Каменяр, 180 с.: фотогр.

***

Герета І. П. Бережани: Ілюстрований краєзнавчий нарис / Фотогр. В. О. Бурми. — Львів: Каменяр, 1979. — 79 с., 12 л. іл.

Лавренюк В. О., Радзівський В. О. Тернопільщина туристська: Путівник / Фотогр. В. Бурми. — Львів: Каменяр, 1983. — 96 с., 15 л. іл.

Радзівський В. Кременецькі гори: Путівник по туристському маршруту / Фотогр.: В. Бурми, В. Радзівського. — Львів: Каменяр, 1976. — 112 с.: фотогр.

Тернопіль: Фотоальбом / Вступ. ст.: П. Бубній, Р. Матейко, Б. Лановик; Фотогр. В. Бурми. — Тернопіль, 1996.

Тернопільщина — туристична: Фотоальбом / Фотогр.: В. Бурми, В. Балюха, А. Зюбровського, О. Гаврилюка, Т. Іванківа. — Тернопіль: Джура, 2004.

Чайковський М. П. Пам'ятки природи Тернопільщини: Ілюстрований нарис / Фотогр.: В. О. Бурми, В. О. Радзівського, М. П. Чайковського. — Львів: Каменяр, 1977. — 79 с.: фотогр.

***

Бурма В. Гей ви, козаченьки, вітер в чистім полі!..: [4-й Всеукр. фестиваль козацьк. пісні «Байда»] // Вільне життя. — 2005. — 28 верес. — С. 2; фотогр.

Бурма В. Голуба хвиля Тернопільського ставу // Вільне життя. — 1999. — 4 листоп., фотогр.

Бурма В. Дерев'яне диво Поділля: [Церкви в Чортків. р-ні. Архітектура] // Вільне життя. — 2000. — 4 листоп.

Бурма В. З чистої криниці: [Спогад про І. Блажкевич: її садибу в Денисові] // Вільне життя. — 2002. — 9 листоп., фотогр.

Бурма В. За вернісажем — вернісаж: [Вист. фотохудож. А. Зюбровського] // Вільне життя. — 2003. — 13 груд. — С. 5; фотогр.

Бурма В. За мурами старих твердинь // Русалка Дністрова. — 1996. — № 14 (лют.). — (Прем'єра рубрики: Замки Тернопілля).

Бурма В. Заліщицькі екзоти // Вільне життя. — 1999. — 25 груд., фотогр.

Бурма В. Зборів — місто козацької слави // Вільне життя. — 1999. — 25 трав.

Бурма В. Костьол Святого Стефана в Кременці // Вільне життя. — 1999. — 30 листоп., фотогр. — (Світ нашої духовності).

Бурма В. Краса очима Олега Марчака: [Фотохудож. з Чорткова] // Вільне життя. — 2004. — 20 листоп. — С. 6; фотогр. — (Обрії освіти).

Бурма В. Ох, вернісаж, ох, вернісаж...: [Виставка робіт терноп. фотохудож. А. Зюбровського] // Вільне життя. — 2004. — 4 груд. — С. 6; фотогр.

Бурма В. «Потибоша аки обри»: [Археол. розвідки дулібського городища на території обл.] // Вільне життя. — 2002. — 27 лип., фотогр.

Бурма В. Привид минувшини бродить Збаразьким замком: [Іст. і архіт. пам'ятка] // Вільне життя. — 2000. — 22 лип.

Бурма В. У пацієнта — чотири ноги: [Про роботу обл. держ. лаб. вет. медицини] // Вільне життя. — 1999. — 27 квіт.

Бурма В. Чебрецева галявина [в Медоборах] // Вільне життя. — 1999. — 26 черв.

Бурма В. Щедра палітра Михайла Бенча: [Фотокореспондента] // Вільне життя. — 1999. — 20 берез.

***

Вітаємо! Напередодні Дня журналіста Указом Президента України Л. Кучми присвоєно звання «Заслужений журналіст України» багаторічному фотокореспонденту «Вільного життя» В. Бурмі — за вагомий особистий внесок у розвиток журналістики та високу професійну майстерність // Вільне життя. — 1999. — 8 черв.

***

Бойко Т. Його фотографії — це життя: [Вист. терноп. фотохудож. В. Бурми] // Свобода. — 2003. — 15 листоп., фотогр. — (Вернісаж).

Бригідир Н. Світ в об'єктиві Василя Бурми: [Персон. вист. терноп. фотографа] // Тернопіль вечірній. — 2003. — 13 листоп., фотогр.

Василь Бурма: фотокореспондент // Про себе, про друзів, про час / Автор-упоряд. Л. Левицька. — Тернопіль, 1999. — С. 184; фотогр.

Вербицька Т. Фотопланета Василя Бурми // Місто. — 2003. — 18 черв. — С. 9; фотогр.

Садовська Г. Осіннє золото Василя Бурми: [Фотовист. терноп. журналіста] // Вільне життя. — 2003. — 13 листоп., фотогр.

Сушкевич В. Сорок років з пером і об'єктивом: В обл. музеї відкрилася вист. Василя Бурми // Вільне життя. — 2003. — 11 листоп., фотогр. — (Знай наших).

Через тридцять країн і три океани: [Вист. фотокор. В. Бурми] // Вільне життя. — 1995. — 21 листоп.

***

Весна Х., Дуда І. Бурма Василь Олександрович (6.01.1936, с. Заріг Оржиц. р-ну Полтав. обл.) — журналіст, краєзнавець // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 201 – 202.

12 СІЧНЯ

125 років від дня народження Марка Каганця (12.01.1881 – 6.02.1908) — політичного діяча

Народився 12 січня 1881 року в с. Коропці, тепер Монастирського району в селянській родині. Освіту здобув, займаючись самоосвітою, самотужки вивчив німецьку мову. В роки військової служби у Відні, де вирували політичні пристрасті, знайомство із визначними громадськими діячами, митрополитом Андреем Шептицьким висунуло його в число визнаних людей просвітницького руху того часу.

У 1905 році Марко Каганець заснував кредитову кооперативну спілку та читальню товариства «Просвіта», де був її головою. Брав постійну і невтомну участь у діяльності повітових, крайових громадських організацій, народних віче у Львові. У ньому селяни бачили свого радника і захисника.

6 лютого 1908 року, протестуючи проти фальсифікації передвиборчої боротьби, Марко Каганець був заколотий багнетами. Похований у с. Коропці, на могилі стоїть хрест із червоного каменю.

Коропчани свято шанують пам'ять про свого земляка. Його іменем названо центральну вулицю с. Коропця, середню загальноосвітню школу I – III ступенів. У 1994 році поблизу навчального закладу зведено пам'ятник патріоту.

ЛІТЕРАТУРА

Бучач і Бучаччина: Іст.-мемуар. зб. — Нью-Йорк; Лондон; Париж; Сідней; Торонто, 1972. — 943 с.

С. 553: Про М. Каганця.

Зеленюк І. Загинув від жандармських багнетів...: 91 рік тому обірвалося життя Марка Каганця: [укр. патріота] // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 221 – 222.

Монастирська і околиці в спогадах емігрантів. — Тернопіль: Кн.-журн. вид-во «Тернопіль», 1993. — 167 с.

С. 98 – 99: Про М. Каганця.

***

Гаврилишин В. Борець за волю України: У Коропці відкрито пам'ятник М. Каганцю // Вісті Придністров'я. — 1994. — 9 верес.

Матейко Р., Попадинець О. Жертовність і безсмертя: До 120-річчя від дня народження М. Каганця // Ровесник. — 2001. — 22, 29 берез.

Ониськів М. Громом вість пронеслась: [Про громад. діячів і патріотів — Марка Каганця й Адама Коцка] // Вільне життя. — 2000. — 5 серп., фотогр.

Ступ'як Є. Оборонець народних прав: 95-річчя з дня загибелі Марка Каганця (1881 – 1908) // Вісті Придністров'я. — 2003. — 22 лют. — (Сторінки історії).

Яловий В. Вічна слава борцям // Вісті Придністров'я. — 1991. — 28 лют.

13 СІЧНЯ

125 років від дня народження Антона Лотоцького (13.01.1881 – 28.05.1949) — письменника, журналіста, видавця, педагога

Народився 13 січня 1881 року в селі Вільхівці поблизу м. Березан у сім'ї педагога і письменника. Ще під час навчання в Березанській гімназії видавав гумористичний журнал «Небелиці».

Після закінчення філософського факультету Львівського університету, з 1911 року працював учителем Рогатинської гімназії.

У серпні 1914 р. записався до Легіону Українських Січових Стрільців, брав участь у підготовці видань «Пресової квартири». Був одним із перших співробітників знаного у Львові в 1919 році видавництва «Світ дитини» і однойменного часопису. Виступав тут та в інших виданнях під власним прізвищем і псевдонімами (Я. Вільшенко, вуйцьо Тонцьо, Я. В-ко, тото-Долото) як автор віршів, прозових і драматичних творів, просвітницьких статей на різні теми.

У його доробку близько тринадцяти книг оповідань, сценічних картин, віршів, повістей. Разом з Угрином-Безгрішним видав «Коротку граматику української літературної мови» (1936).

18 квітня 1946 р. Правління Львівської організації Спілки письменників ухвалило рішення про прийом до Спілки А. Лотоцького.

28 травня 1949 року А. Лотоцький помер у Львові, де й похований.

У 1991 р. перевидано збірки його історичних оповідань «Княжа слава», «Хрест над Дніпром», повісті «Кужіль і меч».

ЛІТЕРАТУРА

Лотоцький А. Історія України для дітей. — Івано-Франківськ: Просвіта, 1991. — 256 с.

Лотоцький А. Княжа слава: Іст. оповід. — К., 1991. — 47 с.: іл. — (Історія. Пригоди. Фантастика).

Лотоцький А. Козак Байда: Іст. оповід. Стрілецька легенда. — Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1992. — 122 с.

Лотоцький А. Кужіль і меч: Іст. повісті для юнацтва. — Львів: Червона калина, 1991. — 336 с.

Лотоцький А. Левада пречистої: Легенди. — Львів: Каменяр, 1993. — 135 с.

Лотоцький А. Роксоляна: Іст. оповід. з XVI століття. — Тернопіль: Ред. видав. відділ упр. по пресі, 1991. — 78 с.

Лотоцький А. Хрест над Дніпром: Іст. оповіді про прийняття віри Христової на Україні. — К., 1991. — 64 с.

***

Лотоцький А. Мудра володарка: Оповід. // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 1. — С. 27 – 29.

***

Антін Лотоцький // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. Спец. вип. «Бережанська гімназія», 1993. — С. 6.

Демків Б. Антін Лотоцький // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 1. — С. 27.

Мельничук Б. Письменник, син письменника // Вільне життя. — 1991. — 24 верес.

Подуфалий В. Антін Лотоцький знову з читачами // Русалка Дністрова. — 1993. — № 19 (жовт.).

Подуфалий В. Антін Лотоцький // Бережанське віче. — 1994. — 30 квіт.

***

Лотоцький Антін (1881 – 1949) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 4. — С. 1379.

21 СІЧНЯ

125 років від дня народження Мелетія Кічури (21.01.1881 – 3.03.1938) — українського письменника

Народився 21 січня 1881 року в сім'ї священика у Носові Бережанського повіту (нині Підгаєцького району). Здобув блискучу освіту: гімназія у Львові, правничі факультети Віденського і Львівського університетів.

Ще у липні 1899 року на студентському вічі палко відстоював задум заснування у Львові українського університету.

1908 року М. Кічура як довірена особа В. Стефаніка багато зробив, щоб письменник переміг на виборах до австрійського парламенту.

Від 1910 року наш земляк працював адвокатом у Коломиї на Станіславщині, брав активну участь у громадсько-культурному житті міста, виданні газети «Покутське слово».

У серпні 1914 року Мелетія Кічуру мобілізували в австрійську армію. Воював на Галицькому фронті, потрапив у російський полон і був вивезений у Сибір.

З 1918 року жив у Києві, працював завідуючим канцелярією Української академії мистецтв, викладав німецьку мову в Художньому інституті. Налігав до літературного об'єднання «Західна Україна», від 1930 року був редактором його журналу під однойменною назвою. Також відредагував альманах «Руку братам» (1928).

М. Кічура — автор збірок поезій, літературознавчих статей, рецензій, нарисів про українських письменників. Перекладав українською мовою твори Ш. Бодлера, Ю. Словацького, Ф. Шіллера й інших, німецькою мовою — поезії Лесі Українки, Т. Шевченка.

У 1933 році М. Кічуру за сфабрикованим звинуваченням заарештували органи ДПУ.

До останнього часу вважали, що М. Кічура загинув у 1939 році, але відомий тернопільський краєзнавець Єфрем Гасай віднайшов архівну довідку, завдяки якій остаточно з'ясовано, що Мелетій Омелянович Кічура помер 3 березня 1938 р. у місцях позбавлення волі.

Реабілітований посмертно.

ЛІТЕРАТУРА

Кічура М. [Поезія] // Молода муза: Антологія західноукраїнської поезії поч. XX століття. — К., 1989. — С. 222 – 253.

Кічура М. «О чиста кринице...»: [Вірші] // Вільне життя. — 1991. — 7 берез.

Кічура М. [Поезії] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 1. — С. 23 – 24.

***

Бубній П. Мелетій Кічура // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 1. — С. 23.

Веретюк О. «Не як невольник твій...» // Вільне життя. — 1993. — 31 берез. — (Рядок з біографії краю).

Веретюк О. Співець з краю Золотої Липи // Храм книги. — Бережани, 1994. — С. 113 – 118.

Дубина М. Мелетій Кічура: Шляхами письменницької долі // Літ. Україна. — 1992. — 3 груд.

Дудар С. Боець великого загону // Бережанське віче. — 1991. — 30 січ.

Мелетій Кічура: [Корот. біогр.] // «3 порога смерті...»: Письменники України — жертви сталінських репресій. — К., 1991. — С. 243 – 244.

Мельничук Б., Уніят Б. «Адресат вибув...» // Свобода. — 2005. — 5 берез. — С. 4. — (Наші земляки).

Погребенник Ф. Мелетій Кічура у розквіті сил: [Рідкісне фото укр. поета] // Слово і час. — 1993. — № 4. — С. 86. — (З колекції Ф. Погребенника).

***

Кічура Мелетій Омелянович (21.01.1881 – 1939) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1980. — Т. 5. — С. 213.

Кічура Мелетій Омелянович (21.01.1881 – 1939) — укр. поет // УЛЕ. — К., 1990. — Т. 2. — С. 483.

Кічура Мелетій (1881), поет: Біогр. довід. // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 3. — С. 1042.

Кічура Мелетій (21.01.1881 – 1937) — укр. письменник // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польськ.-укр. культ. взаємини. — Тернопіль, 1996. — С. 27.

25 СІЧНЯ

60 років від дня народження Любові Ізотової

(25.01.1946) — співачки (колоратурне сопрано), заслуженої артистки України

Народилася 25 січня в м. Чарджеві, нині Туркменістан, де минули її дитячі та юнацькі роки. Доля закинула талановиту дівчину в Україну, де вона закінчила Харківське музучилище, а в 1975 р. — Харківський інститут мистецтв імені І. Котляревського за спеціальністю «Сольний спів».

Пропрацювавши п'ять років солісткою Луганської облфілармонії, пербралася разом із сім'єю до Тернополя.

З 1980 р. працює в Тернопільській обласній філармонії, володіє рідкісним голосом — єдиним у нашому краї чудовим колоратурним сопрано.

З 1985 р. — заслужена артистка України.

У творчому доробку співачки — концертні програми популярної класики, ліричні пісні 40 – 50-х років, «Світова поезія у творчості українських композиторів», «Композитори дітям і юнацтву», «Я пам'ятаю вальсу звук чарівний».

На суд слухачів було представлено музичні програми за творами Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Лисенка, О. Олесея, Ф. Шопена, Й. Штрауса, Дж. Верді. Дві концертні програми співачка присвятила славетній Соломії Крушельницькій.

Любов Андріївна співпрацює з творчими колективами міста, зокрема з Галицьким камерним оркестром, духовим оркестром «Оркестра Воли», оркестром народних інструментів музичного училища ім. С. Крушельницької.

Сьогодні в Тернопільському музичному училищі імені Соломії Крушельницької Любов Ізотова навчає вокалу. Виховала цілу плеяду здібних студентів.

За роки творчої праці співачка об'їздила всю Україну, побувала у Білорусії, Російській Федерації, Туркменістані, Литві, Латвії, Естонії, Німеччині, Франції, Польщі, Люксембурзі.

Нагороджена грамотою «За особливі досягнення у сфері культури і мистецтв».

ЛІТЕРАТУРА

Ізотова Л. «Моє королівство — сцена» / Зап. З. Кушнірук // Свобода. — 1996. — 28 листоп., портр.

***

Боднарчук В. Талант, що співом розквітає...: [Розм. із засл. артисткою України Л. Ізотовою] // Соломія. — 2002. — № 3 (листоп.).

Бойко Т. Духовний спів — це високий спів серця: [Концерт духовного співу Л. Ізотової] // Свобода. — 2003. — 1 лют. — (Концерти).

Буяк Я. «Пісню світові дала, серце вам лишила» // Тернопільська газета. — 2001. — 28 лют. — 6 берез.

Гак А. У свій день народження Любов Ізотова зробила подарунок шанувальникам: [Сольний концерт] // Нова Тернопільська газета. — 2003. — 29 січ., фотогр.

Закінчить, будь ласка, речення: [Розм. журналіста В. Сушкевича із солісткою облфілармонії Л. Ізотовою] // Вільне життя. — 2001. — 24 лют., фотогр.

Іваськів Р. Любов Ізотова. Як 25 літ тому... // Нова Тернопільська газета. — 2001. — 28 лют. — 6 берез., фотогр.

Січеславка М. «Аве Марія» у Катедральному соборі: [Концерт духовного співу Л. Ізотової] // Вільне життя. — 2003. — 22 лют. — (Духовне).

Собуцька В. Вечір у стилі ретро // Свобода. — 2001. — 24 лют.

Талант, що співом розквітає // Вісник Тернопілля. — 2001. — 23 лют., фотогр. — (Ім'я).

***

Шергей Г. Ізотова Любов Андріївна (25.01.1946, м. Чарджев, нині Туркменістан) — співачка (колоратурне сопрано) // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 677 – 678.

27 СІЧНЯ

150 років від дня народження Антіна Горбачевського
(27.01.1856 – 25(26).04.1944) — адвоката, редактора, політичного і громадського діяча

Народився 27 січня 1856 р. у Зарубинцях (тепер Збаразького району) в сім'ї священика.

Закінчив нормальну школу з німецькою мовою викладання у Збаражі, класичну гімназію в Тернополі, правничий факультет Львівського університету.

У 1883 – 1884 рр. А. Горбачевський був редактором газети «Діло». Відбувши практику у Львові та Перемишлі, у 1893 р. відкрив адвокатську канцелярію в Чорткові. Одночасно був головою наглядової ради кредитового товариства «Надія», головою товариства «Українська Бесіда» й повітового комітету Націонал-демократичної партії, засновником приватної гімназії Українського педагогічного товариства у Чорткові.

У червні 1913 р. А. Горбачевський стає послом до Галицького Сейму.

Під час Першої світової війни адвокат перебував на заході Австрії, а з 1916 року — в Дрогобичі. Брав активну участь у законодавчій діяльності Національної Ради.

У 1921 році повернувся до Чорткова, в березні 1927 р. увійшов до польського сенату від Українського національно-демократичного об'єднання. Головував в Українському парламентарному клубі.

Два перші роки війни жив у Кракові, а в 1941 р. повернувся до Чорткова. У березні 1944 р. виїхав до Санока, де й помер 25 (за іншими даними 26) квітня.

ЛІТЕРАТУРА

Гонський Я. Брати Іван та Антін Горбачевські // Збірник праць / Терноп. міськ. осередок Наукового товариства ім. Шевченка. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. — С. 188 – 193.

Горбачевський Антін — адвокат, редактор, політичний і громадський діяч // «Журавлина» книга. Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. — Тернопіль, 1999. — Ч. 1. А – Й. — С. 153 – 154.

Д-р Антін Горбачевський, організатор Чортківщини // Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. — Нью Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1974. — С. 68 – 71; фотогр.

Кравченко О. Антін Горбачевський // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі, 1898 – 1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. — Тернопіль; Львів, 1998. — С. 654.

Ханас В. Горбачевський, брат Горбачевського // Тернопіль вечірній. — 1996. — 31 січ.

***

Левенець Л., Мельничук Б. Горбачевський Антін Якович (27.01.1856, с. Зарубинці, нині Збаразьк. р-ну — 25 (за ін. даними — 26).04.1944, м. Санок (Польща) — адвокат, редактор, політ. і громад. діяч // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 392 – 393; фотогр.

29 СІЧНЯ

150 років від дня народження Александра Брюкнера
(29.01.1856 – 24.05.1939) — польського славіста, літературознавця, енциклопедиста

Народився 29 січня 1856 року в Тернополі в сім'ї колоністів з Австрії. Навчався у Львівському та Віденському університетах, де, після їх закінчення, працював доцентом. У 1881 – 1924 рр. очолював кафедру славістики в Берлінському університеті. У 1888 р. А. Брюкнера обирають академіком Польської академії наук, а у 1889 р. він стає членом-кореспондентом Петербурзької академії.

Досліджував історію мов та слов'янських літератур, фольклористику, міфологію та етнографію, історію культур слов'янських народів. Писав польською і німецькою мовами. Останні роки інтенсивно працював над «Історією польської культури». У німецьких наукових виданнях надрукував рецензію на «Історію українського друкарства» І. Огієнка. Високо оцінював етнографічні праці В. Гнатюка. Підтримував контакти з українськими вченими, зокрема з І. Франком, який написав кілька рецензій на праці Брюкнера.

Найвизначніші праці А. Брюкнера — «Нарис історії польської літератури» (1903), «Релігійна література в середньовічній Польщі» (1902 – 1904), «Старовинна Литва, народи і боги» (1904), «Міколай Рей» (1905), «Слов'янська міфологія» (1918), «Історія російської літератури» (1922 – 1923), «Польська міфологія» (1924), «Етимологічний словник польської мови» (1927).

Творчий внесок А. Брюкнера в славистику надзвичайно великий.

Помер А. Брюкнер 24 травня 1939 року в Берліні.

ЛІТЕРАТУРА

Брюкнер А. Історія польської культури: Галичина 1871 – 1914 / Пер. з пол. С. Ткачова // Русалка Дністрова. — 1996. — № 3 (лют.).

Брюкнер О. Кременець / Пер. з пол. С. Ткачова // Студентський вісник. — 1991. — 13 груд.

Брюкнер О. Окуповані території (1831 – 1914) / Пер. С. Ткачова // Тернопіль вечірній. — 1995. — 2 верес.

***

Методологія культурного процесу: Проблеми міфології, фольклористики, літературознавства, мовознавства: [До 135-річчя Александра Брюкнера]. — Тернопіль, 1991. — 156 с.

***

Брюкнер Александер — польський славіст, літературознавець, історик літератури // Мазурак Я. Літературна Бережанщина: Біогр. довід. — Бережани, 2000. — С. 22 – 23.

Брюкнер Олександр (1856 – 1939) — славіст, літературознавець, історик культури // Бармак М., Бармак О. Наш край — Тернопільщина. — Тернопіль, 1998. — С. 148 – 149.

Видатний славіст народився в Тернополі // Західна Україна. — 1996. — 17 – 23 лют.

Стронський М. До 145 річниці Александра Брюкнера // Тернопіль вечірній. — 2001. — 24 січ.

Ханас В. Славний уродженець Тернопілля // Тернопіль вечірній. — 1995. — 2 верес.

***

Вітвицький О. Присвячено видатному славістові: [В об'єдраному експонувалася вист. до ювілею А. Брюкнера] // Свобода. — 2001. — 25 січ.

Те ж: Тернопіль вечірній. — 2001. — 24 січ.

***

Брюкнер Александер (29.01.1856 – 24.05.1939) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1978. — Т. 2. — С. 46.

Брюкнер Александер (29.I.1856, Тернопіль — 24.V.1939, Берлін) — польс. філолог // Мистецтво України. — К., 1995. — Т. 1. — С. 256.

Брюкнер Александер (1856 – 1939) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 179.

Ткачов С., Ханас В. Брюкнер Александер (29.01.1856, Тернопіль — 24.05.1939, м. Берлін, Німеччина) — польський філолог-славіст, літературознавець, історик культури // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 189; фотогр.

Брюкнер Александер (29.01.1856 — 26.05.1939) — польський славіст, історик культури // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Пол.-укр. культ. взаємини. — Тернопіль, 1996. — С. 16.

СІЧЕНЬ

15 років з часу початку роботи відділу краєзнавчої літератури і бібліографії ТОУНБ (січень 1991)

Уже п'ятнадцятий рік працює над краєзнавчим портретом регіону відділ краєзнавчої літератури і бібліографії обласної універсальної наукової бібліотеки, створений у рік проголошення незалежності України. Цей підрозділ наповнив новим змістом бібліотечне краєзнавство області.

Нині у відділі зосереджено майже 6 тисяч одиниць фонду, в якому йдеться про історію та сьогодення, геологічні та історико-архітектурні пам'ятки, відомі релігійні святині, про людей благодатної землі, яка стала колискою тисячам наших всесвітньо відомих земляків. Це книги тернопільських видавництв, місцевих авторів, діаспорна література. Увагу користувачів відділу привертають: «Тернопільський енциклопедичний словник», регіональні річники Тернопілля, тритомна економічна енциклопедія, книга Л. Бойцун «Тернопіль у плінні літ», туристичний путівник «Земля Тернопільська», чимало видань про окремі села та міста області, художні твори, підручники тощо. Зібрані у відділі книги складають вагому історичну, наукову, духовну й культурну спадщину, до формування якої долучаються тернопільські видавництва, науковці, краєзнавці.

Значний обсяг у фонді займають періодичні видання. Це обласні, міські, районні, громадських та політичних організацій газети та журнали. Всього — 48 назв газет та 14 назв журналів.

Для полегшення користування краєзнавчим фондом ведеться зведений каталог, який нараховує майже 100 тисяч карток за різноманітними рубриками. Серед них — «Шляхами Б. Хмельницького на Тернопільщині», «З історії національно-визвольних змагань», «Діяльність ОУН – УПА», «Лемківщина: сторінки історії і сучасність», «Природа, природні ресурси», «Політичне життя області», «Література, мистецтво краю» тощо.

Любов до рідного краю, прагнення дізнатися про нього якомога більше збирають студентську молодь, користувачів відділу на репрезентації книг про Тернопілля. Увійшло в традицію проведення переглядів краєзнавчої літератури на урочистих академіях, присвячених ювілейним датам видатних людей, визначним подіям краю.

Відділ краєзнавчої літератури активно співпрацює з науковцями, краєзнавцями, письменниками, просвітянами, представниками засобів масової інформації, які є активними користувачами краєзнавчих джерел. За їх участю організовано десятки репрезентацій та зустрічей, які сприяють популяризації краєзнавчих видань.

Щоб зробити ще доступнішою інформацію про діяльність відділу, відповідні матеріали розміщено на бібліотечному сайті в мережі Інтернет: www.library.te.ua.

Важливою ділянкою роботи відділу краєзнавчої літератури є видавнича справа. Створено систему бібліографічних посібників, різноманітних за змістом і типом видань. Публікуючи матеріали про маловідомі події й факти з життя краю, працівники відділу співпрацюють з краєзнавцями, науковцями, істориками, літераторами. Серед традиційних бібліографічних покажчиків треба відзначити універсальний покажчик «Література про Тернопільську область» за певний рік. Він подає книги, статті зі збірників, часописів, рецензії, що в комплексі відображають основні аспекти життя області. Доповнює його видання рекомендаційного характеру — «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільської області», що також виходить щорічно. Покажчик містить матеріали про історичні та культурні події в житті області, ювілеї видатних діячів, чие життя та діяльність пов'язані з Тернопільщиною.

Значну кількість видань у бібліографічному доробку відділу становлять персоналії, життєво-бібліографічні студії видатних людей краю. Серед них — видання, присвячені О. Неприцькому-Грановському, Й. Сліпому, Б. Лепкому, П. Думці, М. Парашуку, Г. Чернихівському, О. Табачуку, Ю. Словацькому, П. Медведику.

Заслугують на увагу тематичні посібники «Тернопільщина у народознавчих пам'ятках», «Репресовані письменники Тернопільщини», «Козацтво і Тернопільщина», «Театральна Тернопільщина». Всього за період діяльності у відділі підготовлено понад 50 бібліографічних посібників.

Велика увага приділяється відділом методичній роботі з питань краєзнавства. Це питання висвітлюється на науково-практичних конференціях, семінарах, практикумах. Мета цих заходів — активізувати краєзнавчу роботу бібліотек та запроваджувати у практику їх роботи цікавий досвід книгозбірень області.

П'ятнадцять років роботи відділу визначили пріоритети краєзнавчої роботи за різними напрямками, окреслили перспективи подальшого розвитку. Півтори тисячі користувачів, п'ять тисяч відвідувань, 16 тисяч книговидач на рік — такі показники відділу, в якому працюють досвідчені спеціалісти, ентузіасти своєї справи. Сьогодні відділ у пошуках нових напрямів у розвитку бібліотечного краєзнавства, вивченні рідного краю, його минувшини та сьогодення.

А. Ленчишин — зав. відділом КЛБ.

ЛІТЕРАТУРА

Література про Тернопільську область за 1999 рік: Бібліогр. покажч. / Уклад. А. Ленчишин. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. — 208 с.

Покажчик видається з 1967 року.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. — 128 с.

Покажчик видається з 1991 року.

***

Козацтво і Тернопільщина: Бібліогр. список / Уклад. М. Пайонк. — Тернопіль, 1996. — 16 с.

Кузня національного духу: Бібліогр. покажч. / Уклад. М. Пайонк. — Тернопіль, 1996. — 40 с.

Місто на терновому полі: Бібліогр. покажч. / Уклад. Н. Іванко. — Тернопіль: Збруч, 1991. — 40 с. — (Тернополю — 450).

Репресовані письменники Тернопільщини: Бібліогр. покажч. / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль, 2000. — 53 с.

Театральна Тернопільщина: Бібліогр. покажч. / Уклад.: П. Медведик, В. Миськів, Н. Іванко. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. — 264 с.: фотогр.

Тернопільщина в народознавчих пам'ятках: Бібліогр. покажч. / Уклад. А. Ленчишин. — Тернопіль: Оперативний друк, 1999. — 132 с.

***

Богдан Сильвестрович Лепкий (1872 – 1941): Бібліогр. покажч. / Уклад.: М. Пайонк, С. Даньків, Т. Тремба. — Тернопіль, 1997. — 44 с., 4 с. фотогр. — (125-річчю від дня народження Богдана Лепкого присвячується).

Петро Медведик: Життєписно-бібліографічна студія / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 96 с.: фотогр.

Олександр Неприцький-Грановський (1887 – 1976): Бібліогр. покажч. / Уклад.: Г. Чернихівський, А. Ленчишин. — Тернопіль: Лілея, 1997. — 104 с.: фотогр.

Михайло Парашук: Бібліогр. покажч. / Уклад.: О. Сулима, Т. Бабчук. — Тернопіль, 2003. — 81 с.: фотогр.

Юліуш Словацький (4.09.1809 – 3.04.1849): Бібліогр. покажч. / Уклад.: М. Друневич, В. Миськів, О. Вітвіцький. — Тернопіль: Оперативний друк, 1999. — 40 с.

Співець селянської долі П. Думка (1854 – 1918): Бібліогр. покажч. / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Оперативний друк, 2000. — 10 с.: фотогр.

Табачук Олексій Федорович: Життєписно-бібліографічна студія / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. — 16 с.: фотогр. — (Діячі культури і мистецтва — наші земляки).

Гаврило Чернихівський: Життєписно-бібліографічна студія / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Оперативний друк, 2001. — 76 с., 4 с. фотогр.

«Я з вами по всі дні і до кінця віку»: Блаженніший Патріарх Кардинал Йосиф Сліпий (17.02.1892 – 7.09.1984): Бібліогр. покажч. / Уклад. А. Ленчишин. — Тернопіль, 1997. — 63 с.

***

Видатний український вчений-фізик Богдан Блажкевич (1912 – 1986): Бібліогр. список / Упоряд.: А. Ленчишин, В.Хома. — Тернопіль, 2000. — 7 с.

Голубим перлинам Тернопілля — нашу турботу: Бібліогр. список на відзначення Всеукр. акції «До чистих джерел» / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль, 1998. — 6 с.

Ленчишин А. О., Медведик П. К. Бібліографічний список літератури, виданої на Тернопільщині протягом 1990 – 1993 років // Наукові записки / Терноп. обл. краєзнав. музей. — Тернопіль, 1997. — Кн. 2. Ч. 2. — С. 350 – 371.

Сторінки історії «Просвіти» в Тернополі: Бібліогр. список / Упоряд. М. Пайонк. — Тернопіль, 1996. — 16 с. — (До 120-річчя з часу заснування).

***

Бригідир Н. Зборівській битві присвячено: [У від. краєзнав. л-ри ДОУНБ — виставка] // Тернопіль вечірній. — 1999. — 27 серп.

Бригідир Н. Їм люди кажуть: «Спасибі»: [Краєзнав. від. ОУНБ] // Тернопіль вечірній. — 2002. — 2 жовт., фотогр.

Водолій Н. «Викрадення Європи» Богдана Чепурка номінується на Шевченківську премію [в ОУНБ] // Місто. — 2005. — 16 лют. — С. 6; фотогр.

Грещук Г. «Міська геральдика Тернопільщини»: [Репрезент. кн. Б. Хаварівського та О. Клименка в ОУНБ] // Свобода. — 2003. — 4 жовт. — (Репрезентація).

Друневич М. І оживе пам'ять: [Довід. «Література до знаменних дат Тернопільщини»] // Вільне життя. — 2002. — 2 лют.

Друневич М. На полицю краєзнавця // Тернопіль вечірній. — 2002. — 16 січ.

Зозуляк Є. Нова книжка Олега Полянського: [Презентація в ОУНБ книги «Український рух опору в 1921 – 1939 рр.»] // Вільне життя. — 2004. — 2 берез. — С. 1. — (Коротко).

І репрезентували, і дарували: [Вид-во «Смолоскип» в ОУНБ] // Тернопіль вечірній. — 2005. — 6 – 12 квіт.

Ленчишин А. Бібліотека і рідний край: [Вид. діяльн. від. краєзнав. л-ри і бібліогр.] // Свобода. — 1999. — 13 листоп.

Ленчишин А. За краєзнавством — до книгозбірні: [Від. краєзнав. л-ри і бібліогр. ОУНБ] // Свобода. — 2005. — 28 верес. — С. 3. — (До Всеукраїнського дня бібліотек).

Ленчишин А. Література і рідний край: [Вийшов бібліогр. покажч., підготовл. краєзнав. від.] // Вільне життя. — 2005. — 2 квіт. — (Щойно з друку).

Ленчишин А. Подарунок бібліотекарів із США: [Надходження в ОУНБ] // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 23 черв. — С. 3.

Ліберний О. Видавництво «Смолоскип» очолює наш краєзнавець: [Подарунок для ТОУНБ від київ. вид-ва] // Свобода. — 2005. — 16 квіт. — С. 1.

Ліберний О. Написала книжку вчителька...: [Презентація кн. Г. Берези «Теребовлянщина» в ОУНБ] // Свобода. — 2004. — 17 січ. — С. 4. — (Презентація).

Машлянка Б. Поети читали вірші і згадували: [В ОУНБ відбулася репрезентація поет. збірок] // Місто. — 2005. — 23 берез. — С. 6; фотогр.

Машлянка Б. Про Горигляди написали книгу: [Презентація кн. «Горигляди: історія села та його мешканців»] // Місто. — 2004. — 6 жовт. — С. 3.

Медведик П. Джерелознавчий покажчик: [«Тернопільщина в народознавчих пам'ятках»] // Тернопіль вечірній. — 2000. — 29 берез.

Ониськів М. Виданий обласною науковою бібліотекою: [«Календар знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини»] // Вільне життя. — 2001. — 6 жовт.

Тадейчук Є. Від давнини до сучасності: [Репрезентація кн. «Великі Бірки. З глибини віків до наших днів» в ТОУНБ] // Вільне життя. — 2005. — 5 жовт. — С. 8.

Тарасенко Т., Машлянка Б. «Смолоскип» презентував нові видання // Місто. — 2005. — 6 квіт. — С. 6.

Черпітяк Н. Щоб знати рідний край: [Про поповнення краєзнав. від. кн. з діаспори] // Свобода. — 1992. — 10 груд.

14 ЛЮТОГО

60 років від дня народження Романа Матейка

(14.02.1946) — історика, вченого, краєзнавця, заслуженого працівника освіти України (2002)

Народився 14 лютого 1946 р. в с. Кінашеві Галицького району на Івано-Франківщині в сім'ї хліборобів.

У 1959 році закінчив семирічку в рідному селі, а середню освіту здобув у 1963 р. в одній із львівських шкіл-інтернатів. Цього ж року вступив на історичний факультет Львівського університету, який закінчив з відзнакою в 1967 році.

З 15 вересня 1973 р. працює в Тернопільському державному економічному університеті.

У 1975 р. став кандидатом історичних наук, а у 1979 р. здобув наукове звання доцента.

Упродовж останніх 15 років Р. Матейко досліджує три групи проблем: визвольні змагання галицьких українців кінця XIX – першої половини XX ст., зародження та розвиток кооперативного руху на західноукраїнських зем-

лях, історія української еміграції та сьогодення українського зарубіжжя. З цієї проблематики він опублікував понад 150 праць, був учасником більше 10 міжнародних та регіональних наукових конференцій. Р. Матейко — співавтор 20 підручників та посібників з історії України й економічної історії, 17 із яких мають гриф Міністерства освіти та науки України.

Роман Матейко не стоїть осторонь громадсько-політичного життя Тернопільщини, всієї України. Він з гордістю згадує про свою пропагандистську й організаторську роботу на Донеччині напередодні та під час Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р., поїздки в Крим 1992 р. з метою надання практичної допомоги місцевим просвітянам, тривожні й величні дні Помаранчевої революції на київському майдані Незалежності в листопаді 2004 р.

Свій чималий науково-педагогічний досвід доцент Р. Матейко використовує, беручи участь у виборчих кампаніях, відзначенні всеукраїнських державних свят.

Особливо багато сил він вклав у підготовку та відзначення ювілеїв колись відомих, а потім забутих українських патріотів, зокрема письменника, етнографа, культурно-освітнього та релігійного діяча Володимира Герасимовича, його дочки, знаної диригентки Анни Герасимович-Когут, великого майстра вітчизняної сцени Ярослава Геляса, видатного українського художника Петра Обалю, відомого політика Галичини кінця XIX – початку XX ст. Євгена Олесницького. Більше 10 публікацій невтомний дослідник присвятив канадсько-українській письменниці, художниці, перекладачці, громадській діячці Ліді Палій. Зацікавлено вивчаючи життєписи наших славних земляків, доцент Р. Матейко активно пропагує їх серед студентства та громадськості України.

За вагомі здобутки в навчальній, науково-дослідницькій та громадській роботі доцент Р. Матейко нагороджений орденом «Знак Пошани», удостоєний почесного звання «Заслужений працівник освіти України» (2002).

ЛІТЕРАТУРА

Андрій Палій — будівничий та керманіч «Маслосоюзу»: Ст., спогади, листи / Ред.-упоряд. і автор вступ. ст. Р. М. Матейко. — Тернопіль: Екон. думка, 2001. — 240 с.

Лановик Б. та ін. Історія України: Навч. посіб. / Б. Лановик, Р. Матейко, З. Матисякевич; За ред. проф. Б. Д. Лановика. — 3-тє вид., випр. — К.: Знання, 2000. — 574 с.

Лановик Б. Д. та ін. Історія України: Посіб. для студентів вищ. та серед. закладів освіти / Б. Д. Лановик, Р. М. Матейко, З. М. Матисякевич. — Тернопіль: Екон. думка, 1998. — 380 с.

Лановик Б. Д. та ін. Історія України / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. — Тернопіль: КАРТ, 1995. — 460 с.

Матейко Р., Мельничук Б. Воєнними дорогами синів Галичини: Українські Січові Стрільці на Тернопільщині. — Тернопіль: Ред.-вид. від. упр. по пресі, 1991. — 70 с.

Матейко Р., Мельничук Б. За рідний край, за нарід свій...: Українська Галицька Армія на Тернопільщині. — Тернопіль, 1993. — 78 с.

Матейко Р., Мельничук Б. Шляхами стрілецької слави: Українські Січові Стрільці в контексті визвольних змагань українського народу. — Тернопіль, 1995. — 72 с.

Сторінки історії України: Навч. посіб. для студ. вузів та учнів серед. шк. / Проф. Б. Д. Лановик, Є. П. Качан, доц. З. М. Матисякевич та ін. Відпов. за вип. канд. іст. наук, проф. Б. Д. Лановик. — Тернопіль: Б. в., 1991. — 215 с.

Чорна тінь голодомору 1932 – 1933 років над Тернопіллям / Терноп. обл. держ. адміністрація; Терноп. обл. рада. Упоряд.: Б. Лановик, М. Лазарович, Р. Матейко. — Тернопіль: Джура, 2003. — 292 с.

***

Матейко Р., Мельничук Б. Схилимо у скорботі голови // Підгайний С. І. Українська інтелігенція на Соловках. — Тернопіль, 1999. — С. 3 – 6.

Лановик Б., Матейко Р., Совінська Н. Пацифікація 1930 р. на Тернопільщині як прояв антиукраїнської політики польських властей // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2003. — С. 162 – 166. — Бібліогр.: С. 166.

Матейко Р. Тернопільщина за часів ЗУНР: Листопадовому зриву — 80 // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 112 – 115.

***

Матейко Р. Бойові дії Українських Січових Стрільців на Тернопіллі // Вільне життя. — 2004. — 2 жовт. — С. 4. — (Сторінки нашої історії).

Матейко Р. Боротьба Української Галицької Армії проти польської експансії (листоп. 1918 – лип. 1919 рр.): Ретроспективний погляд на деякі сторінки історії // Мандрівець. — 2004. — № 1. — С. 29 – 33.

Матейко Р. Великий листопадовий чин: [До 82-ої річниці ЗУНР] // Тернопіль вечірній. — 2000. — 1 листоп.

Матейко Р. Він завжди в динаміці, в русі: [Професор ТАНГУ Є. Качан] // Тернопіль вечірній. — 1997. — 11 черв.

Матейко Р. До ювілею кафедри // Тернопіль вечірній. — 2000. — 28 квіт.

Матейко Р. З любов'ю до України // Вільне життя. — 2000. — 9 верес.

Матейко Р. Молочний «наступ» Палія: [Про укр. кооператора та громад.-політ. діяча А. Палія] // За вільну Україну. — 2003. — 25 груд. — С. 6; фотогр.

Матейко Р. Немеркнучий подвиг українського юнацтва: 87-ма річниця бою під Крутами // Свобода. — 2005. — 29 січ. — С. 4.

Матейко Р. Пам'ятаючи минуле, дивимось у майбутнє: [Польська пацифікація проти укр. населення на Тернопільщині] // Вільне життя. — 2004. — 24 січ. — С. 2. — (Меморіал).

Матейко Р. Програми не привели до покори: [Пол.-укр. відносини 1930-х років] // Тернопільська газета. — 2000. — 4 жовт.

Матейко Р. Роль Українських Січових Стрільців в бойових діях на території Тернопілля // Мандрівець. — 2003. — № 4. — С. 14 – 17.

***

Матейко Р.: «Не будьмо байдужими, бо це причина наших бід в минулому, сьогодні й у майбутньому» / Розм. з доц. каф. українознавства ТАНГУ // Вільне життя. — 2003. — 7 жовт.

***

Вітаємо! За вагомі досягнення у професійній діяльності, багаторічну сумлінну працю Указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України» Матейку Роману Михайловичу — доценту Тернопільської академії народного господарства // Свобода. — 2002. — 6 квіт.

Те ж: Вільне життя. — 2002. — 9 квіт.

Ліберний О. Він працює задля України: Відомий історик, учений, краєзнавець, доцент ТАНГУ Роман Матейко став заслуженим працівником освіти України // Свобода. — 2002. — 3 верес., фотогр.

Мельничук Б.Віншування [Р. М. Матейку] // Академія. — 2000. — 28 жовт.

Поліщук Т. Знаймо свою історію!: [Про Р. Матейка] // Академія. — 1997. — 22 трав.

Телеванчук Н., Маланчук Р. Історія Батьківщини і сучасність: [Про Р. Матейка] // Академія. — 1998. — 13 трав.

***

Тут наша історія, наша честь і слава: Бібліогр. покажч.: [До 55-річчя з дня народж. Романа Михайловича Матейка — історика, вченого, краєзнавця] / Уклад. О. Фецьо. — Тернопіль: Екон. думка, 2001. — 32 с.

2 БЕРЕЗНЯ

130 років від дня народження Мирона Кордуби

(2.03.1876 – 2.05.1947) — вченого, історика, публіциста, письменника

Народився 2 березня 1876 р. у с. Острові поблизу Тернополя.

Навчався у Львівському (1893 – 95) та Віденському (1895 – 98) університетах. Був одним із найвизначніших учнів Львівської наукової школи М. Грушевського.

Працював учителем гімназій у Чернівцях (1900 – 18), Львові та Холмі, а впродовж 1929 – 39 рр. — професором Варшавського університету. З 1944 р. — професор і завідувачий кафедрою історії південних і західних слов'ян Львівського університету. З 1903 р. — дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка.

М. Кордуба є автором численних праць з історії, історичної географії і середньовічної України, опублікованих переважно у «Записках НТШ».

Проблемам історії періоду княжої доби присвячено роботи «Перша держава слов'янська», «Суспільні верстви та політичні партії в Галицькому князівстві до пол. XIII ст.»; історико-етнічні процеси та питання історичної географії розглядаються в працях «Молдавсько-польська границя на Покуття по смерті Стефана Великого», «Територія й населення України» та інші.

Вчений глибоко вивчав питання українсько-польських взаємин XVI – XVII ст.: «Венеційське посольство до Хмельницького 1650», «Проба австрійського посередництва між Хмельницьким і Польщею», «Боротьба за польський престол по смерті Володислава IV», «Між Замостям та Зборовом» та інші.

З-під пера М. Кордуби вийшло багато статей та рецензій на українські історичні та історико-географічні теми. Працював і як популяризатор історичних знань: відома його науково-популярна праця «Історія Холмщини і Підляшшя».

2 травня 1947 р. М. Кордуба помер. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Головин Б. Кордуба Мирон — вчений, публіцист, бібліограф, політичний і громадський діяч // Мандрівець. — 2000. — № 3 – 4. С. 25 – 31.

Головин Б. Мирон Кордуба — педагог-новатор // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 260 – 264.

Дашкевич Я. Мирон Кордуба зблизька // Пам'ять століть. — 2001. — № 6. — С. 114 – 119.

До 125-річчя Мирона Кордуби: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 20 – 21 берез. 2001 р., м. Тернопіль // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2001. — Вип. 12. — С. 4 – 26.

Зайцева З. І. Мирон Кордуба й українські наукові товариства // Український історичний журнал. — 2002. — № 6. — С. 108 – 122. — Бібліогр.: С. 120 – 122. — (Історія в особах).

Качкан В. Воскресіння Мирона Кордуби: Видатні історики // Історичний календар. 2001. — К., 2001. — Вип. 7. — С. 165 – 167.

Мирон Кордуба (1876 – 1947) — історик // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 94.

Огорчак А. Родовід Мирона Кордуби // Вісник Львівського товариства «Тернопільщина». — Львів, 2001. — Вип. 2. — С. 5 – 7.

Те ж: Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2001. — Вип. 12. — С. 24 – 27.

Снітинський В. Він презентував Україну // Вісник Львівського товариства «Тернопільщина». — Львів, 2001. — Вип. 2. — С. 3 – 5.

Федорів І. Дослідження Мирона Кордуби в галузі історичної та етнічної географії України // Регіональне географічне краєзнавство: теорія і практика. — Тернопіль, 2002. — Ч. 1. — С. 66 – 72.

Федорів І. Мирон Кордуба в історії України. — Тернопіль, 2001. — 119 с.

Федорів І. Мирон Кордуба і НТШ // Збірник праць / Терноп. міськ. осередок Наукового товариства ім. Шевченка. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. — С. 226 – 240.

Федорів І. Мирон Кордуба як історик національно-державницького напрямку // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2003. — Вип. 2. — С. 48 – 56. — Бібліогр.: С. 56 – 57.

Федорів І. Місце етнонаціонального у державотворчій концепції Мирона Кордуби // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2001. — Вип. 13. — С. 104 – 108.

Федорів І. Питання української державності в історичних працях Мирона Кордуби // Студентський науковий вісник. — Тернопіль, 1999. — Вип. 2. — С. 114 – 117.

Чуприна В. Видатний дослідник Хмельниччини // Дзвін. — 2000. — № 3. — С. 121.

***

Хуторянин Т. Урочиста академія: [У Львові проведено захід до 125-річчя М. Кордуби] // Свобода. — 2001. — 31 берез.

***

Кордуба Мирон Михайлович (2.03.1876 – 2.05.1947) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1980. — Т. 5. — С. 398.

Кордуба Мирон Михайлович (2.03.1876 – 2.05.1947) // УЛЕ. — К., 1990. — Т. 2. — С. 564.

Кордуба Мирон (1876 – 1947) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 3. — С. 1131 – 1132.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 19 – 21: Про М. Кордубу.

8 БЕРЕЗНЯ (ЗА ІНШИМИ ДАНИМИ 8 ВЕРЕСНЯ)

125 років від дня народження Юліана Гірняка
(8.03.1881 — 5.06.1970) — вченого у галузі хімії та фізики, громадського діяча, публіциста

Юліан Гірняк — талановитий учень Івана Пулюя — народився 8 березня (за іншими даними 8 вересня) 1881 року в с. Струсові Тереховлянського району. Початкову освіту здобув у рідному селі й у 1893 році вступив до Станіславської гімназії.

У 1901 р. Ю. Гірняк вступив до Львівського політехнічного інституту і одночасно навчався і у Львівському університеті, де на протязі чотирьох років вивчав фізику і хімію. Здібного студента зауважив І. Пулюй і запросив у свою лабораторію до Праги, де він здійснив цікаві дослідження з теплопровідності цукру у водному розчині, що дозволило йому в 1905 році захистити докторську дисертацію у Львові.

З 1905 року працював викладачем у гімназіях Станіслава. В 1912 р. продовжував навчання в Лейпцизькому фізико-хімічному інституті, після чого повернувся до Львова, де працював учителем в українській гімназії. Коли в 1918 р. у Кам'янці-Подільському був відкритий Український державний університет, Ю. Гірняка запрошують сюди на викладацьку роботу, але після його закриття повернувся до Львова, де взяв активну участь у відкритті Українського таємного університету, в якому викладав фізику на кафедрі дослідницької фізики.

У 1939 р. отримав призначення на посаду доцента кафедри фізичної та колоїдної хімії Львівського політехнічного інституту.

Викладацьку роботу поєднував з науковою діяльністю, регулярно друкував результати своїх наукових досліджень на сторінках «Збірника математично-природописно-лікарської секції НТШ». Написав підручник з хімії.

У 1941 р. емігрував в США і продовжував там плідно працювати до останніх днів свого життя.

5 червня 1970 р. Ю. Гірняк помер.

ЛІТЕРАТУРА

Гірняк Юліан — теоретик хімії та фізики // «Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. — Тернопіль, 1999. — Ч. 1. А – І. — С. 132.

Гірняк Юліан (8.09.1881 – 5.06.1970) — вчений хімік і фізик // Тереховлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мистец. журнал. — Львів – Тереховля, 1999. — Вип. 1. — С. 88 – 89.

Гірняк Юліан (8.09.1881 – 5.06.1970) — фізик, математик, педагог // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі, 1898 – 1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. — Тернопіль; Львів, 1998. — С. 582.

Головач Ю. В. Фізика — дійсні члени наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові: [Ю. Гірняк] // Аксіоми для нащадків: Укр. імена в світовій науці: Зб. нарисів. — Львів, 1991. — С. 18 – 46.

Кучер Р. В. Наукове товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї. — К.: Наук. думка, 1992. — 110 с.

С. 39 – 40: Про Ю. Гірняка.

Юліан Гірняк (1881 – 1970) — вчений у галузі хімії та фізики, громадський діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. — К., 2003. — С. 44.

Юліан Гірняк // Повернення із забуття: невідомі імена видатних фізиків і математиків, вихідців із Тернопільщини — дійсних членів НТШ. — Тернопіль, 1995. — С. 65 – 66.

***

Добре слово в декілька рядків: Гірняк Юліан (8.09.1881 – 1956) // Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі, 1899 – 1944. — Тернопіль, 1992. — Дод. № 3. — С. 81.

Юліан Гірняк // Дивослово. — 1996. — № 6. — С. 23.

***

Гірняк Юліан (1881) — гал. хімік і фізик // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 384.

Мельничук Б. Гірняк Юліан Йосипович (псевд. і крипт. — Олекса М., Ю. Г. та ін.; 8.03.1881, с. Струсів, нині Тербовл. р-ну – 5.06.1970, м. Пассау, США) — теоретик хімії та фізики // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 359.

18 БЕРЕЗНЯ

130 років від дня народження Йосипа Стадника (18.03.1876 – 8.12.1954) — актора, режисера, педагога

Народився 18 березня 1876 року в с. Валяві, тепер Жешувського воєводства (Польща). Визначний український актор, режисер і театральний діяч Йосип Стадник тісно пов'язаний своїм життям і сценічною діяльністю з Тернопільщиною. Дитячі та шкільні роки провів у Романівці і Великих Бірках Тернопільського району, де його батько працював залізничником.

У 1890 – 1894 роках навчався у Тернопільській учительській семінарії. Під час гастролей Львівського українського театру в Тернополі 1894 року Й. Стадник та І. Рубчак складають конкурсні екзамени і вступають до театру т-ва «Українська бесіда» у Львові. У цьому театрі Й. Стадник працював (1894 – 1913) актором, 1899 – 1906 рр. — режисером, 1906 – 1913 рр. — директором. У 1917 – 1918 рр. працював режисером Театру М. Садовського в Києві. У 1921 – 1939 рр. з перервами очолював професійні трупи в Галичині, а в 1939 – 1941 працював у театрі ім. Лесі Українки у Львові, 1944 – 45 рр. — драмтеатрі у Дрогобичі, 1945 – 1947 рр. — Театрі мініатюр у Львові.

Серед ролей Й. Стадника: Іван («Дай серцю волю» Кропивницького), Голохвостий («За двома зайцями» Старицького), Микита («Влада темряви» Л. Толстого), Яго («Отелло» Шекспіра). Вистави драматичні: «Украдене щастя» Франка, «Скупий» Мольєра, «Вовки» Ролана. Зокрема він уперше поставив оперні вистави «Роксолана» Січинського, «Євгеній Онегін» Чайковського, «Травіата» Верді, «Фауст» Гуно. Знявся Стадник у кіно «Вітер зі Сходу» (1941).

Його викладацька діяльність: у музично-драматичній школі ім. М. Лисенка у Києві (1917 – 1918), драматичній школі при Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові (1922 – 1924). Серед учнів-вихованців Й. Стадника — А. Бучма, Є. Коханенко, М. Крушельницький, Я. Геляс, Стефа, Софія і Ярема Стадники та інші. Переклав понад 50 драматичних творів і лібрето оперет і більшість з них поставив.

Залишив спогади про свою працю в галицькому театрі та деякі нариси про акторів, які надруковані.

Помер Й. Стадник у Львові 8 грудня 1954 року.

ЛІТЕРАТУРА

Стадник Й. Театр на зламі віків: Спогади 1902 – 1907 / Публ. П. Медведика // Жовтень. — 1986. — № 4. — С. 95 – 103.

***

Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса: [Проблема формування творчої особистості]. — Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1995. — 145 с.: іл.

Про працю Леся Курбаса у Театрі т-ва «Руська бесіда» 1912 – 1913 рр., про творчі стосунки його з режисером Й. Стадником.

Крушельницький М. Життя, віддане мистецтву: [Стаття-спогад про Й. Стадника] // Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. 1898 – 1944. — Тернопіль, 1992. — Дод. 3. — С. 52 – 53.

***

Геляс Я. У школі Йосипа Стадника: [Фрагменти з моїх спогадів] / Подав до друку П. Медведик // Тернопіль. — 1997. — № 3 – 4. — С. 18 – 20; фотогр.

Медведик П. Актор, режисер, педагог // Вільне життя. — 1976. — 20 берез.

Медведик П. Йосип Стадник // Жовтень. — 1976. — № 9. — С. 130 – 132.

Пендрак М. Актор, режисер, педагог // Русалка Дністрова. — 1996. — № 5 (берез.).

Сердюк О. Талановитий подвижник театру // Жовтень. — 1976. — № 9. — С. 135 – 136, іл.

***

Медведик П. К. Стадник Йосип Дмитрович // Шевченківський словник. — К., 1977. — Т. 2. — С. 235 – 236.

Стадник Йосип Дмитрович // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1983. — Т. 10. — С. 491.

Стадник Йосиф Дмитриевич // Театральная энциклопедия. — М., 1965. — Т. 5. — С. 1063.

Стадник Йосип // Мистецтво України: Біогр. довід. — К., 1997. — С. 556.

Стадник Йосип Дмитрович // Митці України: Енцкл. довід. — К., 1992. — С. 548.

Стадник Йосип Дмитрович // Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина: Словник біогр. визначних людей. — Тернопіль, 1998. — С. 209 – 211.

***

Театральна Тернопільщина: Бібліогр. покажч. / Уклад.: П. К. Медведик, В. Я. Миськів, Н. К. Іванко. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. — 264 с.

С. 65 – 68: Про Й. Стадника.

27 БЕРЕЗНЯ

50 років від дня народження Любові Ластівки

(27.03.1956) — драматичної акторки, заслуженої артистки України (1997)

Народилася 27 березня 1956 року в м. Магадані. Закінчила середню школу, працювала в редакції радіо. В 1973 – 1974 рр. навчалася на театрознавчому відділі інституту мистецтв у Владивостоці. У 1980 р. закінчила Київський театральний інститут ім. І. Карпенка-Карого (акторський відділ, клас А. Н. Скібенка, М. Ю. Резникова). Працювала артисткою Чернігівського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка (1980 – 88 рр.), де зіграла ролі героїнь у виставах режисера В. Грипича: Азу («Циганка Аза» Старицького), Мирославу («На Івана, на Купала» Стельмаха), Іванську («Многоженець» Делендика), в інших режисерів — синьйора Капулетті («Ромео і Джульєтта» Шекспіра), Аліни («Поріг» Дударєва) та ін.

На тернопільській сцені (з 1988 р.) створила ролі героїнь: Долі («Сон» Біляцького і Сагалова за Шевченком), Інни («Закон» Винниченка), Соломії («Соломія Крушельницька» Мельничука і Ляховського), Марії («Марія Тюдор» Гюго) та багато інших.

У її репертуарі — 37 ролей.

Співпрацює з Тернопільською міні-телерадіокомпанією «Радіотон» Петра Ластівки. В 1997 році Л. Ластівці присвоєно звання «Заслужена артистка України».

ЛІТЕРАТУРА

Ластівка Л. «Завжди йду до кінця» / Зап. В. Касян // Вільне життя. — 1998. — 5 груд.

Ластівка Л. Залишаю за собою право на власну творчість / Розм. вів М. Шот // Досє – 02. — 1999. — № 13 (лип.). — С. 7.

Ластівка Л. «У скрутній ситуації я не втратила людської гідності»: [Інтерв'ю] / Розм. вела О. Андріїва // Тернопіль вечірній. — 1994. — 29 черв.

***

Вітаємо! За вагомий внесок у розвиток національної культури і мистецтва, високий професіоналізм почесне звання «Заслужений артист України» присвоєно Ластівці Л. С. — артистці Терноп. обл. театру ім. Т. Г. Шевченка // Вільне життя. — 1997. — 14 листоп.

Велиган Я. Нема зерна неправди // Вільне життя. — 1989. — 6 трав.

Демків Б. Роздуми над прем'єрою вистави «Марія Тюдор» Гюго в драмтеатрі ім. Т. Шевченка // Тернопіль вечірній. — 1997. — 19 берез.

Дігай Т. Поетичний образ історії // Вільне життя. — 1992. — 1 квіт.

Мичко С. Свято, помножене на три: [Нарис про артистичну родину Ластівків] // Тернопільська газета. — 1997. — 27 берез., фотогр.

27 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження Петра Ковальчука

(27.03.1931 – 28.02.1995) — письменника, журналіста, члена Національної спілки письменників України (1995)

Народився 27 березня 1931 року в селі Дністрове Борщівського району в селянській сім'ї. Закінчив Мельнице-Подільську середню школу, філологічний факультет Чернівецького державного університету.

Із січня 1965 року, протягом десяти років, працював редактором районної газети «Колос», потім — власкором обласної газети «Вільне життя» аж до виходу на пенсію.

У літературному доробку письменника — роман «Листи до живих», історичний роман «Ростиславичі», друга частина якого незавершена, п'єса «Ніч перед визволенням», ряд нарисів.

У 1995 році П. І. Ковальчука прийняли до Національної спілки письменників України.

25 лютого 1995 року Петро Ковальчук помер, похований на Заліщицькому міському цвинтарі.

На будинку, де проживав письменник, відкрито меморіальну дошку.

ЛІТЕРАТУРА

Ковальчук П. Листи до живих: Роман. — Львів: Каменяр, 1988. — 275 с.

Ковальчук П. Ростиславичі: Роман. — Тернопіль, 1993. — 327 с.

Ковальчук П. Отрок князя Василька: [Уривок з іст. роману] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 2. — С. 26 – 27.

Ковальчук П. Смерть і похорон Маковея // Колос. — 1991. — 22 січ.

***

Барна В. Пломінь його доброти: Есе публіциста // Колос. — 1997. — 20 груд.; 1998. — 1 січ.

Вістовський О. Недоспівана пісня // Вільне життя. — 1996. — 26 берез.

Зозуляк С. І вчитель, і журналіст, і прозаїк // Вільне життя. — 2001. — 31 берез.

Ковальчук І. Сонцелюб з-над Дністра // Вільне життя. — 2002. — 6 квіт. — (Світ нашої духовності).

Ковальчук І. У серці завжди // Галицький вісник. — 2003. — 22 серп. — (Спадщина).

Корчевська Г. Творив душею й серцем // Свобода. — 2000. — 11 листопад.

Личук О. Був і залишиться сонцелюбом // Колос. — 2001. — 31 берез.

Пам'яті Петра Ковальчука // Свобода. — 2001. — 7 квіт.

Тадейчук С. Сонцелюбові з-над Дністра // Вільне життя. — 2001. — 3 квіт.

Усе життя віддав людям // Західна Україна. — 1995. — № 17 (22 – 28 квіт.).

50 років з часу закладення Гермаківського дендропарку (березень 1956)

Гермаківський дендропарк закладений у 1956 році в мальовничому кутку Поділля, у межиріччі Збруча й Дністра, на околиці села Гермаківки.

На п'ятдесяти шести гектарах розкинулися зелені масиви дендрарію, в якому зібрано понад дві тисячі видів і форм деревних і чагарникових порід екзотів, розбито площу на секції та ділянки, оформлено і впорядковано алеї, створено групи дерев, закладено розарій, розбито квітники.

Архітектором і виконробом Гермаківського дендропарку був заслужений лісівник України М. Г. Денека.

Щоб збагнути велич рукотворного лісового дива, пройдемося алеями дендропарку. З хвойних насаджень вирізняється сосна кедрова, європейська, завезена з Альп. Понад триста дерев кедрів сибірського, що вважається реліктом древньої флори Сибіру, Забайкалля, Монголії, вирощено з насіння. Батьківщина кедрів корейського — Маньчжурія, Японія, Далекий Схід, Усурійський край. Кедр гімалайський, природний ареал — Західні Гімалаї, Афганістан. Батьківщиною ялиці білої є Північна Америка. Звідтіля ж походить і ялиця бальзамічна. Виділений цим деревом бальзам застосовують у медици-

ні. Є у дендропарку ціла алея ялиці, котра носить ім'я шотландського ботаніка Дугласа, який завіз її до Європи з Північної Америки.

Дві з половиною – чотири тисячі років живе у Каліфорнії секвойя гігантська (мамонтове дерево). І вона прижилася у Гермаківці.

Сосни, ялини, коркові дерева, представники родини кипарисових, саджанці туї, яку називають деревом життя... Серед мешканців дендропарку — реліктові рослини. Серед листяних — гінго дволопате. В Японії, Китаї гінго вважають священною рослиною.

Довговічні дуби, горіх чорний, обліпіха кушеподібна, лимонник китайський — все це можна побачити у Гермаківському дендропарку.

ЛІТЕРАТУРА

Денека М. Г. Гермаківський дендропарк. — Львів: Каменяр, 1982. — 32 с.: фотогр.

Денека М. Г. Дендропарк Гермаківського лісництва. — К.: Урожай, 1971. — 134 с.

***

Денека М. Ліс, любов моя: [Гермаківський дендропарк] // Надзбручанська правда. — 1981. — 17 верес.

Добровольський М. Мандрівка в зелене царство // Літ. Україна. — 1971. — 17 верес.

Єлагін І. Рукотворні лісові дива: [Гермаківський дендропарк] // Свобода. — 2003. — 8 лип., фотогр.

Колодрубський В. Новосели з усіх континентів: [Про створення дендропарку в с. Гермаківці] // Вільне життя. — 1980. — 6 груд. — (Природа і ми).

Костів-Гуска Г. Шелестять дерева дендропарку // Свобода. — 1999. — 25 верес.

Маценко Г. Які вони, дерева України: [Дуби Гермаківського лісництва] // Магістраль. — 1997. — № 42 – 43. — С. 11.

Сінкевич Б. Найкращі ялинки: [У дендропарку с. Гермаківки] // Рад. Україна. — 1982. — 1 січ.

Сінкевич Б. Рукотворна краса: [Гермаківського дендропарку] // Рад. Україна. — 1981. — 24 черв.

Степовий П. Майстерня: природа: [Про створення в с. Гермаківці лісового дендрарію] // Вільне життя. — 1965. — 11 серп.

Чайковський М. Справжнє диво: [Гермаківський дендропарк] // Ровесник. — 1981. — 16 трав.

***

Татарський С. Жив і творив для століть: [М. Г. Денека — засн. Гермаківського дендропарку] // Надзбручанська правда. — 1989. — 27 квіт.

Хрісненко М. Дендропарк Денеки // Наука і суспільство. — 1984. — № 10. — С. 51.

***

Дудар О. Денека Микола Григорович (25.11.1914, с. Яблунів, нині Гусятин. р-ну — 25.10.1985, с. Гермаківка, Борщів. р-ну) — лісничий // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 476.

Одноралов В. С. Гермаківський дендропарк // Географічна енциклопедія України. — К., 1989. — Т. 1. — С. 260 – 261.

П'ятківський І. Гермаківський дендропарк // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 350.

26 КВІТНЯ

20 років від дня Чорнобильської трагедії

(26.04.1986)

Минає двадцять років відтоді, як страшна біда прийшла на Полісся, зачепивши своїм чорним смертоносним крилом Україну, Білорусь, Росію та інші країни. Маленьке поліське містечко Чорнобиль, якому виповнилося 800 років, зайняло місце в сумнозвісному списку поряд із Хіросімою та Нагасакі. За розрахунками експертів, сумарний вихід радіоактивних матеріалів становив 50 мільйонів кюрі, що рівнозначно наслідкам вибухів 500 атомних бомб, скинутих у 1945 р. на Хіросіму.

Чорнобильська катастрофа торкнулася долі мільйонів людей. У багатьох регіонах на величезній території утворилися нові соціальні та економічні умови. Україну оголошено зоною екологічного лиха. Створення системи захисту людей від наслідків Чорнобильської катастрофи потребує залучення значних фінансових, матеріальних та наукових ресурсів.

Сьогодні до зон радіоактивного забруднення віднесено 2293 населені пункти, з яких 70 — у зоні відчуження, 92 — у зоні безумовного відселення і 835 — у зоні гарантованого добровільного відселення. Нині площа території зони відчуження і зони обов'язкового відселення становить близько 260 тис. га. З них майже 126 тис. га — лісові масиви; із 11 тисяч працюючих у зоні людей половина зайнята на експлуатації ЧАЕС.

За роки незалежності Україна витратила майже 5 млрд. доларів США на вирішення «чорнобильських» проблем і майже 3,3 млрд. доларів — на соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок катастрофи: на компенсації, пільги, закупівлю медикаментів, оздоровлення, соціальний захист інвалідів. Сама ж ЧАЕС згідно з міжнародними домовленостями наприкінці 2000 р. припинила своє функціонування.

Збільшується часова відстань між днем сьогоднішнім і вибухом на Чорнобильській АЕС, але подолання наслідків цієї техногенної ядерної катастрофи ще триватиме багато років й потребуватиме значних коштів і великих людських зусиль.

ЛІТЕРАТУРА

Вірина Л. А. Тієї вогняної ночі: Чорнобильська оповідь. — К.: Молодь, 1989. — 192 с.

Дзись Г. В епіцентрі людської біди. — К.: Вид-во «Артек», 2003. — 208 с.

Загребя М. Пропусти Чорнобиль крізь серце: Фотокнига. — К.: Спалах, 2002. — 120 с.

Костін І. Чорнобиль: Сповідь репортера: (книга-фотоальбом). — К.: Мистецтво, 2002. — 320 с.

***

Андрієвич В. Через терни — до істини: [Чорнобиль] // Демократична Україна. — 2001. — 27 лют. — С. 3.

Боровой О. Уроки Чорнобиля: проблеми об'єкта «Укриття» // Вісник НАН України. — 2001. — № 4. — С. 33 – 45.

Гродзинський Д. Чорнобиль поруч і навколо // Укр. газета. — 2001. — 22 листоп. — С. 7.

Дзись Г. Жорстока правда Чорнобиля: [Чорнобильська катастрофа — як все відбувалося] // Урядовий кур'єр. — 2001. — 31 жовт. — С. 14.

Довженко Г. Чорнобиль: через 17 років // Урядовий кур'єр. — 2003. — 25 квіт.

Кушнір Л. Мала земля: [До річниці Чорнобильської аварії] // Україна молода. — 2005. — 26 квіт. — С. 8.

Покин'яборода М. Перші дні трагедії: це було так // Автовісник — людина, дорога, автомобіль. — 2001. — № 7 – 8. — С. 5 – 6.

Суржик О. Чорнобиль — індикатор людяності і... совісті // Дзеркало тижня. — 2001. — 14 лип. — С. 13.

Чепельська Т. Катастрофа скінчиться років за ... 800: [Чорнобильська катастрофа] // Іменем закону. — 2001. — 27 квіт. — С. 7.

Ющенко В. «Чорнобиль — це біль, який буде відчувати не одне покоління українців» // Урядовий кур'єр. — 2001. — 11 квіт. — С. 3.

***

З вогню — у полум'я: Спогади ліквідаторів наслідків аварії на ЧАЕС / Зап. розм. з чорнобильцями з Підволочиськ. р-ну Перхалюк Й., Гонтковський П., Шпікула М. // Гомін волі. — 1998. — 25 квіт.

Кондратюк В. А., Вадзюк С. Н., Данильчук С. А. Наслідки Чорнобильської аварії на Тернопільщині: Медичні аспекти екології // Екологічний вісник. — 2003. — № 3 – 4. — С. 11 – 13; фотогр.

Кравчук О. Чорнобиль: Історія з життя: [Сім'я Поліщуків після Чорнобильської катастрофи поселилась у Тернополі] // Тернопільська газета. — 2003. — 23 – 29 квіт. — С. 14; фотогр.

Ліберний О. Болять невидимі радіаційні рани: [Соц. захист потерпілих від наслідків Чорнобильської катастрофи на Тернопільщині] // Свобода. — 2005. — 30 квіт. — С. 3.

Любий О. Наш щоденний біль: [Наслідки Чорнобиля в обл.] // Тернопіль вечірній. — 2002. — 24 квіт.

Пиндюра О. Вони боролися з атомним пеклом: [Соц. захист постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС в Шумськ. р-ні] // Новини Шумщини. — 2004. — 24 квіт. — С. 5; фотогр. — (26 квітня — День Чорнобильської трагедії).

Семків Н. Колись — народичани, нині — гусятинці: [Про долі мешканців вул. Народицька м. Гусятин — постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильськ. АЕС] // Вісник Надзбруччя. — 2004. — 23 квіт. — С. 6; фотогр.

Сулима В. Наш незгасаючий біль: [Вирішення чорнобильських проблем у Терноп. обл.] // Свобода. — 2005. — 23 квіт. — С. 4. — (26 квітня — День Чорнобильської трагедії).

Сулима В. Чорнобиль — наш важкий біль: [Чорнобильська аварія і Тернопільщина: соц. захист] // Свобода. — 2004. — 20 квіт. — С. 3.

Чорнобиль: спогади і реалії дня нинішнього: [Чорнобильці на Бучаччині] // Нова доба. — 1998. — 24 квіт.

Шот М. З рентгеном ходить по крові біда людська: [Чорнобильській трагедії — 17 років] // Свобода. — 2003. — 26 квіт., фотогр. — (Сумна дата).

26 КВІТНЯ

160 років від дня народження Івана Верхратського
(26.04.1846 – 29.11.1919) — природознавця, педагога, мовознавця, письменника

Іван Верхратський (псевдоніми — Любарт Горовський, Лосун, Подоляк, Щипавка та ін.) народився 24 квітня 1846 року в селі Більче-Золоте Борщівського району. 1868 р. закінчив філософський факультет Львівського університету. Вчителював у гімназіях Дрогобича (там його учнем був І. Франко), Станіслава і Львова. Був дійсним членом Наукового товариства ім. Шевченка у Львові і першим головою його математично-природничо-медичної секції. Основоположник української наукової термінології з природознавства.

У 1880 році видавав журнал «Денниця». Автор наукових праць з української діалектології й лексикології: «Знадоби до словаря южноруского» (1877); «Знадоби до пізнання угорсько-руських говорів» (1899 – 1901), «Про говір галицьких лемків» (1902) та ін.

І. Верхратський заклав основи української науково-природничої термінології працею «Початки до уложення номенклатури й термінології приро-

дописної, народної» (1864 – 1879). Написав підручники для гімназій з ботаніки, зоології й мінералогії. Перекладав з польської й російської мов.

29 листопада 1919 р. Іван Верхратський помер. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Верхратський І. Два приятелі; Ворона і рак: [Вірші] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. №4. — Тернопіль, 1992. — Вип. 2. — Ч. 1. — С. 16 – 17.

***

Вадзюк О. Видатні природодослідники — члени НТШ // Біологія і хімія в школі. — 1998. — № 3. — С. 53.

Верхратський Іван // Українська література в портретах і довідках: Давня література — література XIX ст. — К., 2000. — С. 44 – 45.

Іван Верхратський (26.04.1846 – 29.11.1919) — філолог, письменник, природознавець // Дивослово. — 2003. — № 12. — С. 51 – 57; фотогр.

Курляк І. Зміст і методика викладання природничих наук у перших українських гімназіях // Шлях освіти. — 1997. — № 1. — С. 48 – 51.

С. 49: Про підручник біології
І. Верхратського.

Хомляк М., Шендеровський В. Іван Верхратський (1846 – 1919) — природознавець, філолог, педагог, письменник // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. — К., 2003. — С. 34 – 35; фотогр.

***

Верхратський Іван Григорович (26.04.1846 – 29.11.1919) — укр. природознавець, педагог, філолог // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1978. — Т. 2. — С. 201.

Верхратський Іван (1846 – 1919) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 234.

Верхратський Іван (26.04.1846 – 29.11.1919) — укр. природознавець, діалектолог, поет, перекладач // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. — Тернопіль, 1996. — С. 14.

Парасин Н. Верхратський Іван Григорович (псевд. — Любарт Горовський, Любарт Співомір, Лосун, Петро Правдолуб, Подоляк, Іван Щипавка; 26.04.1846, с. Більче, нині Більче-Золоте Борщів. р-ну — 29.11.1919, м. Львів) — педагог, мовознавець, природознавець // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 252 – 253; фотогр.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 28 – 29: Про І. Верхратського.

29 КВІТНЯ

125 років від дня народження Катерини Рубчакової (29.04.1881 – 22.11.1919) — української актриси і співачки

Народилася у Чорткові 29 квітня 1881 року в родині місцевого дяка і диригента Андрія Коссака. Вчилася в школі, співала у міському хорі, яким керував її батько. В 1897 році вступила до Львівського театру товариства «Руська бесіда».

Театр, у якому працювала Рубчакова двадцять років, мав яскраво виражений музично-драматичний характер. Вона виступала як оперна співачка. Рубчакова виконувала партії Оксани в «Запорожці за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, Оксани в «Різдвяній ночі» М. Лисенка, Маргарити у «Фаусті» Ш. Гуно, Мікаела в «Кармен» М. Бізе, три жіночі партії — Олімпія, Антонія і Стеллі — у «Казках Гофмана» Ж. Оффенбаха, Батерфляй у «Чіо-Чіо-Сан» Д. Пуччіні.

Найкращими драматичними ролями К. Рубчакової були: Галя в «Назарі Стодоли» Т. Шевченка, Маруся в «Марусі Богуславці» і «Ой, не ходи, Грицю» М. Старицького, Анна в «Украденому щасті» І. Франка, Тетяна в «Мішанах» М. Горького та багато інших.

Зіграла 79 драматичних, 27 опереточних, 18 оперних ролей.

У концертному репертуарі К. Рубчакової були пісні М. Лисенка, М. Вербицького, Я. Лопатинського, К. Стеценка і народні пісні. На концертах також читала поетичні твори: «До Основ'яненка», «Тополя», уривки з «Гайдамаків» Т. Шевченка, «Колискова» Лесі Українки, «Рідна мова» С. Воробкевича, вірші із збірки «Зів'яле листя» І. Франка.

Померла К. Рубчакова 22 листопада 1919 року в Зіньківцях на Хмельниччині, перепохована в Тернополі.

ЛІТЕРАТУРА

Медведик П. К. Катерина Рубчакова. — К.: Мистецтво, 1989. — 107 с: іл. — (Майстри сцени та екрана).

Ревуцький В. В орбіті світового театру. — К.; Харків; Нью-Йорк: Видво М. П. Коць, 1995. — 243 с.: іл.

С. 6, 96, 210: Про К. Рубчакову.

Чорпіта Я. І. До 110-річчя з дня народження Катерини Рубчакової / Відділ культури Чортків. райвиконкому; Районний краєзнавчий музей; Районне товариство укр. мови ім. Т. Г. Шевченка «Просвіта». — Чортків, 1991. — 4 с.

***

Блаженко А. Нашому сонцю не згаснути // Голос народу. — 1991. — 14 трав.

Котенко Л. У неї була вроджена сценічна інтелігентність // Вільне життя. — 1991. — 5 берез.

Лугова Н. Митець несе красу століть: К. Рубчаковій — 120 // Голос народу. — 2001. — 27 квіт.

Медведик П. Катерина Рубчакова (1881 – 1919) — оперна співачка, драматична актриса // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 163 – 165; фотогр.

Пилипчук Р. Катерина Рубчакова, актриса // Вільне життя. — 1991. — 4 трав.

Чорпіта Я. Гордість української сцени // Досвітні вогні. — 1996. — 6 квіт.

Чорпіта Я. Немеркнуча зірка нашого краю // Голос народу. — 1996. — 23 берез.

Чорпіта Я. Чортківська зірка Галичини // Голос народу. — 1991. — 27 квіт.

***

Костів П. Зоря українського театру: [Про відкр. пам'ятника К. Рубчаковій у Чорткові] // Тернопіль. — 1991. — № 3. — С. 61; іл.

***

Рубчакова Катерина Андріївна (29.04.1881 – 22.11.1919) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1983. — Т. 9. — С. 504; портр.

Рубчакова (наст. фам. — Коссака) Катерина Андріївна // Театральна енциклопедія. — М., 1965. — Т. IV. — С. 678 – 679.

Рубчакова Катерина Андріївна // Мистецтво України: Біогр. довід. — К., 1997. — С. 515 – 516.

Рубчакова Катерина Андріївна // Митці України: Енцикл. довід. — К., 1992. — С. 503.

***

Катерина Рубчакова (1881 – 1919): До 100-річчя від дня народження: Бібліогр. покажч. / Уклад.: С. Костюк, П. Медведик. — Львів, 1981. — 28 с: портр.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 29 – 31: Про К. Рубчакову.

Театральна Тернопільщина: Бібліогр. покажч. / Уклад.: П. Медведик, В. Миськів, Н. Іванко. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. — 264 с.

С. 62 – 65: Про К. Рубчакову.

1 ТРАВНЯ

15 років з часу заснування Тернопільського обласного художнього музею (1.05.1991)

Тернопільський обласний художній музей було засновано розпорядженням облвиконкому від 1.05.1991 р. на базі колишньої Картинної галереї, одного із відділів Краєзнавчого музею. Фактично новостворений заклад культури почав діяти 1 червня. На той час це був третій державний музей області.

Художній музей має давнішу історію. Його родовід починається від Регіонального Подільського Музею, відкритого 13 квітня 1913 р.

Серед експонатів були твори професійного малярства і пластики, килими і вишивки, стильова порцеляна, монети, оригінальні документи. Під час Першої світової війни росіяни знищили колекцію.

Зруйноване приміщення у 1925 р. було відновлене. Друге відкриття музею відбулося 9 листопада 1930 р.

Восени 1939 року Регіональний Подільський Музей нова влада реорганізувала у Тернопільський історико-краєзнавчий музей. Фонди поповнилися багатьма творами живопису, скульптури і графіки Західної Європи XVII – XIX ст. з націоналізованих колекцій графів Потоцких і Козєбродських.

Музей відновив свою діяльність 15 липня 1945 р.

Збірка творів Краєзнавчого музею склала основу Картинної галереї, відкритої 6 травня 1978 р. у колишньому Домініканському костьолі. Значну допомогу в організації галереї надали провідні музеї України та Дирекція художніх виставок СХУ.

Основні фонди Художнього музею в 1999 р. склали 1583 експонати. Після приєднання Почаївського музею їх стало 38397. Музейна збірка поповнилася творами декоративно-ужиткового мистецтва. Від часу заснування ведеться збір та опрацювання науково-допоміжного фонду, архіву та бібліотеки з мистецтва.

Важливе місце в просвітницькій діяльності музею займає організація виставок індивідуальних і збірних, тематичних і книжково-ілюстративних, з фондів і в співробітництві з бібліотекою та обласним архівом.

Музей переважно популяризує творчість сучасних художників Тернополья й області.

У Художньому музеї експонувалися твори світової класики.

Географія привізних і пересувних виставок велика: Київ, Львів, Косів, Ужгород, Севастополь, Запоріжжя, Коломия.

ЛІТЕРАТУРА

Тернопільський обласний художній музей: Буклет / Автор-упоряд., макет і дизайн І. Дуда. — Тернопіль: Астон, 2001.

***

Бойко Т. Не обминайте художнього музею // Свобода. — 2002. — 16 лют. — (Світ мистецтва).

Грисюк О. З історії художнього музею // Селянська доля. — 1997. — № 26 (жовт.). — С. 7.

Дуда І. Крізь нас майбутнє згадує минуле, крізь нас минуле бачить майбуття: Художньому музеєві — 10 років // Свобода. — 2001. — 9 черв.

Дуда І. Художній музей: вчора і сьогодні // Соломія. — 1999. — № 6 (груд.). — (Продовж. Поч. у № 12); фотогр.

Литвин М. Скарбниця духовності: [Худож. музей у Тернополі] // Свобода. — 1998. — 7 трав.

Те ж: Русалка Дністрова. — 1998. — № 11 (черв.).

Позднякова П. Художньому музею — 10 років // Тернопіль вечірній. — 2001. — 6 черв.

***

Дуда І. Писанка як символ України: [Всеукр. вист. писанок у Худож. музеї Тернополя] // Дзвони Лемківщини. — 2003. — № 2 (трав. – черв.). — С. 2.

Стронський М. «Обличчя. Долі. День. Століття»: [Вист. фоторобіт, організована газетою «День» в обл. худож. музеї] // Тернопіль вечірній. — 2001. — 23 трав.

«Такої фотовиставки в Тернополі ще не було» // День. — 2001. — 19 трав.

***

Вітаємо! Указом Президента України за вагомий особистий внесок у збереження історико-культурної спадщини українського народу, високий професіоналізм присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури» Дуді І. М. — директору обл. художнього музею // Тернопіль вечірній. — 1999. — 4 черв.

Заслужений працівник культури України: [Дуда І. М. — директор обл. худож. музею] // Працівники, колективи культури і мистецтва України, удостоєні почесних звань України. — К., 2000. — С. 33.

2 ТРАВНЯ

110 років від дня народження Івана Якіма Сеньківського
(2.05.1896 – 26 – 28. 06.1941) — доктора ієромонаха, ЧСВВ,
Блаженного священомученика

Народився 2 травня 1896 р. у с. Великих Гаях, нині Тернопільського району в родині заможного селянина.

Початкову і середню освіту здобув у Тернопільській українській гімназії. Богословські студії завершив у Львові в 1921 році. Рукопокладений на священника 4 грудня 1921 року. Богословські студії продовжував у Інсбруці (Австрія), де здобув учений ступінь доктора богослов'я. Він вирішив постригтися в ченці. 10 липня 1923 р. поступив у монастир оо. Василиян у Крехові на Львівщині. Перші чернечі обіти склав 1 березня 1925 р. (обрав монаше ім'я Яким) і його перевели до монастиря в с. Краснопуці на Березанщині. Від 1927 р. отець-доктор трудився професором Окружної вищої духовної школи Свято-Онуфріївського монастиря в с. Лаврові на Старосамбірщині (Львівщина). Професор Яким Сеньківський навчав українознавства, латинської мови, загальної історії, географії та хімії. За сумісництвом трудився катехитом у школі Лаврова і с. Лініні, згодом — місіонером у всій Галичині.

У 1932 – 1938 рр. о.-професор Сеньківський переведений у Свято-Онуфріївський монастир оо. Василиян у Львові. А в 1939 році призначений ігуменом монастиря оо. Василиян у Дрогобичі.

26 червня 1941 року о. Якіма Сеньківського заарештували.

Вранці 29 червня 1941 р., перед вступом німецьких військ у місто, мешканці Дрогобича кинулися до приміщення суду і в'язниці в надії звільнити своїх рідних, але знайшли лише сотні закатованих тіл. Однак тіла ієромонаха Якіма Сеньківського ніхто не знайшов. Очевидці говорили, що його зварили у казані й дали їсти в'язням.

27 червня 2001 року Папа Іван-Павло II проголосив ієромонаха Якіма Сеньківського Блаженним святомучеником.

Б. Головин.

ЛІТЕРАТУРА

Ієромонах Яким Сеньківський // Божий сяч. — 2002. — Ч. 3 (77). — Берез. — (Духовні жнива).

Юрса Г. Блаженний з Великих Гаїв // Вільне життя. — 2002. — 7 груд. — (Духовне).

9 ТРАВНЯ

135 років від дня народження Володимира Гнатюка
(9.05.1871 – 6.10.1926) — українського фольклориста, етнографа,
літературознавця, академіка АН України

Народився 9 травня 1871 року в сім'ї сільського дяка, закінчив Велеснівську однокласну школу (1879), Бучацьку народну школу (1885) і нижчу гімназію (1889), Станіславську вищу гімназію (1894), філософський факультет Львівського університету (1898). Він — член Наукового товариства імені Шевченка у Львові (з 1895), його секретар (1898 – 1926), член-кореспондент Російської Академії наук (1902), член наукового етнографічного товариства Чехословаччини (1905), лауреат премії імені Олександра Котляревського (1913), академік Всеукраїнської Академії наук (1924), член наукових товариств Німеччини, Австрії, Швеції.

Навчаючись у Львівському університеті, в 1897 – 98 рр. очолив «Академічну громаду»; готував і провів святкування 25-літнього ювілею літературної, наукової та громадської діяльності Івана Франка 30.10.1898 р. У грудні 1898 р. став ученим секретарем НТШ, працював з його головою Михайлом Грушевським, очолював оргкомітет із святкування ювілею Михайла Грушевського.

Володимир Гнатюк — один з організаторів та редакторів «Літературно-наукового вісника», засновник і редактор, відповідальний секретар «Українсько-руської видавничої спілки» у Львові (12.11.1898).

Як фольклорист і етнограф збиральницьку роботу Володимир Гнатюк розпочав учнем Бучацької нижчої гімназії (мав збірку з понад 500 записами перлин народної творчості), а першу свою збірку видав студентом II курсу Львівського університету. Він — автор багатьох теоретичних праць, програм із збирання перлин народної творчості та видавець фольклорних матеріалів. За словами Івана Франка, Гнатюкові «...з наших найдавніших збирачів, мабуть, не дорівняв ні один», він був збирачем «нового типу.., що, обіймаючи широкі наукові горизонти, рівночасно стараються вичерпати запас етнографічних фактів у певній околиці, подати, приміром, весь репертуар пісень, оповідань і т. ін.».

Найважливіші збірки Володимира Гнатюка: «Коломийки» (3 томи), «Гайки» (1 том), «Колядки і щедрівки» (2 томи), «Народні оповідання про опришків» (1 том), «Знадоби до української демонології» (2 томи), «Знадоби до галицько-руської демонології» (1 том), «Українські народні байки: звіриний епос» (2 томи), «Галицько-руські народні легенди» (2 томи), «Галицько-руські народні анекдоти» (1 том), «Похоронні звичаї та обряди» (1 том), «Легенди з хітарського збірника: 1-ої половини XVIII в.» (1 том), «Етнографічні матеріали з угорської Русі» (6 томів); окремі публікації — «Причинок до

літератури нашого віршотворства», «Кушнірство в Галичині», «Ткацтво у східній Галичині», «Народні оповідання про тютюнарів», «Пісня про покритку, що втопила дитину»; книги — «Старохристиянські легенди із книги «Народовіщаніє» (Львів, 1901), «Народні новели» (Львів, 1917), «Українська народна словесність» (Відень, 1917), «Народні байки. З образками Микити Вихора» (Львів, 1918), «Народні байки для дітей. З образками Олени Кульчицької» (Львів, 1925), «Як повставав світ. Народні легенди з історії природи й людського побуту» (Львів, 1926), «Баронський син в Америці. Вибір народних казок з образками Юліана Панькевича» (Львів, 1926), «Михайло Коцюбинський. Листи до Володимира Гнатюка» (Львів, 1914), «Наукове товариство імені Шевченка. З нагоди 50-ліття його заснування. 1873 – 1923» (Львів, 1923), «Лука Гарматій і його спомини про М. Коцюбинського» (Львів, 1925).

Володимир Гнатюк перекладав на українську мову твори Петка Тодорова (Болгарія), Владислава Олехневича (Польща), Густава Гаерштама (Швеція), Льва Толстого, Максима Горького (Росія) та інших письменників, видавав їхні твори та твори українських письменників: Сидора Воробкевича, Юрія Федьковича, Степана Руданського, Івана Франка, Лесі Українки, Олени Пчілки, Наталії Кобринської, Євгенії Ярошинської, Ольги Кобилянської, Осипа Маковея, Марка Черемшини, Василя Стефаника, Леся Мартовича, Панааса Мирного, Івана Нечужа-Левецького, Михайла Коцюбинського, Богдана Лепкого, Дениса Лукіяновича, Михайла Грушевського, Івана Пулюя, Андрія Чайковського, Миколи Вороного та багатьох інших письменників України; твори Еміля Золя, Генріха Гайне, Уільяма Шекспіра, Фрідріха Шіллера, Редьярда-Джозефа Кіплінга, Болеслава Пруса, Владислава Оркана та інших.

Діяльність вченого тісно пов'язана із Закарпаттям, Східною Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Югославією, особливо з містами Тернополем, Бучачем, Івано-Франківськом, Ужгородом, Львовом, селами Велеснів, Григорів, Коропець, Пужники в Монастириському районі та Рукомиш і Жизномир Бучацького району на Тернопільщині, де збирав народні перлини.

Помер Володимир Гнатюк у Львові о 18 годині 6 жовтня 1926 року і похований на Личаківському цвинтарі поруч сина Стефана, неподалік Івана Вагилевича, Івана Франка, Соломії Крушельницької, Дениса Лукіяновича, Станіслава Людкевича, Маркіяна Шашкевича.

О. Черемшинський.

ЛІТЕРАТУРА

Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість / Упорядкув., вступ. ст. М. Т. Яценка. — К.: Наук. думка, 1966. — 247 с.

Гнатюк В. Етнографічні матеріали з Угорської Русі. — Нови Сад: Руске слово, 1985 – 1988.

Т. 1.: Угорські духовні вірші. — 1985. — 271 с.

Т. 2.: Байки, легенди, історичні перекази, новели, анекдоти — з Бачки: Нови Сад, 1986. — 355 с.

Т. 3.: Казки з Бачки. — Нови Сад, 1986. — 318 с.

Т. 4.: Західні угорсько-руські комітати. П. Бач-Бодрогський комітат. — Нови Сад, 1986. — 284 с.

Т. 5. Розправи и статі о Руснацох Бачкей, Сриму и Славони. — Нови Сад, 1988. — 364 с.

Гнатюк В. Нарис української міфології / Ілюстр. О. Кульчицької. — Львів, 2000. — 263 с.

Гнатюк В. Українська народна словесність (В справі записів українсько-етнографічного матеріалу). — Відень, 1916. — 48 с.

Гнатюк В. М. Українські народні пісні в записях Володимира Гнатюка / Упоряд. М. Яценко. — К.: Муз. Україна, 1971. — 323 с.

***

Гнатюк В. В справі української літературної мови // Літературно-науковий вісник. — Львів, 1924. — Кн. 5. — С. 83 – 87.

Гнатюк В. М. Останки перед християнського релігійного світогляду наших предків // Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. — К., 1991. — С. 183 – 406.

Гнатюк В., Франко І. І ми в Європі: Протест Галицьких русинів проти мадярського тисячоліття // Форум: Культурологічний кварталник. — 1996. — № 2. — С. 22 – 27.

***

Гнатюк В. Невідомий лист Володимира Гнатюка // Нар. творчість та етнографія. — 1992. — № 1. — С. 24 – 25.

Листи Володимира Гнатюка до Івана Зілинського // Український календар. 1981. — Варшава, 1980. — С. 90 – 92.

***

Кучер Р. В. Наукове товариство імені Т. Шевченка: Два ювілеї. — К.: Наук. думка, 1992. — 110 с.

С. 36-37: Про В. Гнатюка.

Яценко М. Т. Володимир Гнатюк: Життя і фольклористична діяльність. — К.: Наук. думка, 1964. — 288 с.

***

Небо України: Поетична антологія. Кн. 1 / За упорядкув. та ред. В. Коломійця. — К.: Рад. письменник, 2001. — 479 с.

У зб. представлено зап. колядок, гаївок, збір. В. Гнатюком.

***

Володимир Гнатюк (1871 – 1926) — фольклорист, етнограф, мовознавець, літературознавець, організатор науки, громадський діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. — К., 2003. — С. 50 – 52.

Гнатюк Володимир Михайлович: Укр. фольклорист, етнограф, літературознавець, громад.-культ. діяч // Провідники духовності в Україні. — К., 2003. — С. 386 – 387.

Іванюта І. Роль Володимира Гнатюка у національно-культурному відродженні українського народу (кінець XIX – поч. XX ст.) // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2003. — Вип. 2. — С. 34 – 39. — Бібліогр.: С. 39.

Ковальчук О. Володимир Гнатюк та його роль у формуванні українознавства // Подільське слово. — 2001. — 25 трав.

Мушинка М. Академік Володимир Гнатюк як дослідник фольклорних скарбів Закарпатської України // Народна творчість та етнографія. — 2002. — № 5 – 6. — С. 3 – 14. — Бібліогр.: С. 13 – 14.

Ракович Б. Місце В. Гнатюка в українській фольклористиці // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2003. — Вип. 2. — С. 175 – 176. — Бібліогр.: С. 176.

Рутковська О. Четвертий у сузір'ї славетних // Соломія. — 2001. — № 1 (трав.). — С. 1.

Савків Л. Феномен Володимира Гнатюка // Свобода. — 2001. — 8 трав.

Слободян Л. Володимир Гнатюк: [Віхи біографії] // Вісник фонду Олександра Смакули. — 1998. — № 1. — С. 43.

Череватенко Л. «Сам бог велів любити Україну» // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 484 – 486.

Черемшинський О. Унікальне поповнення // Вільне життя. — 2001. — 22 трав.

Черемшинський О. Штрихи біографії // Вісті Придністров'я. — 2001. — 5 трав.

Щербак І. Прометеї українського духа // Березина. — 2001. — № 1. — С. 76.

***

Мушинка М. Взаємини Михайла Коцюбинського з Володимиром Гнатюком // Народна творчість та етнографія. — 1996. — № 4. — С. 11 – 18.

Черемшинська Р. Композитор Станіслав Людкевич. Роки становлення: [С. П. Людкевич і В. Гнатюк] // Свобода. — 2004. — 18 груд. — С. 4. — (Співпраця).

Черемшинський О. «Висилаю новельку «Парасочка»: [Володимир Гнатюк і Марко Черемшина] // Вільне життя. — 2004. — 3 лип. — С. 6. — (Світ нашої духовності).

Черемшинський О. Гнатюк і Кисілевська // Вісті Придністров'я. — 2004. — 30 лип. — С. 3.

Черемшинський О. Іван Бунін і Володимир Гнатюк // Тернопіль вечірній. — 1999. — 29 верес.

Черемшинський О. Олекса Довбуш в житті Гнатюка // Вісті Придністров'я. — 2000. — 13 жовт.

Черемшинський О. Олена Пчілка і Галичина: [Дружба письменниці з В. Гнатюком] // Свобода. — 2004. — 24 лип. — С. 4. — (Виставки).

Черемшинський О. Плідна праця, творче натхнення: Володимир Гнатюк і художники // Вісті Придністров'я. — 2001. — 24 листоп.

***

Пам'ятник відкрив Президент // Вільне життя. — 1999. — 16 жовт.

Черемшинська Р. Урочистості у Велесневі // Вісті Придністров'я. — 2001. — 19 трав.

***

Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. — Львів: Каменяр, 1971. — 93 с.

***

Герета І. Пам'яті академіка В. Гнатюка: Перша міжнародна наукова конференція у Тернополі // Тернопіль. — 1992. — № 3 – 4. — С.38 – 39.

Дністренко Я. Ученому-патріоту присвячено // Вільне життя. — 1996. — 21 черв.

Пельц Д. І. До ювілею Володимира Гнатюка // Архіви України. — 1991. — №5 – 6. — С. 85 – 86.

Черемшинський О. Доповнення Гнатюкіани // Вільне життя. — 1993. — 12 жовт.

***

Гнатюк Володимир Михайлович (9.05.1871 – 6.10.1926) — фольклорист та етнограф, академік АН УРСР // Історія Академії наук УРСР. — К., 1982. — С. 672.

Гнатюк Володимир Михайлович (9.05.1871 – 6.10.1926) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1979. — Т. 3. — С. 69.

Гнатюк Володимир Михайлович (1871 – 1926) // Енциклопедія українознавства / Під ред. В. Кубійовича. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 390.

Гнатюк Володимир Михайлович (9.05.1871 – 6.10.1926) // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. — Кам'янець-Подільський, 1993. — С. 167 – 168.

***

Володимир Гнатюк (1871 – 1991): Бібліогр. покажч. / Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові. Комісія бібліогр. і книгознавства. Наук.-довід. вид. Серія 1. Бібліографія. Т. 3. — Львів: Вид-во НТШ, 1992. — 151 с.

125 років від дня народження Гнатюка Володимира Михайловича (9.05.1871 – 6.10.1926) — українського фольклориста, етнографа, літературознавця, академіка АН України // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1996 рік: Бібліогр. список. — Тернопіль, 1995. — С. 32 – 36.

12 ТРАВНЯ

70 років від дня народження Івана Марчука

(12.05.1936) — народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка

Народився 12 травня 1936 року в селі Москалівка Лановецького району, у родині відомого на всю округу ткача. Після закінчення семирічної школи невгасима любов до малювання привела його до Львівського училища прикладного мистецтва ім. І. Труша на відділ декоративного розпису, де навчався у 1951 – 1956 роках. Після служби в армії продовжував навчання на відділі кераміки Львівського інституту прикладного мистецтва, який закінчив у 1965 році. З 1965 по 1968 рік працював у Київському науковому інституті надтвердих матеріалів, а згодом у Київському комбінаті монументально-декоративного мистецтва. З 1984 року на творчій роботі. Живе і працює в Києві.

До 1988 року творчість Івана Марчука не була визнана офіційно Спілкою художників, хоча він мав понад 15 експозицій у різних містах колишнього Радянського Союзу (перші виставки у 1979, 1980 роках у Москві). І лише у 1988 році його прийняли у члени Спілки художників України.

Приблизно з тисячі творів і близько двадцяти персональних виставок складається доробок художника. За останні роки з його мистецтвом ознайомилися глядачі Австралії, Канади, США.

Митець ділить свою творчість на п'ять періодів: «Голос моєї душі», «Цвітіння», «Пейзажі», «Портрет», «Абстрактні композиції». Твори кожного періоду відрізняються за стилем та малярською манерою. Замість звичайного мазка він винайшов спосіб нанесення на полотно найтонших цівок кольору, що створює дивовижне мереживо, завдяки якому добивається неймовірного світіння й мерехтіння кольору.

Творчість Івана Марчука викликає жвавий інтерес і шанування. 7 березня 1997 р. йому було присуджено Державну премію України імені Т. Шевченка.

ЛІТЕРАТУРА

Іван Марчук: «Картини мої стільки пережили! Они заслужили, чтобы их увидели люди...»: В Киеве открыта мастерская-музей народного художника Украины / Беседу вела О. Унгурия // Факты. — 2004. — 29 апр. — С. 10; фотогр.

Іван Марчук: «Свой первый в жизни костюм я купил лишь недавно...»: [В столичной галерее искусств открыта выставка художника «Сонце в зеніті»] / Беседу вела Т. Бахарева // Факты. — 2004. — 21 июл. — С. 9; фотогр.

Іван Марчук: «Україна зводиться з колін» / Розм. вела Ж. Попович // Тернопіль вечірній. — 2005. — 1 – 7 черв. — С. 4; фотогр.

***

Бондаренко С. Художник Іван Марчук: «Америка меня подождет» // Киевские ведомости. — 2003. — 14 янв. — С. 9.

Букет Є. Поміж літом і осінню... // Слово Просвіти. — 2003. — 29 січ. — 4 лют. — С. 15.

Бушак С. «Ніч яка місячна...» // Урядовий кур'єр. — 2003. — 18 січ. — С. 8.

Бушак С. Тернистий шлях Івана Марчука: Аналіз творчості художника // Лан. Ланівеччина творча: Літ.-мистец. альманах / Ред.-упоряд. С. Буняк. — Тернопіль, 2001. — С. 182 – 191; іл.

Гаманіна Н. Спочатку Івана Марчука визнала Америка, потім — Україна // Робітничка газета. — 2000. — 28 листоп. — С. 8.

Кияшко Г. Чар Марчукової барви // Київ. — 2003. — № 5. — С. 157 – 163.

Клименко В. «Посіяв картини на всіх континентах»: В «Українському домі» експонується найновіша виставка робіт І. Марчука — 260 полотен // Україна молода. — 2005. — 16 лип. — С. 3; фотогр.

Ничкало С. Голос душі Івана Марчука // Мистецтво та освіта. — 2002. — № 2. — С. 51 – 54.

Машлянка Б. 103 сходинки успіху художника Івана Марчука // Місто. — 2004. — 24 листоп. — С. 9; фотогр.

Мельничук О. «Я зробив себе наперекір усьому» // Укр. газета. — 2003. — № 33. — С. 7.

Синько Р. «Він ходить як окрема планета...»: [Про укр. худож. І. Марчука] // Сільський час. — 2004. — 4 лют. — С. 8.

Синько Р. Іван Марчук — митець двох віків // Сільський час. — 2002. — 24 лип. — С. 8.

Тарчевська К. Місячне сяйво зимової ночі // Слово Просвіти. — 2003. — 29 січ. — 4 лют. — С. 15.

Чирва А. Синдром працелюбства // Урядовий кур'єр. — 2002. — 6 серп. — С. 4.

Шевченко Т. Іван Марчук: «Зі своїми картинами я ... розмовляю» // Експрес. — 2002. — 14 – 21 листоп. — С. 16.

***

Іван Марчук // Хто є хто на Тернопільщині. Видатні земляки: Довід.-бібліогр. видання. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 137.

***

Тарасюк Г. Одкровення від Івана: [Про кн. Т. Унгурия «Одкровення від Івана: Фрагменти життєпису худож. І. Марчука»] // Літературна Україна. — 2004. — 29 квіт. — С. 7.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Біблогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 38 – 40: Про І. Марчука.

12 ТРАВНЯ

355 років битви козаків під Купчинцями та Денисовим (12.05.1651)

Однією з найяскравіших сторінок, вписаних золотими літерами в історію України середини XVII століття, була народно-визвольна війна українського народу під проводом видатного державного діяча й полководця Богдана Хмельницького в 1648 – 1654 роках. Вона підняла на боротьбу проти польсько-шляхетського гніту широкі маси поневоленого народу.

Як стверджують історичні джерела, місто Тернопіль під час Хмельниччини не відзначалося нічим особливим, але неподалік — під Збаражем і Зборовом — точилися великі й важкі битви. Бої між козаками і поляками відбувалися і поблизу Купчинців та Денисова, зокрема біля річки Стрипи, яка була своєрідною фортифікацією зі своїм природним положенням. Однією із таких битв була битва 12 травня 1651 року.

Український гетьман задумав не допустити з'єднання військ Потоцького і Калиновського з королівською армією. Він послав Демка з полковниками Филоном Джалалієм і Семеном Савичем та 40 тисячами козаків, а сам пішов на Тернопіль із силою 80 тисяч козаків. Але М. Потоцький довідався від Молдавського господаря про похід Б. Хмельницького і 7 травня 1651 року виїшов з Кам'янця, щоб якнайшвидше з'єднатися з королівськими військами.

Його військо 9 травня перейшло містечко Пробіжну Чортківського повіту, а 10 травня переправилось з великими труднощами через ріку Серет біля Янова (село Теробовлянщини). Тут вони чекали на військо Б. Хмельницького, але те не з'явилося. Послані гетьманом полки до Кам'янця не застали вже там польського війська, а тому Джалалій зупинився під Кам'янцем і здобував його. Демко з Савичем рушили швидко за Потоцьким і Калиновським. Вони наздогнали їх 12 травня біля Купчинців.

Тут і відбувся великий бій.

Йшов шмалкий дощ. Було досить холодно. Почалася страшна січа, лемент, крик, зойки. Натовп ревів у рукопашній січі, коні несамовито іржали, а котрі залишились без вершників, кидалися то в одну, то в другу сторону, і трошили все під собою.

Ось така вона дорога ціна життя і волі, яка здобувалась нашим українським народом.

У цьому бою загинуло немало поляків, а ще більше козаків і їх спільників татар.

Після великого побоїща, на околиці двох невеликих сіл Купчинці і Денисів висипали козаки могилу, яка збереглася на денисівських полях і донині.

ЛІТЕРАТУРА

Савак Б. Бій козаків під Купчинцями та Денисовим. — Козова, 1991. — 4 с.

Сім'я Г. Купчинці й Денисів — свідки Великої Січі // Рад. слово. — 1991. — 27 лип. — (3 історії нашого краю).

Хома В. Ой у полі могила...: Запорізькі козаки в боях між Купчинцями і Денисовим // Вільне життя. — 1991. — 14 серп. — (Рядок з біографії краю).

Хома В. Хмельницький йде...: [Про бої козацького війська Хмельницького з поляками біля Купчинців і Денисова] // Вільне слово. — 1995. — 23 груд.

16 ТРАВНЯ

130 років від дня народження Миколи Конрада (16.05.1876 – 26.06.1941) — Блаженного священомученика

Народився 16 травня 1876 року в селі Струсові, нині Теробовлянського району Тернопільської області. Закінчивши початкову школу, продовжував навчатися у гімназіях Львова та Рима (Італія). Філософські й богословські студії здобував у 1889 – 1899 роках у Римі. Захистив докторську дисертацію з філософії у 1895 році, а з богослов'я — 1899-му.

У 1896 – 1897 рр. закінчив Академію вищих філософських студій святого Томи в Римі.

У 1899 році рукопокладений на священника. З 1900 року викладав релігію в Українській гімназії у Тернополі. Його учнем був Йосиф Сліпий.

З початком Першої світової війни о. д-р Микола Конрад виїхав в Угорщину, де був душпастирем у Градиці та в таборі українських біженців і виселенців із Галичини Гмюнд (Долішня Австрія), де був одночасно катехитом і керівником гімназійних курсів до 1918 року.

Після закінчення війни повернувся в Галичину. В 1920 – 1929 рр. викладав у гімназіях Бережан і Тернополя.

З 1929 року — професор історії філософії й соціології Греко-Католицької Богословської Академії у Львові, декан філософського факультету.

У 1931 – 1935 рр. виконував обов'язки душпастиря української академічної молоді у Львові. За дорученням Митрополита Андрія Шептицького у 1929 році заснував Товариство українських студентів-католиків «Обнова», був його духовним опікуном.

З часу окупації Львова червоними військами восени 1939 року о. д-р Микола Конрад служив душпастирем у селі Страдч неподалік Львова. Був замордований енкаведистами 27 червня 1941 року в Страдчанському лісі при панічному відступі з Галичини більшовицьких військ.

Отець д-р, професор Микола Конрад залишив велику наукову спадщину. Його найважливіші праці: «Поєми про створення світу І. Франка» (Львів, 1935); «Модерна ментальність і католицизм» (Львів, 1934 – 1935); «Корпаративний устрій громадянства» (Львів, 1935); Основні напрямки новітньої соціології, Львів, 1936. Чимало наукових статей і розвідок о. д-ра Миколи Конрада друкувалися у «Меті», «Дзвонах» та інших періодичних виданнях.

27 червня 2001 року Папа Іван-Павло II проголосив о. доктора Миколу Конрада Блаженим святомучеником.

Б. Головин.

ЛІТЕРАТУРА

Головин Б. Замордований підлотою // Головин Б. Мученики та ісповідники Української церкви ХХ століття. — Тернопіль, 2000. — С. 119 – 120.

Духовні жнива: Блаженний отець Микола Конрад // Божий сіяч. — 2002. — № 11. — С. 4. — (Святії мученики).

***

Головин Б., о. М. Шаварин. Конрад Микола Йосипович (16.05.1876, с. Струсів, нині Тереховлян. р-ну — 26.06.1941, с. Страдч, нині Яворів. р-ну Львів. обл.) — священник, теолог, педагог // ТЕС. — Тернопіль, 2005. — Т. 2. К – О. — С. 161; фотогр.

Конрад Микола (1876 – 1941) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 3. — С. 1108.

19 ТРАВНЯ

70 років від дня народження Остапа Черемшинського (19.05.1936) — краєзнавця, етнографа, літературознавця, члена Всеукраїнської спілки краєзнавців (1992), Почесного члена Всеукраїнського товариства «Просвіта», заслуженого працівника культури України (1996), лауреата премії ім. Павла Чубинського (1997)

Народився 19 травня 1936 року в с. Слобідці Долішній Монастириського району Тернопільської області. Закінчив бібліотечний факультет Київського державного інституту культури (1976). Працював старшим піонервожатим у Велеснівській восьмирічній школі, завідувачем клубу в с. Велесневі, завідувачем бібліотек у селах Заліссі, Велесневі, Усті Зеленому. З 1968 року — директор Велеснівського етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка.

Ініціатор заснування та автор експозиції (спільно з І. Геретою) музею Володимира Гнатюка, співавтор трьох видань нарис-путівника «Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі» (1971, 1982, 1991), автор багатьох краєзнавчих публікацій у наукових збірниках та періодиці.

Засновник Художньо-меморіального музею Юліана Панькевича у с. Усті Зеленому Монастириського району (1992), Літературно-меморіального музею Олени Кисілевської (Сіменович) у м. Монастириськах (1999) та засновник краєзнавчого музею і картинної галереї у с. Велесневі (1997).

Його стараннями відкрито Меморіальні кутки академіка В. Гнатюка у Велеснівській сільській бібліотеці (1963) та школі (1964), присвоєно ім'я та встановлено меморіальну дошку вченого на сільській школі (1991), споруджено пам'ятники на могилі та біля музею (1971) тощо.

Учасник Гнатюківських ювілейних наукових конференцій у Велесневі, Монастириськах, Бучачі, Тернополі, Львові, Ужгороді, Києві, а також міжнародних, що проходили у Пряшеві та Свиднику у Словаччині.

Понад 55 років займається вишиванням. Його роботи експонуються на районних, обласних та Всеукраїнських виставках.

Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2002).

Савак Б.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І. П., Черемшинський О. С. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі: Нарис-путівник / Худож. С. І. Іванов. — 3-є вид., доп. — Львів: Каменяр, 1991. — 95 с.: іл., 4 арк. іл.

Герета І., Черемшинський О. Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі: Нарис-путівник. — Львів: Каменяр, 1971. — 95 с.: іл.

***

Черемшинський О. Великий маєстро: [Вист. в етногр.-мемор. музеї В. Гнатюка присвячена оперному співаку О. Мишузі, на концертах якого бував В. Гнатюк] // Свобода. — 2003. — 28 жовт. — (Славетні імена).

Черемшинський О. «Висилаю новельку «Парасочка»»: [Володимир Гнатюк і Марко Черемшина] // Вільне життя. — 2004. — 3 лип. — С. 6. — (Світ нашої духовності).

Черемшинський О. Гнатюк і Кисілевська // Вісті Придністров'я. — 2004. — 30 лип. — С. 3.

Черемшинський О. Олена Пчілка і Галичина // Свобода. — 2004. — 24 лип. — С. 4. — (Виставки).

Черемшинський О. Пам'ять про поета-академіка: [М. Бажан і наш край] // Свобода. — 2004. — 6 листоп. — (Вісті з музеїв).

Черемшинський О. Поетові-академіку присвячено: [Музей В.Гнатюка у Велесневі] // Свобода. — 2005. — 28 трав. — С. 8. — (Експозиції).

Черемшинський О. Унікальний документ: [«Почесна Грамота» на ім'я В. Гнатюка, підписана А. Волошиним у Велеснівському музеї] // Вісті Придністров'я. — 2004. — 9 квіт. — С. 3. — (Ювілеї).

Черемшинський О. Шана Юліанові Опільському: [Вист. у Велеснів. мем. музеї ім. В. Гнатюка] // Свобода. — 2004. — 26 жовт. — С. 4. — (Вісті з музеїв).

Черемшинський О. Що співали 200 літ тому: [Про пол. і укр. фольклориста З. Доленгу-Ходаковського, який працював у б-ці Кременецьк. ліцею, бував у Галичині, зап. пісні на території краю] // Вісті Придністров'я. — 2004. — 30 лип. — С. 3.

Черемшинський О. Як розцвіла «Червона рута»: [Листи М. Івасюка про роль В. М. Гнатюка у тв. В. Івасюка] // Літературна Україна. — 2004. — 30 груд. — С. 7. — (У колі муз).

***

Святкові нагороди: [Орден «За заслуги» III ступеня отримав О. Черемшинський] // Свобода. — 2002. — 24 серп. — С. 1; фотогр.

Вручено почесні відзнаки: [О. С. Черемшинському — зав. мемор.-етногр. музеєм В. Гнатюка] // Свобода. — 1996. — 8 жовт., фотогр.

Вітаємо!: Указом Президента України нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня О. С. Черемшинського // Свобода. — 2002. — 11 трав.

З нагородою!: Орденом «За заслуги» III ступеня нагороджено О. С. Черемшинського // Вісті Придністров'я. — 2002. — 11 трав.

За вагомі здобутки: Нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня О. С. Черемшинського // Вільне життя. — 2002. — 14 трав. — С. 1.

«За честь, за славу, за народ»: [З нагоди 11 річниці Незалежності України О. С. Черемшинського нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня] // Вісті Придністров'я. — 2002. — 31 серп.

***

Зозуляк Є. Вшанували митців-стипендіантів: [О. С. Черемшинського] // Вільне життя. — 2003. — 1 трав. — С. 1.

***

Клименко В. Життя, присвячене великій меті // Свобода. — 2003. — 7 черв. — (Заслужений працівник культури).

Те ж: Освіта України. — 2003. — 10 черв., фотогр. — (Музеї).

Остап Черемшинський: Вітання з нагоди присвоєння звання заслуженого працівника культури України // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 577.

Остап Черемшинський — заслужений працівник культури // Вісті Придністров'я. — 1996. — 11 жовт.

Премія — завідувачому музеєм: [О. Черемшинському присвоєно премію ім. П. Чубинського за популяризаторську діяльність у сфері фольклору та етнографії] // Свобода. — 1999. — 20 квіт.

Савак Б. Тернопільські краєзнавці — серед кращих: [Президія Всеукр. спілки краєзн. присвоїла звання «Почесний краєзнавець» О. С. Черемшинському] // Свобода. — 1997. — 11 січ.

Савак Б. Черемшинський Остап Степанович — етнограф, літературознавець // Савак Б. Краєзнавці Тернопільщини: Біогр. довід. — Денісів, 2003. — С. 68 – 69.

Черемшинський Остап (Євстахій) Степанович (19.05.1936) // Тернопілля'97: Регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 710.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль, 2000. — 100 с.

С. 40 – 41: Про О. Черемшинського.

15 ЧЕРВНЯ

70 років від дня народження Володимира Ячмінського
(15.06.1936) — драматичного актора і співака (тенор), народного артиста України (1996)

Народився 15 червня 1936 року в Харкові. Після закінчення школи навчався у театральній студії при Львівському академічному драматичному театрі ім. М. Заньковецької. Вчителями В. Ячмінського були режисери Б. Тягно, О. Ріпка, Я. Геляс, Ріма Степаненко. Як актор формувався під впливом талановитих акторів театру ім. Заньковецької — Б. Романицького, О. Гая, Я. Геляса.

Після закінчення студії, у 1961 році, Ячмінський прийшов у Тернопільський драматичний театр ім. Т. Шевченка. Перша роль, яку він зіграв на тернопільській сцені, — листоноша у виставі «Шуміли верби над Дністром» О. Корнієнка. Серед перших ролей актора були: Сашко («Рідна мати моя» Ю. Мокрієва), третій гість («Замулені джерела» М. Кропивницького), молодий шляхтич («Оборона Буші» М. Старицького).

За час роботи в театрі актором зіграно понад триста різнопланових, різнохарактерних ролей. Серед них: Іван Непокритий («Дай серцю волю, заведе в неволю» М. Кропивницького), Боруля («Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого), Возний («Наталка Полтавка» І. Котляревського), Дмитро («Ой не ходи, Грицю...» М. Старицького), Оверко («Фараони» О. Коломійця), Аким («Влада темряви» Л. Толстого), Журден («Недоумкуватий Журден» за М. Булгаковим) та багато інших.

Крім театру, В. Ячмінський знявся і в кіно. Це — «Чортова дюжина», «Вершники», «Кам'яний гість», «Дай серцю волю», «Чарівна сопілка», «Прошайте, фараони», «Квартет Гварнері».

В. Ячмінський — це ціла акторська планета, що вже 40 років зоріє на театральному небосхилі, не перестаючи дивувати, захоплювати, радувати.

ЛІТЕРАТУРА

Ячмінський В. «Театр — моя доля»: [Інтерв'ю] / Зап. В. Собуцька // Свобода. — 1996. — 13 черв.

Ячмінський В. «На підмостках чуюся сильним»: [Розм. з нар. артистом України вів М. Шот] // Досє—02. — 2000. — № 4; фотогр.

Ячмінський В. Тільки хорошу!: [Роздуми актора про роль] // Вільне життя. — 1966. — 5 листоп.

Ячмінський В. «Хочу жити в правді, якою б вона не була ...»: [Інтерв'ю] / Зап. О. Синюта // Тернопіль вечірній. — 1998. — 6 берез.

Ячмінський В. «Я ще не стомився ...» / Розм. Г. Садовської із засл. артистом України // Вільне життя. — 1996. — 21 черв.

***

Про присвоєння почесних звань Української РСР: Указ Президії Верховної Ради УРСР 17 груд. 1979 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1980. — № 1. — С. 15–16.

Заслуженого артиста УРСР:
Ячмінському В. Д. — артистові
Терноп. обл. укр. муз.-драм.
театру ім. Т. Г. Шевченка.

***

Лозован В. Премії Спілки театральних діячів України // Укр. театр. — 1997. — № 2. — С. 8–9.

Премії ім. М Садовського удостоєний актор Терноп. драмтеатру ім. Т. Г. Шевченка В. Ячмінський.

***

Давидова І. Ярослав Геляс. — К.: Мистецтво, 1986. — 157 с.

С. 86–93: Про В. Ячмінського.

Корнієнко О. З. Тернопільський театр ім. Т. Г. Шевченка. — К.: Мистецтво, 1980. — 102 с.: іл.

С. 30, 47, 49, 57, 58, 61–62,
68, 70, 73, 75–76, 86:

Про В. Ячмінського

Садовська Г. Акторська планета Володимира Ячмінського // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 547–549; портр.

***

Акторська планета Ячмінського / Розм. з актором вела Г. Садовська // Вільне життя. — 1996. — 15 черв.

Веселка С. Великодній талант // Культура і життя. — 1996. — 19 черв.

Гайда В. Ювілей, бенефіс, прем'єра і чого там ще не було!.. // Тернопіль вечірній. — 1996. — 19 черв.

Градобрлянська-Якимець Г. З одного коріння / Зап. спогадів В. Ячмінського // Театральна бесіда. — 1998. — № 1(3). — С. 46–47.

Давидова І. Акторська дружба поколінь // Молодь України. — 1968. — 31 трав.

Демків Б. Монологи Володимира Ячмінського // Вільне життя. — 1977. — 13 берез.

Демків Б. Пізнати свого героя // Укр. театр. — 1979. — № 5. — С. 26–28.

Дишкант В. «Прокинутись самим собою»: [Інтерв'ю напередодні бенефісу] // Вільне життя. — 1990. — 28 квіт.

Залипко А. Митець і його герой: Володимиру Ячмінському — 60 // Тернопіль вечірній. — 1996. — 15 черв.

Коломієць Р. Обминаючи легкі рішення // Культура і життя. — 1969. — 13 лют., фотогр.

Ониськів М. Молодо, але не зелено // Вільне життя. — 1966. — 15 жовт.

Паламар А. Уроки Володимира Ячмінського // Вільне життя. — 1983. — 1 берез.

Подкович М. Актор Курбасівської школи // Соломія. — 1999. — № 5.

Якимець-Градобрлянська Г. Щасливий Ячмінський // Театральна бесіда. — 1997. — № 1. — С. 5–7.

Янковий М. Перейнявши творчу естафету: Штрихи до портрета актора // Вільне життя. — 1986. — 8 лип.

Яковченко Г. Іван Непокритий у Тернополі // Мистецтво. — 1966. — № 3. — С. 30.

***

Вшанували Володимира Ячмінського // Русалка Дністрова. — 1996. — № 13 (лип.).

***

Ячмінський Володимир Дмитрович // Мистецтво України: Біогр. довід. — К., 1997. — С. 694.

28 ЧЕРВНЯ

10 років з часу прийняття Конституції України

(28.06.1996)

Із проголошенням 24 серпня 1991 р. незалежності України було створено нові умови для докорінних демократичних перетворень в українському суспільстві та державі. Активно й цілеспрямовано почалися реформи в полі-

тичній, соціальній та інших сферах суспільного життя. Змінилася організація державної влади на засадах поділу її на законодавчу, виконавчу та судову.

Радикальних змін зазнала правова система України. За час незалежності прийнято велику кількість законів, що по-новому регулюють економічні та суспільні відносини, які базуються на різних формах і видах власності.

Важливий етап у розвитку українського суспільства і держави завершився з прийняттям 28 червня 1996 р. нової Конституції — основного Закону України, що проголосила Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою, в якій людину визнано найвищою соціальною цінністю.

Конституція України 1996 р. створила засади для розвитку якісно нової правової системи України. Закони, що прийняті на базі нової Конституції, розвивають її принципи, активно сприяють розвитку всіх галузей права. Багатовікове прагнення українського народу до незалежності та власної держави одержало законодавче конституційне закріплення.

ЛІТЕРАТУРА

Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К.: Преса України, 1997. — 80 с.

***

Бесараб М. Яка Конституція потрібна Україні // Віче. — 2004. — № 9. — С. 22 – 23.

Гавриш С. Конституція — чинник стабільності // Голос України. — 2001. — 13 лип. — С. 2.

Ганус А. Метаморфози Конституції // За вільну Україну. — 2002. — 27 трав. — 4 черв. — С. 1, 3.

Ганус А. Українські Конституції // За вільну Україну. — 2003. — 21 – 28 черв. — С. 4.

Конституція України про права та обов'язки людини і громадянина // Армія України. — 2002. — 18 черв. — С. 3 – 4.

Костицький В. Конституція України 1996 року — модель Української держави // Право України. — 2001. — № 8. — С. 16 – 20.

Матвієнко А. Конституція України між віртуальністю й реальністю // За вільну Україну. — 2002. — 27 черв. — 3 лип. — С. 3.

Оробець К. Юридичні властивості Конституції України: проблеми теорії і практики // Економіка. Фінанси. Право. — 2004. — № 1. — С. 29 – 32. — Бібліогр.: 5 назв.

Томенко М. Конституція України як неосновний закон держави // Віче. — 2004. — № 7. — С. 37 – 38.

Те ж: Голос України. — 2004. — 30 черв. — С. 4.

Шаповал В. Основний закон України у світовому конституційному вимірі // Право України. — 2002. — № 6. — С. 10 – 16.

Юхимчук А. П. Конституція України: крок вперед, два кроки назад // Трибуна. — 2002. — № 1 – 2. — С. 40 – 41.

***

Барва Г. Живе Конституції слово на чатах держави стоїть // Народне слово. — 1998. — 3 лип.

Бойко Б. «Конституція України — гарант незалежності» // Свобода. — 1997. — 26 черв.

Завтра — День Конституції України: [Матеріали] // Вільне життя. — 1998. — 27 черв.

Конституція України: рік перший: [Темат. підбірка статей] // Свобода. — 1997. — 21 черв.

Хміляр Л. Це наша держава, це наше свято: [Урочистості в м. Тернополі з нагоди сьомої річниці Конституції України] // Свобода. — 2003. — 28 черв.

28 ЧЕРВНЯ

155 років від дня народження Костя Підвисоцького (28.06.1851 — 12.06.1904) — українського актора, режисера і драматурга

Народився 28 червня 1851 року в селі Коржові Монастирського району на Тернопільщині.

24-річним хлопцем залишив рідний Опільський край і пішов у світ, щоб шукати щасливу долю.

У 1875 році вступає до українсько-польської трупи під орудою Омеляна Бачинського і виступає тут аж до 1885 року.

У 1881 – 1882 роках — він актор українського театру товариства «Руська бесіда», де знову в 1885 – 1889 роках працює актором.

Особливо плідною школою для розквіту таланту Костя Підвисоцького була його праця у трупах корифеїв українського театру Марка Кропивницького та Михайла Старицького. На Наддніпрянській Україні він у 1889 – 1892 роках стає провідним актором цих труп, гастролюючи по містах Східної України, а також Молдови, Росії.

Повернувшись у 1892 році в Галичину, Кость Підвисоцький у 1893 році стає режисером в Театрі товариства «Руська бесіда» і працює ним аж до 1897 року, де ставить такі вистави: «Безталанну», «Бурлаку», «Хазяїна» Івана Карпенка-Карого, «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «За двома зайцями» Михайла Старицького, «Невольник», «Глитай, або ж Павук» Марка Кропивницького, «Світова річ» Олени Пчілки.

У 1891 – 1896 роках український професійний театр «Бесіда», що, базуючись у Львові, мандрував по містах Галичини та Буковини. На гастролях

показував лірично-фантастичну оперу Миколи Лисенка «Утоплена» (лібрето Михайла Старицького за повістю Миколи Гоголя «Майська ніч»). Поставив виставу режисер Кость Підвисоцький. Відтоді окремі пісні з вистави «Утоплена» увійшли до програм концертів, згодом стали побутувати й на сільській вулиці, зокрема хори «Туман хвилями лягає», «Туман яром котиться», романс «Ніч яка місячна, зоряна, ясна».

В історії української театральної культури відомо, що влітку 1893 року, коли Кость Підвисоцький повернувся зі стажування в Наддніпрянській Україні, то в Театрі «Руська бесіда» у Кам'янці-Струмиловій він здійснив першу постановку п'єси «Украдене щастя» Івана Франка, написану, як відомо, за пісню про шандаря. І цю виставу дивилася дочка Михайла Старицького Людмила Старицька-Черняхівська. Тоді ж було здійснено вперше постановку п'єси «Кам'яна душа» Івана Франка.

Кость Підвисоцький майстерно ставить і музичні вистави-опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського, «Утоплена» М. Лисенка, «Катерина» Т. Шевченка – М. Аркаса. В усіх цих музичних виставах він успішно виконує певні ролі.

У 1898 – 1902 роках Кость Підвисоцький — актор у трупах М. Ярошенка, О. Суходольського. А в 1900 – 1902 роках він знову — режисер театру товариства «Руська бесіда».

Найкраще акторське обдарування Костя Підвисоцького проявилось у зіграних характерних ролях Миколи Задорожного («Украдене щастя» Івана Франка), Бичка («Глитай, або ж Павук» Марка Кропивницького), Хоми («Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» Михайла Старицького), Івана («Безталанна» Івана Карпенка-Карого), Осипа («Ревізор» Миколи Гоголя) та багато інших.

Кость Підвисоцький — автор комедії «Підшиванець» (1883), драматичних переробок п'єс Ю. Коженювського «Карпатські вечорниці» під назвою «Помста гуцула» (1892), В. Вольського «Галька» під назвою «Галька, або Шляхетські любові» (1899) з музикою Станіслава Монюшка.

Помер Кость Підвисоцький 12 червня 1904 року в селі Медуха Галицького району на Івано-Франківщині, де й похований.

О. Черемшинський.

ЛІТЕРАТУРА

Земля Тернопільська: Туристичний путівник. — Тернопіль: Джура, 2003. — 368 с.

С. 197: Про К. Підвисоцького.

Лісничук М. «... Це був великий талант» // Вільне життя. — 1991. — 28 черв.

Медведик П. В чергозі Мельпомени: [Творчі зв'язки І. Франка з К. Підвисоцьким та С. Яновичем] // Вільне життя. — 1976. — 24 серп.

Медведик П. Твори Миколи Лисенка на сцені Галичини: [Згадується К. Підвисоцький] // Дзвін. — 2004. — № 9. — С. 156 – 158.

Черемшинський О. Митець з Коржови // Вісті Придністров'я. — 1992. — 21 лип.

Черемшинський О. «... Не тільки найкращий артист...» // Вісті Придністров'я. — 2001. — 7 лип.

***

Підвисоцький Кость Осипович (28.06.1851 – 12.06.1904) — український актор, режисер і драматург // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1982. — Т. 8. — С. 351.

Підвисоцький Кость (1851 – 1904) // Мистецтво України: Біогр. довід. / За ред. А. В. Кудрицького. — К., 1997. — С. 475.

Підвисоцький Кость Осипович (28.06.1851 – 12.06.1904) — український актор, режисер і драматург // Митці України: Енцикл. довід. — К., 1992. — С. 460.

Підвисоцький Кость (1856 – 1904) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. — Львів, 1996. — Т. 6. — С. 2076.

***

Підвисоцький Кость Осипович — український актор, режисер і драматург // Театральна Тернопільщина: Бібліогр. покажч. / Упоряд.: П. Медведик, В. Миськів, Н. Іванко. — Тернопіль, 2001. — С. 60 – 62.

29 ЧЕРВНЯ

130 років від дня заснування філії «Просвіти» в Тернополі (1876)

Товариство «Просвіта», створене 8 грудня 1868 р. у Львові, було одноступеневою організацією. Статут товариства 1873 року змінив структуру, первинні осередки підпорядковувалися новоутвореним філіям. З ініціативи Олександра Барвінського, викладача Тернопільської учительської семінарії за підтримки його однодумців: о. С. Навроцького, катехита семінарії, П. Левицького, професора польської гімназії, К. Горбала, заступника учителя української мови цієї ж гімназії, В. Лучаківського, адвоката та Л. Шеховича, судового службовця,

Установчі збори 29 червня 1876 р. ухвалили створити філію в Тернополі (перша створена в с. Боротники неподалік м. Ходорова в 1875 р.). До складу, окрім Тернопільського, входили первинні осередки Збараського, Тербовлянського, Скалатського, Гусятинського і Чортківського повітів. Головою обрано д-ра Володимира Лучаківського, а секретарем — Олександра Барвінського, який виконував основну роботу у філії. Мешканці сіл і міст Тернопілля масово вступали в члени «Просвіти», створювалися первинні осередки, утворювалися філії: у Підгайцях (1892), Бережанах (1895), Копичинцях (1897),

Теребовлі (1903), Заліщиках і Зборові (1906), Бучачі (1907), Збараж і Чорткові (1908), Скалаті (1909), Козові (1911), Новому Селі (1912), а після Першої світової війни — в Гримайлові (1924), Мельниці-Подільській (1925), Підволочиську (1927) і Монастириську (1928). Найбільше членів «Просвіти» тоді було у Тернопільському, Збараському і Скалатському повітах. Філії проводили жваву культурно-освітню діяльність серед мешканців, зокрема селянства.

Після Першої світової війни будувалися «Народні будинки» або читальні «Просвіти» в багатьох населених пунктах Тернопільщини. В кожному новозбудованому будинку була глядацька зала, приміщення для бібліотеки і занять хору й різних гуртків, кооперативної крамниці, а в окремих — і молочарня. Книжками бібліотеки користувалися не лише члени «Просвіти», а й усі мешканці населеного пункту.

Польська окупаційна влада вороже ставилася до діяльності «Просвіти». Під час «пацифікації» (1930) каральні експедиції поліцаїв і уланів поварварськи громили будинки «Просвіти»: знищували україномовні книжки, портрети українських письменників, меблі, одяг і декорації для вистав, музичні інструменти, обладнання молочарень. «Шукаючи» заборонену літературу і періодичні видання, руйнували підлогу й дахи, виривали вікна й двері. Зруйновано пам'ятник Т. Шевченку в с. Шилах на Збаражчині, пам'ятний знак у Теребовлі. В кооперативних крамницях сипучі товари обливали оцтом або гасом. Активних просвітян і свідомих українських патріотів піддавали катуванню, окремі не витримували побоїв помиралі, чимало залишилося інвалідами на все життя. Закрили багато первинних осередків і філій, кооперативних крамниць.

Напередодні Другої світової війни «Просвіта» на Тернопільщині мала 94135 членів. Серед школярів і молоді жваву роботу проводила «Молода «Просвіта» — підрозділ «Просвіти» дорослих.

Восени 1939 р., після вступу в західноукраїнські землі військ московсько-більшовицької імперії, «Просвіту» було ліквідовано і заборонено, як націоналістична організація, ворожу радянському державному і суспільному ладові, комуністичній ідеології.

У 1941 – 1944 рр. під час німецької окупації Тернопільщини, «Просвіта» відновила свою діяльність, але з другим приходом радянських військ весною-влітку 1944 р. була знову заборонена. Більшовики керівників філій і первинних осередків, активних членів товариства засуджували на довготривалі терміни ув'язнення в концтаборах або разом із сім'ями депортовано до Сибіру.

22 листопада 1988 р. у Тернополі створено Товариство української мови ім. Т. Шевченка (друге після Львова). Товариство української мови в жовтні 1991 року реорганізоване у Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Нині на Тернопільщині товариство «Просвіта» — найбільш масова громадська організація, охоплює майже 27 тис. членів. У 1991 р. в області

відновлено вперше в Україні «Молоду Просвіту», яка має понад 13,5 тис. членів.

Б. Головин.

ЛІТЕРАТУРА

Мудеревич В. Культурно-просвітницька діяльність товариства «Просвіта» на Чортківщині (1918 – 1939 рр.) // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. — Тернопіль, 2003. — Вип. 4. — С. 19 – 23.

Осінчук Г. «Просвіта» на Підволочичині: Короткий іст. нарис. — Підволочиськ: Терно-граф, 2002. — 160 с.

«Просвіта»: Історія та сучасність (1868 – 1998): 3б. матеріалів та докум., присвячених 130-річчю ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка / Упорядкув., ред. В. Германа. — К.: Вид. центр «Просвіта»; Веселка, 1998. — 488 с.

***

Боклінка Н. «Просвіта» // Народне слово. — 2003. — 11 лип. — (Громадські організації Збаражчини поч. ХХ ст.).

Іванців О. Світлом знання проростає «Просвіта», мудрістю наших звичаїв і горінь // Голос народу. — 2003. — 25 лип., фотогр.

Мудеревич В. До питання про виникнення філії товариства «Просвіта» в Чорткові // Голос народу. — 2003. — 11 лип. — (3 історії).

Палуб'як Б. Незгасна іскра «Просвіти» // Вільне життя. — 2003. — 7 серп. — (Світ нашої духовності).

«Просвіта»: Минуле й сьогодення: Просвітянський рух у селах Гусятинщини // Просвіта. — 2003. — № 66 (груд.). — С. 2 – 3; фотогр.

Смалига М. Теребовлянські фестини // Воля. — 2003. — 13 черв., фотогр. — (100-річчю «Просвіти» присвячено).

Філик І. Не втратити б найголовніше: [З історії діяльності «Просвіти» Збаражчини в 1933 – 1934 рр.] // Народне слово. — 2005. — 25 берез. — С. 5. — (Скарби нетлінні).

Ципанюк Г. Подвійний ювілей міської «Просвіти» // Вільне життя. — 2003. — 28 жовт., фотогр.

Шевчук Л. Ясні горизонти в «Просвіти» // Свобода. — 2003. — 27 груд. — С. 4. — (Ювілей).

Шимків П. Тернопільські фестини // Слово «Просвіти». — 2004. — 5 – 11 серп. — С. 6; фотогр.

Шимків П. Треті фестини: [Зібр. обл. об'єднання «Просвіти»] // Русалка Дністрова. — 2003. — № 1 – 3 (серп.). — С. 18; фотогр.

Юрса Г. Дух просвітницький — незламний // Подільське слово. — 2004. — 12 листоп. — С. 7.

ЧЕРВЕНЬ

20 років з часу відкриття «Співочого поля» (1986)

Двадцять років тому в Тернополі відкрито комплекс «Співоче поле». Мабуть, це закономірно, що перше Співоче поле з'явилося в краю, що подарував світові українського соловейка — Соломію Крушельницьку. Ця видатна співачка прославилася на весь світ багатством української пісні.

Місцеві фахівці-архітектори В. Олесюк, В. Стареньков, керівник групи В. Мамотюк і конструктор Є. Свердлов розробили проєкт. Сцена Співочого поля розрахована на 1100 чоловік, амфітеатр — на 4600 глядачів. Будова стала всенародною.

Співоче поле розташоване у чарівному зеленому куточку парку «Відродження». На тлі мальовничого ландшафту зведено грандіозну металеву чашу. Серцевиною її є простора сучасна естрада. Не забути, як у червні 1986 року з прекрасної чаші розливався довкола могутній голос зведеного академічного хору. За диригентським пультом глядачі побачили правнука М. Лисенка — Віталія Лисенка.

У часи національно-демократичного піднесення в 1989 – 1991 роках на мітинги «Руху» і «Меморіалу» Співоче поле збирало десятки тисяч тернополян.

Співоче поле плідно працює уже 20 років, ставши урожайною нивою, на якій плекають народні таланти.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І. Співоче поле: [Респ. свято нар. тв. в Тернополі] // Жовтень. — 1987. — № 1. — С. 87 – 90.

Гнатюк Д. Відгомін Співочого поля // Україна. — 1986. — № 39. — С. 12.

Жолдак В. Співоче поле у Тернополі // Культура і життя. — 1986. — 26 січ.

Клевцова Л. Співоче поле // Робітнича газета. — 1986. — 3 лип.

Немченко А. Співоче поле, співаюче поле // Культура і життя. — 1986. — 6 лип.

Поле нашої культури // Рад. Україна. — 1986. — 31 січ.

Сінкевич Б. Поле співучої музи: У Тернополі завершилось респ. свято нар. тв. // Рад. Україна. — 1986. — 1 лип.

20 ЛИПНЯ

70 років від дня народження Бориса Демкова (20.07.1936 – 31.12.2001) — українського поета

Народився 20 липня 1936 року в Тернополі у сім'ї робітника. Освоював цілинні землі в Північному Казахстані, працював на Тернопільському газопроводі, був на комсомольській роботі, на посаді методиста з фольклору та етнографії обласного Будинку народної творчості. Після закінчення факультету журналістики Львівського університету працював у штаті молодіжної газети «Ровесник», а згодом — «Вільного життя». Тривалий час очолював літературну частину Тернопільського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка. Понад 20 років керував обласним клубом творчої молоді «Сонячні кларнети». Був редактором відділу літератури та мистецтва часопису «Тернопіль». Член Спілки письменників України з 1967. Лауреат літературної премії імені Степана Будного. Нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України. Автор поетичних збірок «Суворі ніжність» (1965), «Символи» (1968), «Червоне мовчання» (1973), «Крило зорі» (1976), «Древо життя» (1982), «Вибрані твори» (1986), «Ораторія лісу» (1987) та інших творів. Упорядкував і відредагував антологію молоді української поезії «Труд переростає у красу» («Молодь», 1978). Перекладав художні твори, зокрема зі слов'янських мов. Окремими виданнями вийшли книги: Еллем Нїйт «Іграшкова вода» (з естонської), антивоєнна повість Єжи Данієля «Сім днів для агента» (з польської). Працював також у жанрі естрадної пісні. У книжково-журнальному видавництві «Тернопіль» вийшов його збірник вибраних ліричних мелодій «Квіти Ромена» (1995), а «Тернопіль вечірній» (1995) опублікував у його перекладі з польської детектив Софії Яблоковської «Одіссея з чорним котом».

31 грудня 2001 року Б. Демків помер. Уже після смерті поета в 2004 році у видавництві «Горлиця» вийшла його збірка поезій «Залишаю для вас», яку автор підготував ще за життя.

ЛІТЕРАТУРА

Демків Б. Древо життя: Поезії. — Львів: Каменяр, 1982. — 88 с.

Демків Б. Залишаю для вас: Поезії. — Тернопіль: Горлиця, 2004. — 95 с.

Демків Б. Квіти Ромена: Вибрані ліричні пісні. — Тернопіль: Кн.-журн. вид-во «Тернопіль», 1995. — 112 с.: ноти.

Демків Б. Крило зорі: Поезії. — К.: Рад. письменник, 1978. — 84 с.

Демків Б. Ораторія лісу. — К.: Рад. письменник, 1987. — 152 с.

Демків Б. М. Поезії. — К.: Дніпро. 1986. — 143 с.

Демків Б. М. Символ: Поезії. — К.: Рад. письменник, 1968. — 54 с.

Демків Б. Суворі ніжність: Поезії. — К.: Рад. письменник, 1965. — 130 с.

Демків Б. Червоне мовчання: Поезії. — К.: Молодь, 1973. — 75 с.

***

Демків Б. Воскресіння: [Вірш] // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 21 лип. — С. 8. — (З неопублікованого).

Демків Б. До красномовства; Поет; До жіноцтва: [Вірші] // Тернопіль вечірній. — 2002. — 25 груд.

Демків Б. «І я знов воскресаю з горя у написаних кров'ю віршах...»: Поезії: [Гола душа; Відступ до себе; Звернення до рідної мови...; Реанімація любові] // Вільне життя. — 2002. — 28 груд., фотогр. — (Незабутні).

Демків Б. «Моя боса душа находилась достоту по тернах...»: [Підбірка віршів] // Тернопільська газета. — 2002. — 6 – 12 лют. — (Шана таланту).

Демків Б. На вулиці Тараса Протасевича: [Вірш] // Місто. — 2004. — 11 лют. — С. 11.

Демків Б. «Серце моє, всесвіте мій невідкритий...»: [Поезії] // Свобода. — 2002. — 9 лют., фотогр.

Демків Б. Сувора ніжність: [Сонет лютого] // Вітчизна. — 2003. — № 1 – 2. — С. 122.

Демків Б. «Україно, моїх очей окрилена зоря»: Поезії: [Розмова з віршем; Мартиролог; Пляма на сумлінні; Антикваріат] // Свобода. — 2002. — 26 груд., фотогр. — (Спомин у поезіях).

Демків Б. Я зник...: [Вірш] // Місто. — 2003. — 24 груд. — С. 11.

Демків Б. «Як хочу я, щоб ви мене почули!...»: Поезії: [Повернення блудного сина; Віра; Сумний паяц] // Тернопільська газета. — 2002. — 25 – 31 груд.

***

Борис Демків: «Справжня поезія народжується з болю. З «телячої» радості вірші не народжуються / Одне з останніх інтерв'ю Б. Демківа. Зап. М. Маслій // Нова Тернопільська газета. — 2002. — 6 лют. — (Пам'ять).

***

Сорока П. Секрет вічності, або Ліра і терни: [Десять етюдів про Бориса Демківа]. — Тернопіль: Джура, 2003. — 100 с.

***

Борис Демків // Літ. Україна. — 2002. — 17 січ.

Борис Демків: «Любїть мене, поки живу»: [Темат. вип., присвяч. життєвому і тв. шляху поета] // Високий замок. — 2002. — 8 лют. (Дод. «Тернопільщина плюс»).

Вільчинський О. Пізній Демків // Нова Тернопільська газета. — 2004. — 21 лип. — С. 8; фотогр.

Віренко Н. Борис Демків залишив вірші // Місто. — 2004. — 29 груд. — С. 6.

«Квіти Ромена» вже цвістимуть без нього: [Спогади про Б. Демківа друзів, побратимів по перу] // Тернопіль вечірній. — 2002. — 6 лют.

Мичко С. Борис Демків. Продовження: [Спогади дочки Б. Демківа] // Тернопільська газета. — 2002. — 17 – 23 лип.

Сушкевич В. Хлопець з нашого міста: І звали цього хлопця Борис Демків // Вільне життя. — 2004. — 27 трав. — С. 7; фотогр. — (Тернополяни).

***

Левицький М. Пам'яті друга: [Вірш присвяч. Б. Демківу] // Тернопіль вечірній. — 2002. — 6 лют., портр.

***

«Залишаю для вас»: [Презентація зб. Б. Демківа] // Нова Тернопільська газета. — 2005. — 12 січ. — С. 7.

***

Демків Борис (20.07.1936) — укр. поет, публіцист, перекладач // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Пол.-укр. культ. взаємини. — Тернопіль, 1996. — С. 22.

Мичко С. Демків Борис Миколайович (20.07.1936, м. Тернопіль — 31.12.2001, м. Тернопіль) — поет, публіцист, перекладач // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 472 – 473; фотогр.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 51 – 52: Про Б. Демківа.

20 ЛИПНЯ

85 років від дня народження Ольги Сліпої

(20.07.1921 – 11.05.2003) — громадсько-політичної діячки, члена ОУН, політв'язня, краєзнавця

Народилася 20 липня 1921 року в Струсові, (нині Теребовлянський район) у сім'ї лікаря. В 1939 році закінчила Тернопільську гімназію «Рідна Школа». В 1944 році, закінчивши чотири курси Львівського медичного інституту, пішла в підпілля і працювала в Українському Червоному Хресті Чортківської округи. 19 грудня 1945 року була заарештована і засуджена військовим трибуналом Тернопільської області на 10 літ ув'язнення, яке відбувала в Донбасі, Горьковській та Карагандинській областях.

Після звільнення в 1955 р., працювала з 1956 р. у Львові лаборантом у медінституті, медсестрою в облонкодиспансері, знову лаборантом у медінституті, згодом у науково-дослідному секторі кафедри фізіології зооветінституту. Закінчила зооветеринарний інститут (заочно) у 1975 р. з відзнакою.

Останні роки проживала в Струсові. Збирала багато матеріалів для краєзнавчого музею в Струсові. Розробила туристичні маршрути по Теребовлянщині. Працювала над створенням в Струсові філії краєзнавчого музею.

Померла О. Сліпа 11 травня 2003 року. Похована у Струсові.

ЛІТЕРАТУРА

Сліпа О. З буремних днів: [Есе] // Дзвін. — 2005. — № 3. — С. 106 – 110; фотогр.

Сліпа О. Ольга Сліпа (мати) — перша українська перекладачка Шарлотти Бронте // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 417 – 419; фотогр.

Сліпа О., Цегельська О. Орач духовної ниви // Божий сіяч. — 1999. — № 9.

Сліпа О., Цегельська О. Пам'яті Т. Цегельського: [Громада с. Струсова відзначила сумний ювілей — 60-і роковини з дня смерті пароха Теодора] // Воля. — 1999. — 3 лип.

***

Нескорена струсів'янка Ольга Сліпа / Упоряд. й ред.: Б. І. Габлевич і С. Я. Ярема. — Львів: Наукове товариство ім. Шевченка, 2005. — 178 с. + вклейка 20 с.

***

Білінська Т. Життя присвятила Україні // Воля. — 2002. — 15 берез.

Герман О. Промені згадок: Сорочок днів без Ольги Сліпої // Вільне життя. — 2003. — 21 черв. — (Незабутні).

Гошій І. Померла Ольга Сліпа — племінниця Патріарха Сліпого // Нова Тернопільська газета. — 2003. — 14 трав., фотогр.

Життя присвятила Україні // Воля. — 2003. — 16 трав.

Тимочко П. Незламна духом // Свобода. — 2003. — 14 черв., фотогр. — (Вінок на могилу Ольги Сліпої).

Цегельський Д. Віддана дочка України // Шлях перемоги. — 2003. — 19 – 25 черв. — С. 15.

Ярема С. Життя, віддане Вітчизні // Дзвін. — 2005. — № 3. — С. 103 – 106.

***

Сліпа Ольга (20.07.1921) — громадсько-політичний діяч, член ОУН, політв'язень, краєзнавець // Теробовлянщина: Іст.-краєзнав. та літ.-мист. журн. — 1999. — Вип. 1. — С. 126 – 127.

Сліпа Ольга Родіонівна (20.VII.1921) // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 789; фотогр.

23 ЛИПНЯ

70 років від дня народження Богдана Лановика

(23.07.1936) — історика, професора, заслуженого працівника народної освіти України (1991)

Народився 23 липня 1936 р. у с. Іванківцях нині Зборівського району Тернопільської області. Вчений у галузі громадянської та економічної історії України, кандидат історичних наук, професор (з 1990 р.). У 1971 р. захистив дисертацію «Трудящі західних областей Української РСР у боротьбі за розвиток цукрової промисловості (1939 – 1969 рр.)».

Заслужений працівник народної освіти України (з 1991 р.). Нагороджений медаллю «Ветеран праці» (1986). У 1994 р. став переможцем конкурсу Фонду Сороса (Нью-Йорк) за програмою «Трансформація гуманітарної освіти в Україні».

У 1959 р. закінчив історичний факультет Чернівецького університету ім. Ю. Федьковича. У 1959 – 66 рр. працював учителем у Войнилівській СШ Івано-Франківської області, середній школі-інтернаті № 3 Чернівців, СШ № 3 Тернополя, завідувачем відділу Тернопільського обласного краєзнавчого музею. З 1966 р. — викладач, старший викладач. Від 1971 р. — доцент Тернопільського фінансово-економічного інституту, з 1990 р. — завідувач кафедри українознавства академії народного господарства.

Наукові праці стосуються малодосліджених сторінок історії України (історія товариства «Просвіта», української кооперації, виникнення та діяльність ОУН і УПА), економічної історії світу й України, історії української еміграції від її витоків до сьогодення.

Опублікував 150 наукових праць, у т.ч. 2 індивідуальних і 25 колективних монографій, підручників, навчальних посібників.

Був керівником і розробником наукових тем «Українська діаспора на період до 2000 р.», «Дослідження проблеми зародження української еміграції, її розвиток і зв'язки з материковою Україною», «Внесок української еміграції в розвиток освіти, науки, літератури і мистецтва України та країн поселення».

Головний редактор наукового збірника «Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє» (вийшло 7 випусків), що за рішенням ВАК України є фаховим з економіки.

Підготував вісім кандидатів наук.

ЛІТЕРАТУРА

Лановик Б., Лазарович М. Економічна історія України і світу: Навч. посіб. — 2-е вид., перероб і доп. — Тернопіль: Джура, 2003. — 316 с.

Лановик Б. Д. та ін. Економічна історія України і світу: Підручник / Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. — 4-те вид., випр. і доп. — К.: Вікар, 2001. — 477 с.

Лановик Б. Д. Економічна історія світу і України: Підручник / Лановик Б., Матисякевич З., Матейко Р. — 3-є вид., доп. — К.: Вікар, 1999. — 740 с.

Лановик Б. Д. та ін. Економічна історія: Курс лекцій / Лановик Б., Лазарович М., Чайковський В. — Тернопіль: Економічна думка, 1999. — 280 с.

Лановик Б., Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. — Тернопіль: Джура, 2003. — 428 с.

Лановик Б., Лазарович М. Історія України: Короткий курс лекцій. — 2-е вид., перероб. і доп. — Тернопіль: Збруч, 2002. — 382 с.

Лановик Б., Лазарович М. Історія України: Короткий курс лекцій. — Тернопіль: Економічна думка, 2000. — 370 с.

Лановик Б. Д. Історія України: Навч. посіб. / Лановик Б., Матейко Р., Матисякевич З.; Ред. Б. Д. Лановик. — 2-е вид., перероб. — К.: Знання, 1999. — 574 с. — (Вища освіта ХХІ століття).

Лановик Б. / Свинко Й., Лановик Б. Межовий край у вогні: Пол.-укр. взаємини у 1944 – 1947 рр. — Тернопіль: Воля, 2004. — 340 с.

***

Українська еміграція від минувшини до сьогодення: Навч. посіб. / Ред. Б. Лановик. — Тернопіль: Чарівниця, 1999. — 512 с.

Чорна тінь голодомору 1932 – 1933 років над Тернопіллям / Терноп. обл. держ. адміністрація; Терноп. обл. рада; Упоряд.: Б. Лановик, М. Лазарович, Р. Матейко. — Тернопіль: Джура, 2003. — 292 с.

***

Для діаспори кожне слово про Україну дороге / Інтерв'ю з професором Б. Лановиком // Свобода. — 2001. — 24 лип.

Собуцька В. Такої книги ще не бачили, ні в Україні, ні у світі / Розм. з професором, зав. кафедрою українознавства ТАНГ Б. Лановиком // Свобода. — 1998. — 7 берез.

Ханас В. Україна неможлива без історії / Розм. з зав. кафедрою українознавства ТАНГ професором Б. Лановиком // Тернопіль вечірній. — 1995. — 19 серп.

***

Богдан Лановик // Вчені Тернопільської академії народного господарства. — Тернопіль, 2003. — С. 64 – 66.

Лановик Богдан Дмитрович (23 липня 1936, с. Іванківці) // Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина: Словник біографій визначних людей. — Тернопіль, 1998. — С. 157.

Лановик Богдан Дмитрович // Хто є хто в українських суспільних науках. — К., 1998. — С. 192 – 193.

Матейко Р. З поглядом у майбутнє: Штрихи до портрета засновника та керівника українознавства ТАНГ професора Б. Лановика // Русалка Дністрова. — 1995. — № 16 (верес.).

Матейко Р. Зоря професора Лановика // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 499 – 500.

Матейко Р. Невтомний трудівник на ниві українознавства // Тернопіль вечірній. — 1996. — 24 лип.

***

Гавдида І., Матейко Р. Щедрий ужинок: 10 років кафедрі українознавства ТАНГ // Освіта. — 2000. — 30 серп. – 6 верес.

Николин М. Відгуки схвальні, бо видання унікальне: [підруч. «Економічна історія України і світу»] // Високий замок. — 1999. — 29 листоп.

24 СЕРПНЯ

135 років від дня народження Василя Щурата

(24.08.1871 – 27.04.1948) — фольклориста, етнографа, літературознавця, перекладача, поета, академіка

Народився 24 серпня 1871 року в селі Вислобоки на Львівщині в сім'ї учителя. Після смерті батька мати разом із сином переїхала в село Кобилово-локи Тербовлянського району, де розпочав своє шкільне навчання.

У 1880 р. сім'я Щуратів переїхала на постійне проживання до Львова, де хлопець продовжив своє навчання в нормальній школі домініканів, а потім був зарахований учнем української Академічної гімназії. На гімназійні роки припадають початки літературної творчості В. Щурата і його знайомство з І. Франком, за допомогою якого він входить у літературне середовище Львова. Закінчуючи гімназію, В. Щурат виступив у літературі з фольклористичними статтями («Свійські ліки», «Обжинки в Грибовичах під Львовом»), з оригінальними поезіями («Ой виберусь я полем», «Думка», «Блискавка темної ночі»).

1892 року В. Щурат вступив до Віденського університету на слов'янську філологію, а в 1896 р. захищає докторську дисертацію про літературну пам'ятку Київської Русі «Слово Данила Заточника» і одержує вчений ступінь доктора філософії.

З 1898 року працює вчителем гімназій в Перемишлі, Бродях. У 1907 році повертається до Львова. Тут працює вчителем німецької гімназії, стає дійсним членом НТШ, публікує в його виданнях свої твори.

У 1921 році В. Щурат стає ініціатором створення Українського підпільного університету, і його обирають першим ректором цього ж університету.

З 1922 по 1936 рік він — директор жіночої гімназії сестер-василіанок, де одночасно викладає українську мову та літературу, створює науковий гурток імені Лесі Українки. З 1929 року — академік АН України.

Помер учений 27 квітня 1948 року. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Щурат В. Г. Поезії; Слово про похід Ігоря; Пісня про Роланда / Вступ. ст. С. Щурата. — Львів: Кн.-журн. вид-во, 1957. — 235 с.

***

Щурат В. Гімн американських українців: Вірш // Альманах українського народного Союзу на рік 1993. — Джерзі-Сіті; Нью-Йорк, 1993. — С. 99.

Щурат В. Едгар По. Дзвони // Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі. — К., 1995. — С. 370 – 374.

Щурат В. Пісня про Роланда: [Уривок] // Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі. — К., 1995. — С. 368 – 370.

Щурат В. Слово про похід Ігоря Святославича: [Уривок] // Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі. — К., 1995. — С. 366 – 368.

Щурат В. В Суздальській тюрмі; Цикл: Митрополитові Андрієві Шептицькому; Зарваниця // Тернопіль. — 1993. — № 3. — С. 13.

Щурат В. Цвісти ще мусиш, Україно: [Поезії] // Дзвін. — 1991. — № 12. — С. 11 – 14.

***

Довідка Львівського обкому КП(б)У про письменників Львівської організації Спілки радянських письменників, які перебували під німецькою окупацією: [..., Щурат] // Культурне життя в Україні. Зах. землі: Документи і матеріали. 1939 – 1953. — К., 1995. — Т. 1. — С. 354 – 357.

Протокол надзвичайних зборів Наукового товариства ім. Шевченка у Львові про саморозпуск: [Є про В. Щурата] // Культурне життя в Україні. Зах. землі: Документи і матеріали. 1939 – 1953. — К., 1995. — Т. 1. — С. 79 – 84.

Рубльов О. С., Черченко Ю. А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20 – 50-ті роки ХХ ст. — К.: Наук. думка, 1994. — 349 с.

С. 48, 82, 83, 157, 168-170, 172, 181, 198, 199, 284: Про В. Щурата.

***

Бакун В. Пошук триває // Освіта. — 1992. — 21 лют.

Демиденко П. Світло у темряві // Голос Лановечини. — 1991. — 24 серп. — (Світ нашої духовності).

Дзьобан О. О. Архів академіка АН УРСР В. Г. Щурата: Огляд рукописних і документальних матеріалів // Бібліотека — науці: Зб. наук. праць. — К., 1990. — С. 77 – 88.

Кирчів Р. Василь Щурат // Рад. літературознавство. — 1971. — № 8. — С. 66 – 76.

Мороз В. Василь Щурат // Нар. творчість та етнографія. — 1971. — № 5. — С. 81 – 86.

Мороз М. Наукова і літературна спадщина В. Г. Щурата // Друг читача. — 1971. — 24 серп.

Погребенник Ф. «Для України живем»: [Про вірш В. Щурата «Перший гімн американських українців»] // Альманах українського народного Союзу на рік 1993. — Джерзі-Сіті; Нью-Йорк, 1993. — С. 100 – 105.

Щурат-Глуха В. Із франкової когорти // За вільну Україну. — 1991. — 24 серп.

Щурат-Глуха В., Бакун В., Баглей Л. Щурат Василь // Тернопіль. — 1993. — № 3. — С. 12 – 13.

***

Щурат Василь (24.VIII.1871 – 27.IV.1948) — укр. літературознавець, фольклорист, перекладач // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Пол.-укр. культ. взаємини. — Тернопіль, 1996. — С. 51.

24 СЕРПНЯ

15 років з часу проголошення незалежності України

(24.08.1991)

24 серпня — день проголошення незалежності нашої держави назавжди увійшов у історію як одна з найдорожчих святинь нашого народу.

До незалежності Україна йшла довгим, важким і жертвним шляхом, дорого за неї заплатила. Це і столітня боротьба наших предків, і титанічна праця великих просвітителів, і три роки національної революції та драматичної боротьби УНР, і всенародне протистояння гітлерівському нашествю, і героїчна боротьба УПА, і багатостороннє зусилля української еміграції у вільному світі задля утримання політичного ідеалу самостійності. Незалежність — заслуга всього народу, багатьох його поколінь. Вінцем цього процесу стали доленосні дати нашої історії — 24 серпня і 1 грудня 1991 року.

Здобувши незалежність, Україна крок за кроком утверджується як суверенна, демократична й правова держава.

ЛІТЕРАТУРА

Василяшко М. Звитягою славне Поділля: [святкування Дня незалежності в обл.] // Голос України. — 1995. — 28 серп.

Вихрущ В. Держава починається з нас: До Дня незалежності: [Досягнення і проблеми] // Свобода. — 1998. — 15 серп.

Герман О. «Не плакати — діяти, не колись — нині, не комусь — нам...»: [До Дня незалежності] // Свобода. — 1997. — 14 серп.

Грещук Г. Новітньою дорогою — у краще завтра: [Про святкування Дня незалежності України в Тернополі] // Свобода — 2005. — 27 серп., фотогр. — (14 річниця незалежності на Тернопіллі).

Грещук Г. Тернопілля широко відзначило 13-у річницю Незалежності // Свобода. — 2004. — 28 серп.

Гром'як Р. Ця п'янка незалежність... // Свобода. — 1997. — 12 серп.

До Дня незалежності України: Темат. вип. // Свобода. — 1997. — 19 серп.

Косенко Б. Історичний вибір народу: Доп. на урочистому засіданні, присвяченому дню проголошення незалежності України // Свобода. — 1995. — 29 серп.

Косик В. Незнищенність ідеї: Незалежність України крізь призму часу і в дзеркалі історії // Політика і час. — 1998. — № 5. — С. 73.

Матейко Р. Україна є і буде назавжди! // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 серп.

Пирожков С. Суверенна Україна: Поступ у XXI століття // Магістраль. — 1996. — 23 серп.

Плотніков О. Ще один рік незалежності: Здобутки й економічні перспективи // Праця і зарплата. — 1997. — № 17 (верес.). — С. 3.

Проголошення незалежності України та її вплив на політичну ситуацію в Європі // Географія: Навч. посібн. — К., 1998. — С. 323 – 324.

Пушик С. Великдень нашої держави // Березіль. — 1997. — № 5 – 6. — С. 146 – 152.

Хай буде вільна Україна на всі віки, на всі часи! // Вільне життя. — 1996. — 24 серп.

***

Тиран І. Відкрилася виставка: [ДОУНБ] // Тернопіль вечірній. — 1999. — 27 серп.

Тиран І. Шлях до незалежності: [Виставка в держ. архіві обл.] // Тернопіль вечірній. — 1999. — 27 серп.

27 СЕРПНЯ

150 років від дня народження Івана Франка

(27.08.1856 – 28.05.1916) — українського письменника, вченого, видатного культурно-громадського діяча

Великий український письменник, учений, видатний культурно-громадський діяч Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 року в с. Нагуєвичах Дрогобицького повіту на Львівщині в родині сільського коваля.

В історію української культури Іван Франко увійшов як один з найвидатніших поетів і мислителів кінця XIX і початку XX ст. У його творчості гармонійно поєдналися глибокий реалізм, гостро-викривальний пафос і проникливий ліризм. Щодо ширини творчого діапазону, то він не має собі рівних в українській літературі минулого століття, а історія людства знає дуже небагато подібних прикладів.

Іван Франко все життя цікавився Тернопільщиною як місцевістю, що межувала з російською державою, до народу і передових діячів якої письменник линув думками, шукав у них для себе підтримки в літературній діяльності.

У Тернополі І. Франко вперше побував у лютому 1883 року. Згодом, у 1887 році, Каменяр перебував у місті як кореспондент газети «Кур'єр львівський» на крайовій етнографічній виставці. Потім було перебування в Купчинцях та Драгоманівці у 1894, 1895, 1897, 1902 роках. Побував поет на Гусятинщині та Чортківщині.

У Тернополі є багато місць, що зв'язані з перебуванням та діяльністю великого Каменяра.

У будинку обласної філармонії, у колишньому приміщенні Міщанського братства, 5 квітня 1905 року письменник і громадський діяч виступав на селянському вічі, а в 1911 році читав свою поему «Мойсей». На честь цього на будинку встановлено меморіальну дошку. Іменем поета названо вулицю, кінотеатр, а в 1995 році у центрі Тернополя споруджено пам'ятник І. Я. Франку.

ЛІТЕРАТУРА

Іван Франко в Купчинцях і Драгоманівці / До друку підгот. В. Хома. — Козова, 1996. — 27 с.

Медведик П. К., Михайлюк І. С. Іван Франко і літературна Тернопільщина. — Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1963. — 75 с.

Михайлюк І. С., Медведик П. К. Іван Франко на Збаражчині. — Збараж: Медобори, 1991. — 16 с.

Шляхами Івана Франка на Україні: Путівник / Упоряд. М. О. Мороз. — Львів: Каменяр, 1982. — 127 с.: іл.

***

Бергер Е. Іван Франко і Теодор Герцль: Нотатки до історії ідейних взаємин двох народів: [укр. і єврейського] // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 468 – 469.

Гайда П. Незатерті сліди суспільно-громадської і політичної праці Івана Франка в Тернополі та його околиці // Тернопіль: погляд крізь століття. — Тернопіль, 1992. — С. 165 – 171.

Гуцал П., Півторак Р. «З щирим словом і солодкою піснею руською на устах...»: [Перебування І. Франка та М. Шухевича на Тернопільщині в 1885 р.] // Тернопілля'97: Регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 352.

***

Величко Г. Спомин про Івана Франка // Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі. Дод. № 3. — Тернопіль, 1992. — С. 57.

Ворончак І. Іван Франко на Борщівщині // Галицький вісник. — 1999. — 11 верес.

Гаяля Я. І вони лупали цю скалу // Голос Лановеччини. — 1993. — 21, 27 серп.; 10 верес.

Гнатюк М. Безкомпромісна полеміка: [До взаємин І. Франка з І. Верхратським] // Дзвін. — 1996. — № 8. — С. 141.

Заболотна Г. Франко і Гусятинщина // Просвіта. — 1996. — № 6 (верес.).

Звучали пророчі слова у Тернополі // Свобода. — 1996. — 27 серп.

Косар М. Іван Франко в моїй пам'яті // Свобода. — 1996. — 27 серп. — (Зі спогадів про Каменяра).

Кушнерик Г. Василь Щурат, Іван Франко і Тербовлянщина // Воля. — 1996. — 31 серп.

Малевиц М. Зерна правди, якими Іван Франко засівав серця збаражан // Вісник історії краю. — 1996. — № 8. — С. 5 – 6.

Мостепанюк М. Каменяревими стежками Тернопілля: [До 150-річчя від дня народження Івана Франка] // Пролог. — Тернопіль, 2004. — Вип. 1. — С. 61 – 81.

«На нашій золотій Поділля»: Шляхами Івана Франка: [У Тернополі, Збаражі і Підволочиську] // Гомін волі. — 1993. — 14 верес. — (Продовжуючи тему).

На Тернопілля народжені: [Твори І. Франка, написані на Тернопільщині] // Вільне життя. — 1991. — 27 серп.

Стельмашенко В. Народе мій, тобі я офірую душу й тіло!...: [Урочини з нагоди річниці з дня народження І. Франка у Зборові] // Зборівська дзвіниця. — 1996. — 7 верес.

Черемшинський О. Дружба і співпраця Володимира Гнатюка з Іваном Франком // Русалка Дністрова. — 1996. — № 19 (жовт.).

***

Барна В. Каменяр прийшов до Тернополя: [відкрито пам'ятник] // Літ. Україна. — 1995. — 10 серп.

Бойчук Н. Прийшов Франко у Тербовлю: [Пам'ятник] // Вільне життя. — 1999. — 20 лип.

Горбачівський Б. Присвячено великому Каменяреві: [У Провші Терноп. р-ну встановлено меморіал. дошку] // Подільське слово. — 1996. — 7 верес.

Дмитрук Г. Де читав Франко «Мойсея»: [Пам'ятники Каменяру в Підволочиськ. р-ні] // Вільне життя. — 1993. — 14 верес.

Дністренко Я. Франкове слово завжди єднало: Про відкриття пам'ятника І. Франку в Збаражі // Свобода. — 1992. — 19 листоп.

Ониськів М. «З нас кожен Каменяр і патріот»: [Вшанування пам'яті І. Франка в Підволочиськ. школі-гімназії] // Літ. Україна. — 2004. — 18 листоп. — С. 2.

Сировко Я. Народні генії завжди з нами: [Відкриття погруддя І. Франку в Підволочиську] // Гомін волі. — 1992. — 20 листоп.

Слідами Івана Франка в Тернополі: [Відкриття пам'ятника] // Тернопіль вечірній. — 1995. — 27 трав.

Хвалибога Н. У Тербовлі відкрито пам'ятник Іванові Франку // Освіта України. — 1999. — 25 серп.

Ященко С. Все, що мав у житті: Про встановлення пам'ятника І. Франку // Русалка Дністрова. — 1995. — № 13 (черв.).

***

Про відзначення в області 100-річчя поеми Івана Франка «Мойсей» // Свобода. — 2005. — 14 трав. — С. 3. — (Офіційне).

***

«Та прийде час, і ти огнистим видом засяєш у народів вольних колі»: Відзначимо 100-річчя поеми Івана Франка «Мойсей» // Свобода. — 2005. — 23 берез. — (До тернопільської громади).

Франко І. Я. (27.VIII.1896 – 28.V.1916) — укр. поет // Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина. — Тернопіль, 1998. — С. 221.

СЕРПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ

90 років героїчних боїв на Лисоні

(серпень – вересень 1916)

В історії Галичини ця дата — висока й водночас печальна. Висока, бо дев'яносто років тому кращі сини краю, Українські Січові Стрільці, довели, що вони вміють боронити рідну землю. А печальна, бо понад сімсот мужніх воїнів назавше залишилося на Лисоні.

На шлях кривавої борні за волю рідного народу вів українців дух козацтва, вогненний поклик Кобзаря, подвижність Лесі Українки і криця Франкового слова. Треба було героїв, щоб дійшли до вершини. І вони народилися на Галицькій землі! Вони взяли в руки зброю, вони зуміли вистояти на Карпатських перевалах узимку 1915 року, в боях за Маківку того ж року, а згодом, на початку осені 1916 року, вони вмирили, але перемогли над Золотою Липою на Лисоні. Йдучи до омріяної світлої вершини, що повинна була засяяти на святих Київських пагорбах, вони чули на собі вітер з Чернечої гори в Каневі, зв'язуючи за тим подувом свою душу.

Криваві події на Лисоні у серпні-вересні 1916 року наочно підтвердили: силу українського духу нікому не здолати!

Лисоня стала свідком завзяття і хоробрості січовиків. Незнана досі гора стала знаним на українських землях місцем героїської слави і болючих втрат Українських Січових Стрільців. Нині на Лисоні, що підіймається на 399 м. над рівнем моря, височить Хрест скорботи і слави.

Лисоня — гора слави і мужності стрілецтва, гора-символ нескореного національного духу й незнищенності ідеї вільної України — стала видною для всього світу, Лисоня — це не лише пам'ятник усусусам, Лисоня — не просто сторінка історії України, не перелік цінностей для сучасного державотворення. Лисоня — це символ, це правда народу, який будує своє майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА

Лисоня 1916 – 1996: Документи, щоденники, спогади, листи, поезії, пісні, знімки. — Бережани: Музей книги, 1996. — 265 с.

Литвин М. Р., Науменко К. Є. Історія галицького стрілецтва. — Львів: Каменярь, 1990. — 200 с.

Литвин М. Р., Науменко К. Є. Українські Січові Стрільці: До 500-річчя козацької слави. — К.: Вид-во т-ва «Знання» України, 1992. — 48 с.

Матейко Р., Мельничук Б. Шляхами стрілецької слави: Українські Січові Стрільці в контексті визвольних змагань українського народу. — Тернопіль, 1995. — 70 с.

***

Антонюк І. До історії однієї з найважливіших сторінок УСС — оборони Бережан: Лисоня 1916-й // Тернове поле. — 1995. — 8 лип.

Баб'юк А. «Воля або смерть»: У серпні-вересні 1916 року УСС в боях на Лисоні // Бережанське віче. — 1991. — 31 серп.

Бич В. Могили — священне місце: [Трагічні події на горі Лисоня] // Бережанське віче. — 1995. — 9 верес.

Бич В. Шляхами звияги УСС // Бережанське віче. — 1991. — 4 верес.

Вершина визвольного духу: Бої на Лисоні // Бережанське віче. — 1991. — 4 верес.

Вершина слави січового стрілецтва // Бережанське віче. — 1996. — 6 верес.

Гасай Є. Безпідставне звинувачення: [М. Островський — січ. стрілець, учасник боїв на Лисоні] // Подільське слово. — 2002. — 15 листоп., фотогр. — (Імена).

Грабовський О. Лисоня: 60 років тому // Бережанське віче. — 2001. — 8 верес.

Гунчак А. Лисоня і тужила, і співала // Бережанське віче. — 2001. — 22 верес.

Гунчак А. На Лисоні, славним місці: [До 86-річчя подій на Лисоні] // Бережанське віче. — 2002. — 28 верес. — (Пам'ять).

Дзіковський В. Лисоня: [Бої на горі, поблизу Бережан] // Відродження. — 1991. — 19 січ.

Думін О. Історія легіону Українських Січових Стрільців. 1914 – 1918 // Дзвін. — 1991. — № 9; 1992. — № № 1 – 2; 3.

Думін О. Лисоня // Відродження. — 1991. — 10, 13 серп.

Пахолок М. Лисоня кличе // Шлях перемоги. — 1995. — 16 верес.

Савчук В. Лисоні вічне притяжіння // Бережанське віче. — 1996. — 13 верес.

Савчук В. Почув Лисоню світ // Бережанське віче. — 1994. — 24 верес.

Тучапський Я. Вершина стрілецької слави: [Лисоня] // Вільне слово. — 1994. — 24 верес.

Шургут Я. Лисоня об'єднує світ // Вільне життя. — 1996. — 17 верес.

***

Азовський Я. Пам'яті Січовиків: [На горі Лисоня, біля Бережан, встановлено полеглим героям пам'ятник] // Укр. слово. — 1994. — 29 верес.

Дмитрів В. Лисоня єдне, наснажує: [Урочистості на горі] // Бережанське віче. — 1992. — 19 серп.

Штокало Я. Лисоні клич: [Освячення пам'ятника] // Свобода. — 1994. — 20 верес.

***

Вихрущ В. На Лисоню: [Вірш] // Бережанське віче. — 1994. — 24 верес.

Петрук-Попик Г. Лисоня: Різномасштабні фрагменти // Відродження. — 1991. — 11 січ.

Різник Л. Усусує на Лисоні: [Іст. повість] // Дзвін. — 1997. — № 1. — С. 3 – 42.

Савчук В. Дума про усусів: До 80-річчя боїв на Лисоні // Бережанське віче. — 1996. — 31 трав.

Шкраб'юк П. Шлях на Лисоню: [Вірш] // Бережанське віче. — 1994. — 24 верес.

***

Лисоня — горб за 4 км. на півд.-сх. від м. Бережан, 401 м. н. р. м. // Енциклопедія українознавства / Під ред. В. Кубійовича. — Львів, 1994. — Т. 4. — С. 1297.

6 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження Богдана Головина

(6.09.1926) — почесного голови Тернопільської обласної організації ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, педагога, краєзнавця, публіциста, громадського діяча

Головин Богдан Петрович (літературні псевдоніми: А. Головатий, Богдан Горбачівський, Богдан Кузик, Теодор Кузик, Федір Кузик, Б. Петрів, Є. Петренко, Б. Петрук, Теодор Хуторянин, Тарас Хуторянин, Тарас Чепіга, О. Чумаченко) народився 6 вересня 1926 року в селі Золотковичі Мостиського району на Львівщині в родині хліборобів. Початкову освіту здобув у родинному селі, середню — у Львові. В 1941 – 1943 рр. навчався у Львівській державній торговельній школі. Закінчив історичний факультет Львівського державного (нині — національного) університету ім. І. Франка (1958).

У 1952 – 61 рр. — на педагогічній роботі в школах Львівщини, а в 1961 – 1992 рр. — Тернопільського району на Тернопіллі. Заслужений працівник освіти України (1993).

Друкується у періодичній пресі з вересня 1948 р. Автор багатьох праць з історії, педагогіки, про видатних українських діячів науки, культури, політики.

З 1988 р. — член Товариства української мови ім. Т. Шевченка (від жовтня 1991 р. — Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка). В березні 1992 р. обраний головою правління Тернопільського районного, а в липні цього ж року — обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Від 12 січня 2001 р. — почесний голова Тернопільського ОО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Почесний член ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка і Християнського місійного товариства «Фундація духовного єднання України» (1988), член «Української світової спілки професійних учителів» (1994), Національної спілки журналістів України (1999), Наукового товариства ім. Шевченка (2000) і Всеукраїнської спілки краєзнавців (2000).

Нагороджений медаллю «Будівничий України» (2001). Лауреат Міжнародної літературно-мистецької та громадсько-політичної премії імені братів Богдана і Левка Лепких (2004).

ЛІТЕРАТУРА

Головин Б. Гроно вітань щиросердечних. — Тернопіль: Просвіта, 2004. — 94 с.

Головин Б. Мученики та ісповідники Української Церкви ХХ століття: Нариси. Статті. Дослідження. — Тернопіль: Просвіта, 2000. — 244 с.

Головин Б. Нації незгасний смолоскип. Статті. Інтерв'ю. Спогади. — Тернопіль: Просвіта, 2003. — 341 с.

***

Головин Б. Воїн, вожак чотовий: [Про чотового УПА Ярослава Куриласа] // Державність. — 1992. — № 3. — С. 57 – 58.

Головин Б. Володимир Снітинський — академік // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 1999. — С. 237 – 239.

Головин Б. Діяльність Богдана Лепкого у Бережанській, Львівській та Краківській філіях «Просвіти» // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 1999. — С. 64 – 67.

Головин Б. Діяльність Богдана Лепкого у товаристві «Просвіта» // Творчість Богдана Лепкого в контексті європейської культури ХХ століття: Матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 125-річчю від дня народж. письменника. — Тернопіль, 1998. — С. 361 – 365.

Головин Б. «З роду в рід кладе життя мости»: [Про письменника Володимира Вихруща] // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 1999. — С. 331 – 333.

Головин Б. Згас передчасно, недоспівавши останньої пісні // Кусень Б., Ярема К. Василь Подуфалий: Життя й творчість. — Тернопіль, 2005. — С. 244 – 247.

Головин Б. Мирон Кордуба як педагог // Наукові записки ТДПУ. Серія: Історія / Друкується за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. 20 – 21 березня 2001 р. — Тернопіль, 2001. — Вип. 12. — С. 14 – 20.

Головин Б. Михайло Грушевський і становлення Мирона Кордуби як ученого // Михайло Грушевський — погляд із сьогодення. Наук. зап. ТДПУ. Серія: Історія / Друкується за матеріалами Міжнар. наук. конф., присвяченої 130-річчю від дня народж. М.С. Грушевського. — Тернопіль, 1997. — Вип. 8. — С. 144 – 150.

Головин Б. Співець стрілецької слави: [До 110-річчя від дня народження Левка Лепкого] // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 1999. — С. 250 – 252.

Головин Б. Українська національна церква і «Третій Рим» // Ідея національної церкви в Україні: (Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 17 – 18 жовт. 1997 р.). — Тернопіль, 1997. — С. 21 – 23.

Головин Б. Співець стрілецької слави: Про Льва Лепкого // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 1999. — С. 250 – 252.

***

Галауп І. Добра і щастя // Подільське слово. — 2001. — 7 верес.

Зозуляк Є. Богдан Головин // Тернопіль'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 597; фотогр.

Ліберний О. Задля України живе і творить // Свобода. — 2005. — 8 верес.

Николин М. Богдан Головин: благородний чин // Подільське слово. — 1996. — 7 верес.

Новосядлий Б. Богдан Головин // Новосядлий Б. Буцнів — село над Серетом. — Тернопіль: Оперативний друк, 1998. — С. 160–162.

Павлів Я. Богдану Головину — 75! // Нова Тернопільська газета. — 2001. — 29 серп.

Савак Б. Головин Богдан Петрович // Савак Б. Краєзнавці Тернопільщини. Біограф. довід. — Денисів, 2003. — С. 25–26; фотогр.

***

Чорнописький М. Головин Богдан Петрович // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А–Й. — С. 381–382; фотогр.

***

70 років від дня народження Головина Богдана Петровича (6.09.1926) — педагога, краєзнавця, публіциста, громадського діяча // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1996 рік. Бібліогр. список / Упоряд. Н. Іванко. — Тернопіль, 1995. — С. 53–54.

75 років від дня народження Головина Богдана Петровича (6.09.1926) — педагога, краєзнавця, публіциста, громадського діяча // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік. Бібліогр. список / Упоряд. М. Друневич. — Тернопіль, 2000. — С. 61–63.

13 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження Харчука Бориса Микитовича

(13.09.1931 – 16.01.1988) — українського письменника

Народився Борис Микитович Харчук 13 вересня 1931 року в селі Лози Збарзького району в селянській родині.

Середню школу закінчив у Вишнівці. Далі — навчання на філологічному факультеті Кременецького педагогічного інституту (1950–1952 рр.).

За складання пародій на керівництво вузу був відчислений з інституту. Переїжджає до Полтави.

Після закінчення Полтавського педінституту навчається на Вищих літературних курсах у Москві. Деякий час працює на журналістській ниві.

Член Спілки письменників України з 1958 року.

Автор повісті «Йосип з гроша здачі», романів «Волинь» (тетралогія, 1959–1965), «Майдан» (1970), «Хліб насущний» (1976), «Довга дорога» (1979), оповідань. Окремі твори залишилися в рукописах і опубліковані протягом 1988–1989 рр. у журналах.

Проза Б. Харчука перекладена російською, білоруською, вірменською, таджицькою, англійською, іспанською, німецькою та іншими мовами.

Помер Б. М. Харчук 16 січня 1988 року в Ризі. Похований у Києві.

ЛІТЕРАТУРА

Харчук Б. Волинь: Роман. Тетралогія. — К.: Дніпро, 1988.

Кн. 1–2. — 567 с.

Кн. 3–4. — 751 с.

Харчук Б. Довга гора: Роман. — К.: Рад. письменник, 1979. — 293 с.

Харчук Б. Кривняки: Роман. — К.: Дніпро, 1985. — 514 с.

Харчук Б. Місяць над майданом: Роман. — К.: Рад. письменник, 1971. — 280 с.

Харчук Б. Хліб насущний: Роман. — К.: Рад. письменник, 1976. — 246 с.

***

Харчук Б. Горохове чудо: Повість. — К.: Веселка, 1968. — 112 с.

Харчук Б. Йосип з гроша здачі: Повість. — К.: Веселка, 1969. — 140 с.

Харчук Б. Невловиме літо: Повісті. — К.: Рад. письменник, 1982. — 343 с.

Харчук Б. Неслава: Повість. — К.: Рад. письменник, 1968. — 130 с.

Харчук Б. Подорож до зубра: Повість / Худож. Д. О. Лукомський. — К.: Рад. письменник, 1986. — 368 с.: іл.

Харчук Б. Помста: Повість та новели. — К.: Веселка, 1970. — 279 с.

Харчук Б. Розстріляні ночі: Нариси. — К.: Дніпро, 1979. — 66 с.

***

Харчук Б. Далека стежка до весни: Повість // Вітчизна. — 1983. — № 4. — С. 20–62.

Харчук Б. Облава: Повість // Київ. — 1983. — № 11. — С. 79–101.

Харчук Б. Ой Морозе, Морозенку: Повість-легенда // Вітчизна. — 1983. — № 12. — С. 24–47.

Харчук Б. Мар'яна: Повість // Вітчизна. — 1986. — № 4. — С. 19–89.

Харчук Б. Останні оповідання: («Слово»; «Іде»; «Вій»; «Постріляний»; «Порубаний»; «Нічна стежка») // Київ. — 1991. — № 1. — С. 9–18.

Харчук Б. Свічка // Оповідання-87. — К., 1988. — С. 345–365.

Харчук Б. Смерть у Москві: Оповідання // Київ. — 1993. — № 11. — С. 8–17.

***

Борис Харчук — родом і серцем з Волині // Гром'як Р. Література Золотої вересня. — К., 1989. — С. 228–250.

Харчукова криниця. — Збараж: Пегас, 1992. — 31 с.

***

Бачинський Я. Родом і серцем з Волині // Народне слово. — 2001. — 24 серп.

Василишин О. Не хилився, куди вітер віяв, часто проти вітру йшов // Діалог. — 2001. — 29 верес. — (Лицарі духу українського).

Василишин О. Під знаком тоталітаризму // Вільне життя. — 2001. — 13 верес.

Господарисько С. Родом з народу: Спогади про письменника Бориса Харчука // Народне слово. — 2004. — 24 верес.

Дрогуш-Тарнобір Ю. Незглибима сила Харчукового епосу: [Наук.-практ. конф. «Борис Харчук: творчість, особистість, доля (погляд на межі тисячоліття)»] // Діалог. — 2001. — 22 груд.

Зозуляк Є. Борисові Харчуку присвячено: Урочиста імпреза // Вільне життя. — 2001. — 22 верес.

Лось Ю. Лицарі духу українського // Діалог. — 2001. — 8 верес.

Сорока Я. Таким пам'ятаю Бориса Харчука: Спогади // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 381 – 386.

Філик І. Хресна дорога Бориса Харчука // Народне слово. — 2001. — 21 верес.

Чернихівський Г. Співець отчого краю // Чернихівський Г. Портрети пером: Статті, есеї, рецензії. — Кременець; Тернопіль, 2001. — С. 89 – 96.

Ювілей Бориса Харчука // Русалка Дністрова. — 2002. — № 1 – 2. — С. 18.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: Бібліогр. список / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

14 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження Івана Гермаківського

(14.09.1931) — журналіста, письменника

Народився 14 вересня 1931 року на Хмельниччині в селянській сім'ї. Закінчив Чернівецький університет. Викладав українську мову і літературу та німецьку мову в Мельнице-Подільській середній школі. Згодом працював редактором районної газети, заступником і редактором обласного часопису «Вільне життя», власним кореспондентом «Сельской жизни».

Зі студентських літ захопився народною творчістю, сільськими звичаями і обрядами. Спільно зі своїми вихованцями — учнями середньої школи — зібрав понад тисячу народних пісень, прислів'їв і приповідок, частину з яких було опубліковано в журналах «Народна творчість та етнографія» і «Жовтень».

Працював у редакції Обласної Книги Пам'яті. Автор численних публікацій у періодиці, збірок нарисів та романів.

Член Спілки журналістів України.

ЛІТЕРАТУРА

Гермаківський І. М. Бджоли носять пергу: Нотатки журналіста. — Львів: Каменяр, 1973. — 48 с.

Гермаківський І. М. Гонам зеленіти. — Львів: Каменяр, 1984. — 43 с.

Гермаківський І. М. Дружби глибоке коріння: Нариси. — Львів: Каменяр; Софія: Народна младеж, 1982. — 47 с.

Гермаківський І. На чагах волі: Безпретензійні штрихи з життя й боротьби підпільників і воїнів ОУН – УПА. — Тернопіль: Джура, 2001. — 192 с.

Гермаківський І. Нам перелоги орать. — Тернопіль: Лілея, 2002. — Кн. 2. — 242 с.

Гермаківський І. Непогора: Док. повісті. — Тернопіль: Збруч, 1997. — 242 с.

Гермаківський І. Супротивні вітри, що навiali Помаранчеву революцію: Політичний роман-диалогія. Кн. 1. — Тернопіль: Лілея, 2005. — 184 с.

Гермаківський І. Хрест над колискою: Роман-трилогія. — Тернопіль: Збруч, 1995.

Кн. 1. Віхолою розметані. — 1995. — 260 с.

Кн. 2: У пазурах білої смерті. — 1995. — 254 с.

Кн. 3: І ніколи не загине. — 1996. — 248 с.

Кн. 4: Колотнеча. — 1998. — 196 с.

Гермаківський І. Шипуни: Роман-трилогія. — Тернопіль: Лілея, 2003.

Кн. 1: Предтеча. — 2003. — 224 с.

Кн. 2: У полисках зорі. — 2003. — 199 с.

Кн. 3: Повернення неблудного. — 2004. — 207 с.

Гермаківський І. Ярилове чересло: Штрихи до портрета сучасного українського фермера. — Тернопіль: Горлиця, 2001. — 152 с.

***

Гермаківський І. Вони із полум'я війни: Уривок з док. повісті // Свобода. — 1997. — 19 серп.

Гермаківський І. Зрада: Півість // Тернопільська газета. — 1997. — 23 жовт., 6 листоп., 26 груд.; 1998. — 5 лют. З продовж.

***

Гермаківський І. Виселяли з Торського в Сибір...: [Про сім'ю Юрчишин, Білик та ін. сім'ї, репресовані й вивезені в Сибір у 40-х роках] // Вільне життя. — 1996. — 16 січ., фотогр.

Гермаківський І. Таємниці зеленого царства: [Розп. про ген. директора держ. об'єднання «Тернопільліс» М. Зубанюка] // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 200 – 206.

***

Гермаківський І. «У моєму серці ятріли і біль, і тривога» / Розм. зап. В. Проник // Західна Україна. — 1996. — 17 – 23 лют.

Гермаківський І. «Ця тема народилася на зорі юності» / Розм. зап. Є. Зозуляк // Вільне життя. — 1995. — 5 груд.

***

Буняк С. Крутий тернистий шлях до волі: [Про трилогію «Хрест над колискою»] // Голос Лановеччини. — 1998. — 10 січ.

Зозуляк Є. «Шипуни»: Війна на фронті і в тилу: [Про кн. І. Гермаківського «Шипуни»] // Вільне життя. — 2003. — 21 черв.

Ліберний О. І опинилися брати на різних барикадах: [Презентація кн. «Предтеча» І. Гермаківського] // Свобода. — 2003. — 18 берез. — (Презентація книги).

Ліберний О. Роман про події, оповиті смутком: [Трилогія «Хрест над колискою»] // Свобода. — 1996. — 16 січ.

Мельничук Б. Трилогія Івана Гермаківського // Тернопіль вечірній. — 1996. — 18 груд.

Тракало О. Уродженець Шипівців — прототип героя книги: [Творча зустріч з письменником І. М. Гермаківським в Товстен. селищ. б-ці] // Колос. — 2003. — 30 серп.

***

Весна Х., Дем'янова І. Гермаківський Іван Михайлович (14.09.1931, с. Козя-Кудриницька Кам'янець-Поділ. р-ну Хмельн. обл.) — письменник, журналіст, фольклорист // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 351; фотогр.

Гермаківський І. М. (14.IX.1931) — журналіст, письменник: [Корот. біогр. довідка] // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 764.

16 ВЕРЕСНЯ

15 років з часу заснування телеканалу «TV-4»

(16.09.1991)

Свою роботу в телефірі студія «TV – 4» почала у 1991 році — в досить буремний період, після московського путчу, через який перша передача вишла не 1 вересня, як планувалося, а 16.

Глядацька аудиторія «тівшників» чимала: мешканці Тернопілля та сусідніх областей. Протягом цього часу змінювалися журналісти, оператори, змінювалися програми, однак телекомпанія твердо дотримується принципу «місцевого телебачення», тобто висвітлення життя регіону, нагальних проблем, різноманітних подій.

«Наші вітання», «Провінційні вісті», «Погляд зблизька», «Захищена якість» — це передачі-старожили, передачі-корифеї. З року в рік вони реорганізуються, стають динамічнішими, свіжішими, досконалішими.

З'явилися і нові програми: «Мандрівник», «Клопоти жіночі», «Формула здоров'я», «Четвертий квартал», ток-шоу «Останній аргумент».

Мовлення телеканалу «TV – 4» збільшилося до 18 годин на добу. Майже 50 відсотків трансляційних програм — власного виробництва.

У 2002 р. в Одесі проходив міжнародний конкурс теле- і радіокомпаній «Україна єдина», тернополяни отримали дві «Чайки» — престижні нагороди

у двох номінаціях: «Репортаж з місця події», де кращими визнано інформаційні сюжети «Провінційних вістей» (редактор програми О. Габруська) та спортивна програма «Спорт плюс» (ведучий В. Крамар).

Багато прихильників з'явилося у «Тернопільського караоке», а програмою «Мандрівник» зацікавилися інші телекомпанії, у тому числі й зарубіжні.

У 2003 році «Тема тижня» виграла американський грант «Права людини і свобода слова». З'явилася можливість придбати нове технічне обладнання.

Кажуть, що телебачення — це безперервне шоу, яке повинно постійно дивувати чимсь новим.

Канал «TV – 4» визнають одним з кращих серед регіональних. Колектив «TV – 4» — це професіонали, творча команда, яка завжди сподівається на успіхи та перемоги. І добивається свого.

ЛІТЕРАТУРА

Вацик А. Курйозні історії серйозної програми: «Провінційним вістям» — десять літ: [Інформ. програма «TV – 4»] // Тернопільська газета. — 2002. — 30 жовт. — 5 листоп., фотогр.

Вересюк В. Святкова прес-конференція: [З нагоди п'ятиріччя з дня першого виходу в ефір «TV» – 4] // Вільне життя. — 1996. — 13 верес.

Ільницький Т. «У становленні TV – 4 брали участь тисячі тернополян» // Західна Україна. — 1996. — № 37 (13 верес.).

Клос С. TV – 4: Наче заново народжені: Студія отримала «право мовлення» ще на сім років // Тернопіль вечірній. — 2002. — 30 квіт., фотогр.

Костишин Л. Щоб глядач не перемикав канал: З днем народження, TV – 4 // Вільне життя. — 2003. — 18 верес.

Лісовський М. Тепер «TV» – 4 буде більше: [«TV» отримав семирічну ліцензію] // Тернопільська газета. — 2002. — 1 – 7 трав., фотогр.

Попович Ж. «TV» – 4 отримав дві «Чайки» з Одеси // Тернопіль вечірній. — 2002. — 18 верес.

TV – 4 — 5 років // Свобода. — 1996. — 14 верес.

Чорна О. З днем народження «TV – 4»! // Свобода. — 2002. — 21 верес., фотогр. — (У наших колег).

Яркун А. «Тема тижня» за кадром: [Передача каналу «TV – 4»] // Тернопільська газета. — 2004. — 4 – 10 лют. — С. 19.

***

Винокур Юлія: «Живу і радію кожному дню. Життя — прекрасне» // Бізнес-компаньйон. — 2004. — № 4 – 5. — С. 16. — (Людина номера).

Винокур Юлія: «Мое життя — суцільний «екстрим» / Розм. з дир. Терноп. телекомпанії «TV – 4». Вела С. Клос // Місто. — 2004. — 28 січ. — С. 12; фотогр.

Винокур Юлія: «Я — за критику, коли це стосується суспільно-важливих питань» / Розм. з дир. телекомпанії «TV – 4». Вела Т. Вербицька // Тернопільська газета. — 2005. — 23 – 29 берез. — С. 7; фотогр.

Канал «TV – 4» зберіг ліцензію / Розм. з дир. телеканалу TV – 4 Ю. Винокур // Нова Тернопільська газета. — 2002. — 30 квіт., фотогр.

Телекомпанія «TV – 4»: 12 років в ефірі / Розм. з дир. телекомпанії Ю. Винокур. Вела В. Бобко // Тернопільська газета. — 2003. — 17 – 23 верес.

***

Телебачення — це «ми» / Интерв'ю з дир. Терноп. студії телебачення «TV – 4» п. Тарасом Ільницьким. Зап. Н. Легкої // Бізнес-компаньйон. — 2000. — № 4. — С. 17; фотогр.

***

Сергій Сінкевич: «Життя зараз таке, що виживають найсильніші...» / Розм. з ред. програм «TV – 4». Вела С. Мичко // Місто. — 2004. — 7 лип. — С. 10; фотогр.

Окоменюк Т. Репортерська робота — це наркотик: [Про С. Сінкевича — ведучого «Провінційних вістей» «TV – 4»] // Ровесник. — 1997. — 15 трав.

***

Боков А. «Міс щира усмішка» на каналі TV – 4: Ведуча програм «Тернопільська погода» та «Четвертий квартал» Тетяна Панькевич // Тернопільська газета. — 2004. — 26 трав. – 1 черв. — С. 2; фотогр.

***

Олена Шуль: «Сумую за роботою вже після десяти днів відпустки» / Розм. з ведучою телеканалу TV – 4. Вела О. Кравчук // Тернопільська газета. — 2002. — 28 серп. – 3 верес., фотогр.

28 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження Гаврила Чернихівського

(28.09.1936) — літературознавця, члена Всеукраїнської спілки краєзнавців (1992), лауреата премій: у галузі охорони пам'яток історії та культури ім. В. Антоновича (1998) та літературно-мистецької ім. братів Лепких (2002), Міжнародної премії фонду родини Воляників-Швабінських (2004), члена Національної спілки письменників України (2005)

Народився 28 вересня 1936 року в с. Плєсківцях Зборівського району Тернопільської області. Закінчив історичний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка (1958) та склав іспит кандидатського мінімуму (1969). Вчителював на Збаражчині та Кременеччині. Читав курс лекцій з історії України на загальнонауковому факультеті Кременецького педінституту (1962 – 1969). З 1969-го працює в Кременецькому краєзнавчому музеї, а від 1991 року — провідний науковий працівник цього ж музею.

Автор 14 книг, у тому числі п'яти монографій: «Кременець. Путівник» (1987), «Крем'яничина і історичне та літературне краєзнавство» (1992), мо-

нографії «Олександр Неприцький-Грановський. Життя і творчість» (1996) та бібліографічного покажчика «Олександр Неприцький-Грановський» (1997, у співавторстві), «Кременеччина від давнини до сучасності» (1999), «Портрети пером» (2001), «Оксана Лятуринська. Життя і творчість» (2002). Видав збірку власних поезій «Серця клич» (1996).

Автор понад 150 наукових праць, які друкувалися у журналах та збірниках України, США, Канади, Польщі, Росії та біля тисячі краєзнавчих статей у пресі.

Автор експозиції літературно-меморіального музею Уласа Самчука у с. Тилявці Шумського району та літературно-меморіального музею О. Неприцького-Грановського у с. Великих Бережцях цього ж району.

Член Всеукраїнської спілки краєзнавців (1992), лауреат премії: у галузі охорони пам'яток історії та культури ім. В. Антоновича (1998) та літературно-мистецької ім. братів Лепких (2001 – 2002), Міжнародної премії фонду родини Воляників-Швабінських (2004) та інших нагород. Лідер України 2004 року. Член Національної спілки письменників України (2005).

Книга Г. Чернихівського «Улас Самчук: сторінки біографії», яка вийшла у 2005 році, є першим ґрунтовним дослідженням про «українського Гомера ХХ століття».

ЛІТЕРАТУРА

Чернихівський Г. Кременець: Путівник. — Львів: Каменяр, 1987. — 56 с.: 12 арк. іл.; Резюме рос. і англ. мовами.

Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності. — Кременець: Папірус, 1999. — 320 с.: 32 с. іл.

Чернихівський Г. Крем'яничина: історичне та літературне краєзнавство: Посіб. для уч. коледжу, ліцею, шкіл. — Крем'янець, 1992. — 104 с.: 70 фоторепрод.

Чернихівський Г. Немеркнучі сторінки історії: До 750-річчя оборони Кременця від орд Батия: Буклет. — Кременець, 1990. — 8 с.: 4 іл.

Чернихівський Г., Чернихівська В. Оксана Лятуринська: Життя і творчість. — Кременець; Тернопіль: Малий видавничий дім, 2002. — 297 с.: 20 с. іл.

Чернихівський Г. Олександр Неприцький-Грановський: Життя і творчість / Наук. ред., акад. Р. Гром'як. — Тернопіль: Збруч, 1996. — 417 с.: 58 світлин.

Чернихівський Г. Портрети пером: Статті, есе, рецензії. — Кременець; Тернопіль, 2001. — 307 с.: іл.

Чернихівський Г., Легкун О. Портрети пером: Статті, есеї, рецензії. — Кн. 2. — Кременець; Тернопіль: Малий видавничий дім, 2003. — 324 с.: іл.

Чернихівський Г. Серця клич: Поезії / Корот. біогр. довідка. — Крем'янець, 1994. — 110 с.: портр.

Черніхівський Г. Туристичними маршрутами Кременця: Буклет. — Тернопіль, 1986. — 6 с.: 8 фотогр.

Черніхівський Г. І. Улас Самчук: сторінки біографії: Монографія. — Тернопіль: Збруч, 2005. — 245 с. Фотогр.: С. 215 – 244. — Бібліогр.: С. 184 – 213.

***

Оксана Лятуринська: Життєписно-бібліогр. студії / Уклад.: Г. І. Черніхівський, Н. Г. Сташенко. — Луцьк: Вежа, 2001. — 93 с.

Олександр Неприцький-Грановський (1887 – 1976): Бібліогр. покажч. / Уклад.: Г. І. Черніхівський, А. О. Ленчишин. — Тернопіль: Лілея, 1997. — 104 с.

***

Черніхівський Г. Видатний прозаїк, публіцист, журналіст, видавець, громадсько-політичний діяч: [До 100-ліття з дня народж. У. Самчука] // Новини Шумщини. — 2005. — 26 лют. — С. 4 – 5.

Черніхівський Г. Він вийшов з книгою на щонайвищу гору, із хлібом тим для згодованих душ // Діалог. — 2005. — 5, 12, 19 лют. — (Лицарі духу українського).

Черніхівський Г. Він вмурував і свою цеглину в скарбницю національної ідеї: [Релігієзнавець, громад.-політ. діяч А. В. Котович] // Діалог. — 2002. — 19 жовт. — (Лицарі духу українського).

Черніхівський Г. Жінка з легенди: [Про долю повстан. розвідниці і зв'язкової О. Горошко] // Свобода. — 2005. — 21 трав. — С. 5.

Черніхівський Г. Лицар повстанського духу: [100-річчя від дня народж. відомого лікаря-фітотерапевта, письменника В. Кархута, життя якого тісно переплелось з Кременцем] // Діалог. — 2005. — 25 черв. — (Вони прославили наш край).

Черніхівський Г. Поетка з Божої ласки: Минуло 100 років від дня народж. О. Лятуринської // Літ. Україна. — 2002. — 23 трав.

Черніхівський Г. Ще про Василя Кархута: [Про 1-е вид. книги В. Кархута — лікаря-фітотерапевта, письменника, громад.-політ. діяча — «Полум'яний вихор»] // Діалог. — 2005. — 16 лип. — (Рідкісна знахідка).

***

Дністренко Ю. Вітаємо лауреатів: [Лауреати премії Фонду Воляників-Швабінських при фундації Укр. Вільного Ун-ту — Гаврило та Валентина Черніхівські] // Вільне життя. — 2004. — 15 трав.

Нові лауреати: [Лауреати премії (III) Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Укр. Вільного Ун-ту в Нью-Йорку — Гаврило і Валентина Черніхівські («Оксана Лятуринська»)] // Літ. Україна. — 2004. — 29 квіт. — С. 4.

Соловей О. Гаврило Черніхівський та Оксана Легкун: «Портрети пером»: [Про другу кн. краєзн. Г. Черніхівського та викладача музики О. Легкун] // Діалог. — 2004. — 24 квіт. — (Щойно з друку).

Фарина І. Запросила бібліотека: [Творчий доробок Г. І. Черніхівського] // Свобода. — 2002. — 10 січ. — (Прем'єра книги).

Фарина І. Нові «Портрети пером»: [Видання 2-го тому кн. Г. Черніхівського «Портрети пером»] // Свобода. — 2004. — 25 верес. — С. 4. — (Щойно з друку).

Фарина І. Одержимість: [Життєвий і творчий шлях дослідника, краєзнавця Г. І. Черніхівського] // Свобода. — 2005. — 12 лют. — С. 6. — (Людина і її справа).

Хаймець О. Лідер України: [Відзначення лауреатів нагороди «Лідер України», серед яких — Г. І. Черніхівський] // Діалог. — 2004. — 28 жовт. — (Добрий знак).

***

Гаврило Черніхівський: Життєписно-бібліогр. студія / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Оперативний друк, 2001. — 76 с.: фотогр.

Гаврило Черніхівський: Бібліогр. покажч. / Упоряд. Б. Мельничук. — Тернопіль, 1996. — 73 с.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік / Уклад. М. Друневич. — Тернопіль: Астон, 2000. — 100 с.

С. 69 – 71: Про Г. Черніхівського.

9 ЖОВТНЯ

120 років від дня народження Іванни Блажкевич
(9.10.1886 – 2.03.1977) — української дитячої письменниці

Народилася 9 жовтня 1886 року в с. Денисові Козівського району.

Закінчила екстерном Львівську учительську семінарію 1920 р. Тривалий період працювала вчителькою і вихователькою дитячих садків у галицьких селах, вела активну громадську роботу серед жінок і молоді.

1938 року була важко пацифікована польськими шовіністами. У вересні 1939 року обиралась депутатом Народних Зборів Західної України. В 1941 – 43рр. була директором с/г школи в с. Денисові.

Виступала в різних жанрах дитячої літератури: поезії, драматургії.

Вийшли з друку її збірки «Подоланочка», «Прилетів лелека», «Чи є в світі щось світліше», «Прилетіла ластівочка».

Іванна Омелянівна Блажкевич — автор спогадів про І. Франка, О. Кобилянську, В. Стефаніка, Т. Бордуляка, О. Вітошинського, П. Думку, К. Устияновича, О. Кульчицьку. Збирала пісні, афоризми, етнографічні матеріали. Була ініціатором створення Денисівського краєзнавчого музею.

Померла 2 березня 1977 року.

У Денисові створено музей-садибу Іванни Блажкевич.

Восени 1988 року в Денисові споруджено їй пам'ятник роботи скульптора Івана Мулярчука.

У 1993 році встановлено літературну премію імені Іванни Блажкевич, яка кожного року видається українським літераторам у її рідному селі на день народження письменниці.

ЛІТЕРАТУРА

Блажкевич І. Весна прийшла: Чотири дитячі пісні для голосу в супроводі фортепіано. — К.: Мистецтво, 1971. — 9 с.

Блажкевич І. Драматичні твори для дітей. — Тернопіль: Діалог, 1993. — 106 с.

Блажкевич І. Подоляночка: (Поезії для дітей). — Львів: Кн.-журн. вид-во, 1958. — 32 с.

Блажкевич І. Прилетів лелека: Вірші та оповідання. — К.: Веселка, 1971. — 51 с.

Блажкевич І. У дитячому садочку: Для дітей дошк. віку. — Тернопіль: Кн.-журн. вид-во, 1993. — 32 с.

Блажкевич І. Чи є в світі що світліше?: [Вірші]. — К.: Веселка, 1977. — 24 с.

***

Блажкевич І. Кленові листки; Новий рік: [Вірші] // Ровесник. — 1972. — 1 січ.

Блажкевич І. Птахи прилітають: Форма і зміст: [3 нових поезій] // Ровесник. — 1970. — 7 берез.

Блажкевич І. Спогади (30.07.1914 – 4.10.1921 рр.) // Дзвін. — 1991. — № 5. — С. 117 – 129.

Блажкевич І. Спогади. Рік 1932 // Тернопіль. — 1993. — № 1. — С. 44 – 45; № 2. — С. 44 – 45.

Божий Сину, зішли згоду на Україну: Різдвяний вертеп / Упоряд. у 1931 р. І. Блажкевич з фондів держархіву обл. // Вісник Тернопілля. — 1995. — 22 груд.

***

Божковська-Павелко О. Спогади про вчительку Іванну Блажкевич // Денисівський вісник. — 2002. — № 9 (жовт.-груд.). — С. 3.

Бурма В. З чистої криниці: [Спогад про І. Блажкевич: її садибу в Денисові] // Вільне життя. — 2002. — 9 листоп., фотогр.

Держило М. Постаті в жіночому русі // Вільне слово. — 2004. — 23 жовт.

Дерій В. Незвичайна жінка: В музеї І. Блажкевич // Вільне життя. — 2002. — 19 листоп. — (Два штрихи з історії Денисова).

Драгомирецька О. Блажкевич Іванна Омелянівна // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 246 – 247.

Рутило І. З архіву Іванни Блажкевич: [Свідчення нац. свідомості письменниці] // Вільне слово. — 2003. — 13 верес.

Рутило І. Іванна Блажкевич і дошкільництво // Наукові записки Терноп. держ. пед. ун-ту Сер.: Педагогіка. — Тернопіль, 2002. — № 11. — С. 104 – 108.

Рутило І. Історію пізнають не з книжок: [Дії І. Блажкевич під час голоду 1933 р.] // Вільне слово. — 2003. — 21 черв.

Рутило І. «Кладу низький поклін порогові хати...»: До 115-річчя від дня народж. Іванни Блажкевич // Вільне слово. — 2001. — 6 жовт.

Савак Б. Вшанування землячки: [Ювілейні урочини] // Вільне слово. — 2001. — 13 жовт.

Савків Л. Буду людям помагати Україну будувати: [Про укр. письменницю І. Блажкевич] // Свобода. — 2002. — 5 жовт., фотогр.

Федик Я. «Урочиста хвиля: вознеслися вгору правиці»: Іванна Блажкевич — свідок і учасниця Листопадового Зриву // Вільне життя. — 2003. — 1 листоп. — (Рядок з біографії краю).

Федик Я. Іванна Блажкевич — свідок і активна учасниця Листопадового зриву // Вільне слово. — 2003. — 1 листоп.

Хома В. Письменниця із Денисова // Вільне життя. — 2001. — 18 груд.

***

Премія імені Іванни Блажкевич: Історія // Русалка Дністрова. — 1996. — № 18 (жовт.).

Ханас В. Перші лауреати премії Іванни Блажкевич: [Заснована премія у 1993 р.] // Русалка Дністрова. — 1993. — № 20 (листоп.).

***

Блажкевич Іванна Омелянівна (9.X.1886, с. Денисів Козів. р-ну – 2.Ш.1977, там же) — укр. письменниця // УЛЕ. — К., 1988. — Т. 1. — С. 194.

Медведик П. К. Блажкевич Іванна Омелянівна (9.10.1886 – с. Денисів Козівськ. р-ну – 2.03.1977 там же) — укр. письменниця // Мистецтво України: Енциклопедія. — К., 1995. — Т. 1. — С. 212.

Мельничук Б., Хома В. Блажкевич Іванна Омелянівна (9.10.1886, с. Денисів, нині Козів. р-ну — 11.03.1977, там само) — письменниця, педагог, публіцист, етнограф, фольклорист, громадська діячка // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 142.

Блажкевич Іванна (1886 – 1977) — дитяча письменниця // Енциклопедія українознавства / Під ред. В. Кубійовича. — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 140.

Іванна Блажкевич (09.10.1886 – 02.03.1977) — дитяча письменниця // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 2. — Тернопіль, 1991. — С. 6.

***

Іванна Блажкевич: Бібліогр. покажчик / Упоряд.: Баб'як П. Г., Хома В. І. — Львів, 1980. — 44 с.

ЖОВТЕНЬ – ЛИСТОПАД

160 років з часу перебування Т. Г. Шевченка на Тернопіллі (1846)

Документально встановлено перебування Т. Шевченка у жовтні 1846 р. у трьох населених пунктах Тернопільщини: Почаєві, Вишнівці та Кременці. Його приїзд сюди був пов'язаний з роботою в Київській археографічній комісії. За дорученням комісії він повинен був виїхати у Подільську і Волинську губернії для запису народних пісень, переказів, легенд, змалювання архітектурних пам'яток, вивчення і придбання історичних документів.

З Кам'янця-Подільського через Проскурів-Меджибіж-Летичів-Хмільник-Старокостянтинів-Ізяслав Т. Шевченко виїхав на Волинь. У середині жовтня він прибув до Почаєва, де зупинився в готелі лаври. Будинок готелю зберігся, 1961 року на ньому встановлено меморіальну дошку. У Почаєві, згідно із завданням Археографічної комісії, Т. Шевченко намалював чотири акварелі «Почаївська лавра з півдня», «Почаївська лавра із заходу», «Собор Почаївської лаври», а також виконав два ескізи й начерк олівцем. Усі вони подаються у сьомому томі повного зібрання творів поета. В Почаєві він записав також народні пісні «Гиля, гиля, селезень», «Ой пила вихилила» та «Ой у саду, саду». Звідси Т. Шевченко виїхав у навколишні села, відвідав, зокрема, і містечко Вишнівець. Тут його, очевидно, зацікавив палац XVIII ст., у якому знаходилася велика колекція картин, гобеленів, скульптур, зброї та цінна бібліотека.

Побував Т. Шевченко і в Кременці, де оглянув пам'ятки архітектури цього старовинного мальовничого міста. На Кременеччині Кобзар збирав народні перекази про гайдамацький рух. Сьогодні на будівлі колишнього ліцею встановлено меморіальну дошку. Наприкінці жовтня 1846 року Т. Шевченко повернувся до Києва.

ЛІТЕРАТУРА

Дорош Є. Тарас Шевченко на Поділлі і Волині: Наук. вид. / Вступ. ст. Є. Дороша. — Тернопіль: Екон. думка, 2002. — 102 с.: фотогр.

Дуда І., Мельничук Б. Тарас Шевченко на Тернопільщині. Вид. 2-е, доп. — Тернопіль: Обл. держ. архів, 1998. — 81 с.: фотогр.

Куза М. Там, де Іква котить хвилі... // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 390 – 392.

Полянський О. А. Т. Г. Шевченко і Тернопільщина // Тези доповідей і повідомлень 1-ї Терноп. обл. наук. іст.-краєзнав. конф. Ч. III. Секція V. Література і мистецтво. — Тернопіль, 1990. — С. 1 – 3.

Шевченко С. Кременецький «Малий Кобзар» / Вступ. ст. і упорядкув. Є. Дороша. — Тернопіль: Горлиця, 2002. — 91 с.: дод., іл.

***

Волинські дороги Кобзаря // Свобода. — 1996. — 19 жовт.

Герасимів М. Кобзар та Західна Україна // Тернопільська газета. — 1999. — 11 берез.

Гецевич М. Дещо з Кременецької Шевченкіани // Русалка Дністрова. — 1996. — № 21 (листоп.).

Дуда І. Шевченко і Тернопільщина // Тернопіль вечірній. — 1999. — 5 берез.

Дуда І., Мельничук Б. Такої ж осені, рівно 150 років тому, Кобзар побував у нашому краї // Тернопіль вечірній. — 1996. — 23 жовт.

Іванців О. Тернопільщина — земля, яку сховає Тарас ногами...: До 190-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка // Голос народу. — 2004. — 5 берез.

Кришук І. Кобзареві шляхи на Волині // Голос Лановеччини. — 1996. — 30 листоп.

Куза М. Там, де Іква котить хвилі... // Діалог. — 1996. — 19 жовт.

Ліберний О. Тарас Шевченко польською мовою: [Перевид. зб. поезій Т. Шевченка 1862 р. тернопільським вид-вом «Поліграфіст»] // Свобода. — 2004. — 25 верес. — С. 3. — (Презентації).

Малевиц А. Словом, пером і пензлем письменника і художника: До 150-річчя від дня перебування Т. Шевченка на Тернопіллі // Вісник історії краю. — 1996. — № 3 (берез.).

Мельниченко Г. Шевченко міг ходити у європейському вбранні, а міг — у мужицькому: [Шевченко і наш край] // Місто. — 2005. — 9 берез. — С. 13; фотогр.

Піпан Г. Шевченкові сліди у нашому краї: [Перебування Т. Г. Шевченка на Тернопільщині] // Воля. — 2004. — 5 берез.

Скоробагатий Б. «І я... пішов дорогою до Кременця»: Шевченкіана Тернопілля // Свобода. — 2003. — 8 берез.

Скоробагатий Б. У Вишнівці мріяв Кобзар про Підкамін'я // Свобода. — 2005. — 12 берез. — С. 4; фотогр. — (Краєзнавство).

Тарас Шевченко і Тернопілля // Тербовлянські вісті. — 1999. — 13 берез.

Фарина І. Кобзар — у серці наших країв // Свобода. — 2005. — 19 берез. — С. 4. — (Шевченківські дні).

Фарина І. Пам'ятає Тернопілля Кобзаря // Свобода. — 2005. — 23 квіт. — С. 6. — (Ювілей).

Філик І. Поет у Вишнівці // Народне слово. — 1996. — 8 берез.
Хоптій О. Тарас Шевченко на Тернопільщині // Земля Підгаєцька. — 2005. — 12 берез.

Черемшинський О. Єдиний у Галичині: [Доля автографа поеми «Шафарикові» Т. Г. Шевченка, який довгий час зберігався в архіві В. Гнатюка] // Вісті Придністров'я. — 2004. — 5 берез. — (До 190-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка).

Чернихівський Г. У пам'яті народній // Русалка Дністрова. — 1996. — № 20 (листоп.).

Те ж: Діалог. — 1996. — 9 листоп.

Шевченко Є. Кобзар і Вишнівець // Народне слово. — 2005. — 4 берез.

Шилінська Л. Великий Кобзар на Волині: [Шевченко і Кременеччина] // Діалог. — 2002. — 8 берез.

Шилінська Л. Тарас Шевченко у Почаєві: До 190-річчя від дня народження національного пророка // Діалог. — 2004. — 6 берез.

***

Бубній П. Став нашою долею: [Пам'ятники Кобзаря в обл.] // Рад. Україна. — 1989. — 11 лют. — (У вінок всенародної шани).

Дорош Є. На нашій, на святій землі: [Про спорудження пам'ятників Т. Г. Шевченку в обл.] // Відродження. — 1991. — 23 лют. — (Шевченкіана).

Заставецький В. І. Пам'ятники і пам'ятні місця Т. Г. Шевченка на Тернопільщині // Нар. творчість та етнографія. — 1989. — № 2. — С. 80 – 83.

Макотерський Ю. «Обніміться ж, брати мої...»: [Фото пам'ятників Шевченку в окр. населених пунктах обл.] // Вільне життя. — 1998. — 10 берез.

Мельничук Б., Уніят В. Як у Тернополі постав пам'ятник Тарасові Шевченку // Місто. — 2005. — 9 берез. — С. 13.

Приходько М. В сім'ї вольній, новій: Пам'ятники Кобзареві на Тернопіллі // Вільне життя. — 1991. — 7 берез.

4 ЛИСТОПАДА

60 років від дня народження Надії Волинець

(4.11.1946) — музезнавця, публіциста, члена Всеукраїнської спілки краєзнавців (1999), члена Національної спілки журналістів України, лауреата літературно-мистецької премії ім. братів Лепких (1996), почесного члена Всеукраїнського товариства «Просвіта» (1998), заслуженого працівника культури України (2001)

Надія Волинець народилася 4 листопада 1946 року в с. Бобрику Роменського району Сумської області.

Закінчила факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка (1973). Працювала в Збаразькій районній газеті, редакційно-

видавничому відділі Тернопільського облполіграфвидаву. З 1981 р. живе і працює в Бережанах. Була відповідальним секретарем районної організації Товариства книголюбів, одночасно працювала над створенням Міжобласного методичного центру пропаганди книги (Музею книги), який очолила у 1984 р.

З її ініціативи у Бережанах встановлено меморіальні таблиці: І. Франкові (1981), М. Шашкевичу (1987), Б. Лепкому (1997), погруддя А. Чайковського (1996), пам'ятник Б. Лепкому (1997).

Н. Волинець була ініціатором створення, автором експозиції Музею книги, музею Богдана Лепкого (1995) у м. Бережанах та музею Богдана Лепкого і родини Смиків у с. Жовчеві Рогатинського району (1995).

Автор численних публікацій літературознавчого змісту в районній, обласній, центральній і зарубіжній українській періодиці, співзасновник і член редакційної колегії літературно-мистецького альманаху «Жайвір» (1990), упорядник книг «Бережанщина в спогадах емігрантів» (1993), «Храм книги» (1994), «Вітражі» (1999), редактор альманаху «Лисоня» (1996).

ЛІТЕРАТУРА

Бережанщина у спогадах емігрантів / Упоряд.-ред. Н. Волинець. — Тернопіль: Тернопіль, 1993. — 391 с.

Вітражі: Храм книги – 2. — 2-ге вид. з історії Музею книги / Упоряд.-ред. Н. Волинець. — Бережани; Тернопіль: Джура, 1999. — 244 с.

Лисоня. 1916 – 1996: Документи. Щоденники. Спогади. Листи. Поезії. Пісні. Знімки / Ред. Н. Волинець. — Бережани: Музей книги, 1996. — 272 с.

Храм книги: Літопис Бережан. регіон. центру укр. книги / Під ред. Н. Волинець. — Бережани, 1994. — 183 с.

***

Волинець Н. Богдан Лепкий у Відні // Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини XIX – поч. XX століття. — Київ; Чернівці, 1999. — С. 298 – 299.

Волинець Н. Дивосвіт Ярослави Мазурак // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 566 – 567; фотогр.

Волинець Н. Мій біль — Україна: [До 80-річчя Р. Смика] // Свобода. — 1998. — 26 верес.

Волинець Н. Невгасне бажання робити добро: [Про науковця, дослідника творчості братів Лепких д-ра Р. Смика] // Бережанське віче. — 2003. — 4 жовт., фотогр. — (Ювілеї).

Волинець Н. «Ні за які скарби світу не віддав би я Бережан»: [Ці слова належать проф. математики, дійсному члену НТШ М. А. Чайковському. Розп. про нього] // Жайвір. — 1997 (берез.).

Волинець Н. Раз добром зігрите серце...: [До 80-річчя доктора Р. Смика] // Голос України. — 1998. — 3 жовт.

***

«Наша дума, наша пісня...»: Бережанському хору «Просвіта» — 5 років: [Розм. з керівн. З. Головацьким. Вела Н. Волинець] // Бережанське віче. — 1998. — 28 лют.

***

Мазурак Я. Волинець Надія (дів. прізвище Савела) — журналістка // Мазурак Я. Літературна Бережанщина: Біограф. довід. — Бережани, 2000. — С. 27; фотогр.

Радченко Г., Савак Б. Волинець Надія Іларіонівна (псевд. — Н. Ілярєнко; 4.11.1946, с. Бобрик Ромен. р-ну Сум. обл.) — громадсько-культурна діячка // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 295; фотогр.

Савак Б. Волинець Надія Іларіонівна (4.11.1946) // Савак Б. Красзнавці Тернопільщини: Біогр. довід. — Денісів, 2003. — С. 15 – 16.

Ященко С. Надія Волинець // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 594; фотогр.

Ященко С. Освідчення в повазі, або спроба портрета в дорозі: [Про Н. Волинець — дир. регіон. Музею книги] // Русалка Дністрова. — 1997. — № 1 (січ.).

21 ЛИСТОПАДА

90 років від дня народження Ярослава Геляса

(2.11.1916 – 6.10.1992) — українського актора і режисера, народного артиста України

Ярослав Геляс вийшов із глибин нашого працюючого й талановитого народу. Народився 21 листопада 1916 року в с. Терпилівці Підволочиського району в співучій хліборобській родині.

У лютому 1934 року, після закінчення промислової школи, юнака прийняли до мандрівного західноукраїнського театру під керівництвом режисера Б. Сармаги. Творчі можливості хлопця розбудив прославлений актор Йосип Стадник. Солідну і повчальну школу акторського мистецтва пройшов у мандрівному театрі «Мистецьке турне», в якому почав працювати з 1935 року під керівництвом Й. Стадника.

Восени 1939 року Я. Геляс вливається в трупу Львівського державного українського драматичного театру. Найвизначнішою його роботою в цьому колективі став образ Михайла Гурмана у виставі «Украдене щастя» за п'єсою І. Франка. Згодом з чималими творчими здобутками прийшов на сцену Харківського театру імені Т. Шевченка, куди його запросив художній керівник мистецького колективу Мар'ян Крушельницький. Тут актор у 1953 році був удостоєний звання заслуженого артиста України.

П'ять театральних сезонів Я. Геляс працював у трьох мистецьких колективах — Київському театрі імені І. Франка (1957 – 1958), Львівському імені М. Заньковецької (1958 – 1961), Одеському театрі української драми (1961 – 1963).

У 1963 році його було призначено головним режисером Тернопільського обласного музично-драматичного театру імені Т. Шевченка. Тут за 10 років він здійснив постановку більше 20 вистав українських та зарубіжних драматургів.

У 1964 році Я. Гелясу присвоєно високе звання народного артиста України.

З 1974 року по 1985 рік Я. Геляс очолював Закарпатський український музично-драматичний театр, а потім працював актором та режисером.

6 жовтня 1992 року Я. Т. Геляс помер. Похований у Львові на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Геляс Я. Актор і його герой: творча трибуна // Рад. культура. — 1958. — 3 квіт.

Геляс Я. Завіса відкривається сьогодні // Вільне життя. — 1972. — 21 жовт.

Геляс Я. Зустріч, що триватиме довіку: Спогади про Мар'яна Крушельницького // Вільне життя. — 1967. — 26, 28 квіт.

Геляс Я. Кафедра добра // Вільне життя. — 1973. — 16 берез.

Геляс Я. Любіть театр // Вільне життя. — 1963. — 3 листоп.

Геляс Я. Молодь одного театру // Мистецтво. — 1966. — № 5. — С. 6 – 7.

Геляс Я. Новий театральний сезон: Розп. голов. режисера // Вільне життя. — 1973. — 13 жовт.

Геляс Я. Особиста відповідальність митця // Культура і життя. — 1971. — 15 квіт.

Геляс Я. Прем'єри ювілейного сезону // Вільне життя. — 1967. — 15 жовт.

Геляс Я. Репертуар — обличчя театру // Укр. театр. — 1971. — № 3. — С. 15.

Геляс Я. Сповідуючи новаторську романтику // Укр. театр. — 1970. — № 1. — С. 7.

Геляс Я. Те, що залишається назавжди // Вільне життя. — 1984. — 20 листоп.

Геляс Я. «Тільки вільний народ зможе побудувати свій національний театр» / Зап. інтерв'ю Й. Баглай // Нар. творчість та етнографія. — 1992. — № 4. — С. 5 – 6.

***

Український драматичний театр: Нариси історії: У 2 т. Т. 2. Радянський період / Під ред. М. Рильського. — К.: Наук. думка, 1959. — 647 с.

С. 418, 448, 511, 514,
515, 597: Про Я. Геляса.

***

Горбенко А. Т. Харківський театр ім. Т. Шевченка. — К.: Мистецтво, 1979. — 200 с.

С. 166 – 169: Про Я. Геляса.

Давидова І. М. Ярослав Геляс. — К.: Мистецтво, 1986. — 157 с.: іл., портр. — (Майстри сцени та екрана).

Корнієнко О. З. Тернопільський театр імені Т. Г. Шевченка. — К.: Мистецтво, 1980. — 102 с.: іл., портр.

С. 44 – 46, 61 – 62,
97 – 100: Про Я. Геляса.

Медведик П. Змальовував долю нашу серцем: Мої спогади про Я. Геляса // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1996. — С. 541 – 546.

Ревуцький В. В орбіті світового театру. — К.; Харків; Нью-Йорк: Видво М. П. Коць, 1995. — 243 с.: іл.

С. 166, 176, 181, 183,
91 – 192, 196, 198: Про Я. Геляса.

***

Бубній П., Матейко Р. Його священний храм // Вільне життя. — 1996. — 22 листоп.

Він був створений лідером // Русалка Дністрова. — 1992. — 2 жовт. — (Свіча пам'яті на свіжу могилу).

Давидова І. Актор-трибун // Вітчизна. — 1979. — № 4. — С. 216 – 218.

Давидова І. З гнізда Курбаса // Демократична Україна. — 1995. — 12 груд.

Давидова І. З народом — для народу // Укр. театр. — 1972. — № 6. — С. 24 – 26.

Демків Б. Ролі, не покладені на ноти // Вільне життя. — 1972. — 19 берез., іл.

Загребельний П. Маєстро театру й кіно // Свобода. — 1996. — 19, 26 листоп.

Климовський Р. Наш земляк Ярослав Геляс // Тернопіль вечірній. — 1991. — 18 груд.

Кусенко О. Майстер сцени // Рад. Україна. — 1984. — 17 листоп.

Лучко Л. Ярослав Геляс // Вільне життя. — 1960. — 21 черв.

Матейко Р. Видатний майстер української сцени // Гомін волі. — 1996. — 9 листоп.

Мельничук Б. Лицар театру // Тернопіль вечірній. — 1996. — 20 листоп.

Поліщук О. Репертуар, афіша, театр // Рад. Україна. — 1972. — 6 квіт.

Пономаренко Є. Гамлет — Я. Геляс // Літ. газета. — 1956. — 6 верес.

Ротар Д. «Яке знання доби, народу, душі людської» // Русалка Дністрова. — 1996. — № 21 (листоп.).

Тарасенко О. Учора й завтра // Культура і життя. — 1976. — 3 жовт.

Шпікула М. З Терпилівки у світ театру і до слави // Гомін волі. — 1996. — 7 груд.

***

Геляс Ярослав Томович // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1978. — Т. 2. — С. 508.

Геляс Ярослав (1916 – 1992) // Мистецтво України: Біогр. довідник / За ред. А. В. Кудрицького. — К., 1997. — С. 146.

Геляс Ярослав Томович (21.11.1916 – 6.10.1992) — укр. актор і режисер // Митці України: Енцикл. довідник. — К., 1992. — С. 153.

Медведик П. Геляс Ярослав Томович (21.11.1916, с. Терпилівка, нині Підволочиськ. р-ну — 6.10.1992, м. Львів) — актор, режисер, діяч культури // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 341.

***

Ярослав Геляс: [Некролог] // Тернопіль. — 1993. — № 1. — С. 79.

1 ГРУДНЯ

15 років з часу проведення Всеукраїнського референдуму (1.12.1991)

Минуть сторіччя, виростуть нові покоління українців, але 1 грудня 1991 року назавжди залишиться незабутньою датою в історії нашого народу. Тоді 90 процентів громадян нашої молоді держави, які прийшли до виборчих урн, своїм волевиявленням навічно узаконили Акт проголошення незалежності України.

Всеукраїнський референдум 1 грудня став відправною віхою в розбудові й міжнародному самоутвердженні України, як держави однієї з найстаріших і наймогутніших націй світу.

Громадські активісти Тернопільщини внесли свою вагому частку праці у підготовку і проведення референдуму. З нашого краю у східних областях України працювали на референдум понад 100 повноважних представників.

За час підготовки до референдуму поштовим відділом Тернопільської управи Руху було відправлено в усі регіони України більше 40 тисяч бандеролей, цінних листів і листівок. Переслано 2800 примірників «Нарису історії України», 4500 — «Історії України для дітей», 10000 примірників книжки «Великий мазепинець Григор Орлик», 5000 — «Біблій для дітей» та багато

інших друкованих видань. Окрім того, відправлено 7000 бандеролей з національними синьо-жовтими прапорами.

На Велику Україну поїхали з Тернопільщини з пропагандистською метою більше ста художньо-агітаційних бригад і десятки професійних митців. На референдум працювала не одна тисяча наших краян, які зробили все можливе, щоб Україна сказала своє вагоме «Так!» незалежній державі.

ЛІТЕРАТУРА

- Бойцун Л. Це вже наша історія // Свобода. — 1995. — 1 груд.
- Грещук Г. Волонтери незалежності // Свобода. — 1999. — 30 листоп.
- Григорович Г. Свято національної єдності і всенародного волевиявлення // Тернопіль вечірній. — 1996. — 4 груд.
- Довгошя П. Інтелігенція і національне відродження: [нашої області] // За вільний край. — 1991. — 13 квіт.
- З державністю, народе України!: Підсумки референдуму на Тернопільщині // Вільне життя. — 1991. — 4 груд.
- Колінець В. Нам воля світилася в очах, або Як зберегти українську незалежність // Свобода. — 2002. — 30 листоп. — (11 річниця Всеукраїнського референдуму).
- Колінець В. Чи сповнилася воля українського народу?: [1 грудня 1991 року — Всеукраїнський референдум] // Вільне життя. — 2001. — 1 груд.
- Ліберний О. П'ять років тому Україна встала з колін // Свобода. — 1996. — 3 груд.
- Пасічник Б. З днем народження, Україно! // За вільну Україну. — 1995. — 30 листоп.
- Садовська Г. Ще усміхнешся, Україно // Вільне життя. — 1995. — 1 груд.
- Сливка П. Незалежності — так! // Тернопіль вечірній. — 1999. — 1 груд.
- Сливка П. Тернополяни й на Донеччині агітували за незалежність // Свобода. — 2002. — 30 листоп. — (11 річниця Всеукраїнського референдуму).
- Соболев А. Одна в нас мати — Україна // Вільне життя. — 1991. — 27 листоп.
- Федишин М. Орієнтир — Європейські стандарти: Це вибір кожного пересічного українця // Свобода. — 2002. — 30 листоп. — (11 річниця Всеукраїнського референдуму).
- Шевчук Н. Бо Україна в нас одна: Формування української народності та шляхи зародження української державності // Свобода. — 2003. — 29 листоп.
- Шостак Й., Пастушенко Й. Дорога до волі // Вільне життя. — 2002. — 30 листоп. — (Тернопільщина і Всеукраїнський референдум).

***

Ткачук Г. Любів Україну — Вітчизну кохану: [Цикл віршів, присвяч. Всеукраїнському референдуму] // Свобода. — 1993. — 30 листоп.

17 ГРУДНЯ

110 років від дня народження о. Миколи Цегельського
(17.12.1896 – 25.05.1951) — Блаженного священомученика

Народився 17 грудня 1896 року в смт. Струсові Тербовлянського району. Початкову школу закінчив у родинному містечку, а в 1918 р. — з відзнакою Тербовлянську гімназію. Вступив на теологічний факультет Львівського університету, який успішно закінчив у 1923 р.

5 квітня 1925 р. Митрополит А. Шептицький рукоположив його на священника. Скерований помічником священника у с. Висипівцях Озернянського деканату на Зборівщині. Згодом переведений парохом с. Сороки, неподалік м. Хоросткова. При церкві заснував релігійні товариства, особливу увагу звертав на згуртування молоді при церкві. Побудував у с. Сорока цегляну церкву св. Дмитрія.

Отець Микола Цегельський мужньо протистояв намаганням польської влади ополячити українців, за що його переслідували і притягали до судової відповідальності. Особливо отець і парафіяни потерпіли під час «пацифікації» у 1930 році.

У 1938 р. о. Миколу Цегельського назначено заступником Гримайлівського деканату УГКЦ. Терниста дорога почалася для нього з часу другої окупації Галичини радянськими військами, зокрема після Львівського лжесобору 8 – 10 березня 1946 року. За відмову перейти на російське православ'я 28 жовтня 1946 р. о. М. Цегельського заарештовано.

25 січня 1947 року Військовий трибунал військ МВС у Тернопільській області засудив о. Цегельського на 10 років позбавлення волі у концтаборі суворого режиму.

25 травня 1951 р. о. М. Цегельський помер. У 1962 р. його реабілітовано «за відсутністю складу злочину».

Папа Іван-Павло II 27 червня 2001 року проголосив о. Миколу Цегельського Блаженным священомучеником.

ЛІТЕРАТУРА

- Блаженний отець Микола Цегельський 1896 – 1951 // Мученики — джерело чудотворної сили. — Львів, 2002. — С. 31 – 32.
- Блаженний отець Микола Цегельський // Божий сіяч. — 2002. — № 11 (листоп.).

Головин Б. «Присяги не зломаю, парафіян не залишу» // Головин Б. Мученики та ісповідники Української церкви ХХ століття. — Тернопіль, 2000. — С. 168 – 173.

Крамар Р. У Тернополі живуть діти людини, яку Папа проголосив Блаженним священиком // Тернопільська газета. — 2001. — 18 – 24 лип.

Купчик Л. Душпастир і просвітянин // Просвіта. — 1996. — 7 груд. — С. 2. — (Вчора, сьогодні, завтра).

Матвій З. Присяги не зламав // Зборівська дзвіниця. — 2002. — 4 жовт., фотогр.

Савків Л. Ваш брат Микола помер у Мордовії... // Свобода. — 2001. — 15 груд.

Сліпа О., Цегельська О. Орач духовної ниви // Божий сяч. — 1999. — № 9 (верес.).

19 ГРУДНЯ

45 років з часу заснування ВАТ «Бережанський склозавод» (19.12.1961)

ВАТ «Бережанський склозавод» — провідне підприємство з виготовлення склопосуду в Україні. Його печі запалено 19 грудня 1961 р., а вже в січні наступного року було виготовлено першу продукцію. З 1993 р. склозавод перетворюється у відкрите акціонерне товариство, гармонійно вливаючись у нові умови виробничих відносин. Кількість працюючих перевищує 1300 осіб. В асортименті — близько 500 видів продукції: склянки різних форм та об'ємів, келихи, бокали, фужери, вази, глеки, свічники, пресовані вироби, розсіювачі для побутових світильників, кахельні грубки. Щорічний об'єм виготовленої продукції оцінюється в 26 млн. гривень. Понад 30% її відправляється на експорт, серед експортерів — країни СНД, Німеччина, США, Чехія, Італія, Франція, Бельгія, Польща.

Основний спосіб виробництва — ручне видування й декорування. Позитивним фактором виробничого процесу є також можливість виготовляти екологічно чисту продукцію, виконуючи, таким чином, надзвичайно важливе зобов'язання перед сучасним замовником.

У грудні 2003 р. відбулося офіційне відкриття магазину «Світ скла». Тут продається як серійна продукція, так і ексклюзивні авторські роботи.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанське скло в Голландії // Тернопіль вечірній. — 2005. — 12 – 18 жовт.

Будар Т. Бережанський склозавод: радісні й сумні реалії // Бережанське віче. — 1997. — 21 черв.

Будар Т. Не лише втриматись, але й прийняти престиж // Бережанське віче. — 1998. — 6 черв.

Будар Т. Склозавод: погляд у завтра — оптимістичний // Бережанське віче. — 2005. — 7 жовт. — (Промисловість).

Відсотки, що тішать серце // Свобода. — 2001. — 19 лип.

Данилюк Х. Бережанське скло шанують і на Заході // Експрес. — 2002. — 5 – 12 верес.

Дмитрів В. Один з факторів успіху // Бережанське віче. — 2001. — 4 серп.

Красновська Л. Старий завод оновлюється // Rіa плюс. — 2004. — 9 черв. — С. 9.

Левицька Л. Все пізнається в порівнянні // Вільне життя. — 1999. — 6 берез.

Левицька Л. Комплексом провінційності не страждають // Вільне життя. — 2002. — 23 берез., фотогр.

Літинська М. Модні віяння втілюють складуви // Голос України. — 2002. — 31 лип. — (Виробництво).

Пархомчук Я. І німці купують бережанські словироби // Свобода. — 1999. — 6 серп.

Пархомчук Я. То не мороз на склі узори залишив // Свобода. — 2004. — 27 січ. — С. 4. — (Світ краси).

Савчук В. Є ЗАТ «Бережанське скло»: 3 40-річним ювілеєм! // Бережанське віче. — 2001. — 15 груд.

Савчук В. Звичний ритм флагмана // Бережанське віче. — 2004. — 8 жовт. — С. 5. — (Промисловість).

Савчук В. Курс флагмана — чіткий, вивірений // Бережанське віче. — 2004. — 19 берез. — С. 3; фотогр.

Тихий Б. За новим взірцем // Бережанське віче. — 2001. — 23 серп.

Штокало Я. Красу творять красиві люди // Свобода. — 1997. — 14 серп.

***

Указом Президента України за значний особистий внесок у впровадження у виробництво сучасних технологій і прогресивних методів праці нагороджено відзнакою Президента — орденом «За заслуги» Видойник Галину Іванівну — голову правління АТ «Бережанський склозавод» // Свобода. — 1997. — 21 серп.

Ждан В. «Це не романтика. Це — робота»: [Про дир. Бережан. склозаводу Г. І. Видойник] // Вільне життя. — 2002. — 3 верес. — (Підприємство і його керівник).

Токарська З. Ностальгічні спогади, помережені барвами любові: [Про гол. худож. ВАТ «Бережанський склозавод» В. Ф. Іванишина] // Жайвір. — 2003. — № 1 (січ.). — С. 12. — (Згоріла зірка, але не погасла).

***

Тиха Г. Бережанський склозавод // ТЕС. — Тернопіль, 2005. — Т. 1. А – Й. — С. 110.

25 ГРУДНЯ

70 років від дня народження Петра Бубнія

(25.12.1936) — журналіста, поета, краєзнавця, літературознавця

Народився 25 грудня 1936 року в Хлівчанах Сокальського району Львівської області в селянській родині. У 1953 році закінчив Хлівчанську середню школу, після якої працював бібліотекарем. У 1955 році вступив на заочний відділ філологічного факультету Львівського педагогічного інституту (українське відділення), після першого курсу перевівся на стаціонар, а в 1960 р. закінчив Дрогобицький педінститут. З 1960 по 1967 рр. викладав українську мову і літературу в Михайлівській середній школі Шаргородського району Вінницької області. З 1967 по 1972 рр. працював на різних посадах в редакції тернопільської молодіжної газети «Ровесник», після того до 1980 р. був консультантом, інструктором обкому партії, у 1980 – 1985 роках — начальником управління культури облвиконкому. В 1984 році закінчив Академію суспільних наук у Москві. З 1985 року працював головним редактором Тернопільського телерадіомовного об'єднання. Перші вірші були надруковані 1954 у львівській обласній газеті «Ленінська молодь» (нині «Молода Галичина»). Згодом друкувалися в колективних збірниках «Провесінь» (Львів, 1958), «Великий Кобзар у пам'яті народній» (Київ, 1961), у літературному додатку журналу «Тернопіль» (Тернопіль, 1993), газетах «Літературна Україна», «Радянська Освіта», «Вільна Україна» (Львів) та інших. Нариси виходили у збірниках «До серця кожного» (1978), «Духовно ми багаті» (1979), «Культурно-освітні заклади відмінної роботи» (1981), «Людський фактор — вирішальний» (1986), «Себе й життя перетворити» (1988), «Клуби» за інтересами» (1988), «Відповідальність беремо на себе» (1989), «Природа і совість» (1990). Автор книги «Творець подільських скарбів» (Тернопіль, 1994), співавтор книги «Удосконалення виробничих і управлінських структур в АПК» («Каменяр», 1990), автор статей у журналах «Клуб и художественная самодеятельность» і «Библиотекарь» (Москва), «Лемковина» (США), «Соціалістична культура» (Київ), «Тернопіль», республіканських і обласних газетах, україномовній пресі Канади і Польщі. Здійснив літературний запис книжок «Р. М. Нарадка. Поле на все життя» («Каменяр», 1987) і «В. Г. Корчемний. Хоростківський дендропарк» («Каменяр», 1988). Співкладач спеціальних випусків журналу «Тернопіль» «Додаток великодний», «Тернопільщина літературна» (чотири випуски), «Державний прапор і Герб України», «Українські

пісні-гімни: історія та родовід», «Зарваниця» (Тернопіль, 1993). Член редакційної ради журналу «Тернопіль» з моменту його заснування.

ЛІТЕРАТУРА

Бубній П. Василь Корчемний: Нарис життя і творчості. — Тернопіль: Лілея, 1998. — 160 с.: фотогр.

Бубній П. Творець подільських скарбів. — Тернопіль: Б. в., 1994. — 16 с.

Бубній П. Удосконалення виробничих і управлінських структур в АПК / П. М. Бубній, В. Р. Голик, Є. П. Заблоцький. — Львів: Каменяр, 1990. — 88 с.

Зарваниця: Фотонарис / Текст П. Бубній; Фото В. Балюх; Оформлення О. Качало. — Зарваниця; Тернопіль: Горлиця, 2001. — 19 с.: фотогр.

Зарваниця: Фотоальбом / Автор тексту П. Бубній; Фото В. Балюх; Художнє оформлення Олег та Андрій Качало. — Тернопіль: Видавець ПП «Воскресіння», 2000.

Зарваниця у духовному і художньому слові, спогадах і переказах / Уклад.: М. Сагайдак і П. Бубній. — Тернопіль: Збруч, 1993. — 111 с.

Свалява: Туристичний путівник / Автори тексту: Й. Долинич, П. Бубній. — Тернопіль: Збруч, 2004. — 44 с.: фотогр.

Тернопіль: Фотоальбом / Автор тексту П. Бубній. — Львів: Піраміда. — 2005. — 87 с.: фотогр.

Тернопіль: Фотоальбом / Фото В. Балюх; Текст П. Бубній; Дизайн І. Федик. — Тернопіль, 2002.

Тернопіль: Фотоальбом / Вступ. стаття: П. Бубній, Р. Матейко, Б. Лановик. Голова ред. ради видання В. Негода. Текст укр., англ., фр. і нім. мовами. — Тернопіль, 1996.

Шмуель Йосеф Агнон — лауреат Нобелівської премії: Метод. матеріали: До 100-річчя від дня народження / Упр. культури Терноп. облдержадміністрації. Терноп. обл. б-ка для молоді. Терноп. обл. т-во Єврейської культури «Алеф». Держ. архів Терноп. обл. Уклад.: О. Ліскова, М. Хмурич. Перед. слово «Шмуель Йосеф Агнон (1888 – 1970 рр.)» П. Бубнія: Літ.-краєзнав. зб. — Тернопіль: Укрмедкнига, 1998. — 59 с.

***

Бубній П. Максим Рильський «Заржали коні над Збручем»: [Перебування у Кременці] // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 135 – 139. — (445-річчю Тернополя присвячується).

Бубній П. Рідного краю літописець: [П. К. Медведик] // Тернопіль. — 1995. — № 4. — С. 69 – 70.

Бубній П. Форпост українства: Микола Мушинка і Тернопільщина // Тернопілля'96: Регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 497 – 499.

***

Бубній П. Археолог забутих імен: [С. Гасай] // Сільські вісті. — 1998. — 26 черв.

Те ж: Подільське слово. — 1998. — 1 серп.

Бубній П. На олтар соборності: С. Петлюра і Тернопільщина // Вільне життя. — 2004. — 17 лип. — С. 4. — (Про що розповідають марки).

Бубній П. На скрижалях слова: 20 лютого — 100-річчя від дня народження Уласа Самчука // Тернопіль вечірній. — 2005. — 16 – 22 лют.

Бубній П. На таких тримається Україна: [Про нарис С. Дороша «Тимотей Старух»] // Свобода. — 1996. — 10 груд.

Бубній П. Наш перший Президент: М. Грушевський і наш край // Вільне життя. — 2001. — 27 жовт.

Бубній П. Олег Ольжич у нашому краї // Русалка Дністрова. — 1993. — 9 квіт.

Бубній П. Очима страдника: [Тернопільщина очима укр. письменника А. Любченка, занована в «Щоденнику»] // Вільне життя. — 2005. — 12 берез. — С. 9. — (Імена).

Бубній П. Повернення Ольги Мак: [Імена письменників-претендентів на Нобелівську премію, життя і тв. яких пов'язані з Терноп.] // Вільне життя. — 2002. — 14 груд.

Бубній П., Ковальков Ю. Наші речники у дзеркалі Агнона // Русалка Дністрова. — 1998. — № 13 (лип.), фотогр.

Бубній П., Ковальков Ю. Остання любов Бальзака: [Перебування письменника у Вишнівці] // Вільне життя. — 2001. — 26 груд.

Бубній П., Ониськів М. Монументи натхнення і любові: Як створювався пам'ятник видатному польському поетові у Львові // Вільне життя. — 1999. — 5 січ. — (Рядок з біографії краю).

Бубній П., Ониськів М., Совінська Н. Нашого цвіту по всьому світу: [Вийшла у світ книга «Українська еміграція від минувшини до сьогодення»] // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 лют.

***

Бубній Петро Михайлович (літ. псевдоніми Б. Сосняк, Петро Муха) // Тернопілля'95: Регіон. річник. — Тернопіль, 1995. — С. 762; фотогр.

Миколок Н. Бубній Петро // Тернопіль. — 1993. — № 3. — С. 58.

Ониськів М. Бубній Петро Михайлович (псевд. Б. Сосняк, Петро Муха; 25.12.1936, с. Хлівчани, нині Сокал. р-ну Львів. обл.) — журналіст, редактор, педагог // ТЕС. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. А – Й. — С. 190.

***

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1996 рік: Бібліогр. список / Упоряд. Н. К. Іванко. — Тернопіль: Лілея, 1995. — 102 с.

С. 83 – 85: Про П. Бубнія.

40 років Тернопільському державному економічному університету (1966)

Тернопільський державний економічний університет — наукове серце Тернополя, науково-педагогічна колыска всього регіону.

Свій родовід ТДЕУ розпочав у далекому 1966 р., коли у Тернополі було відкрито відділення фінансово-економічного факультету Київського інституту народного господарства.

На час заснування тут навчалось 75 студентів за спеціальностями «Фінанси і кредит» та «Бухгалтерський облік», а викладачів було п'ятеро. У 1967 році на базі відділення почав працювати фінансово-економічний факультет КІНГ. З січня 1971 року — це окремий ТФЕІ. Його перший ректор Леонід Олексійович Каніщенко.

У наступні роки Тернопільський фінансово-економічний інститут продовжував інтенсивно розвиватись, досягаючи вагомих успіхів.

Нового якісного рівня вищий навчальний заклад досяг у 1989 році, коли був перейменований на Тернопільський інститут народного господарства.

У серпні 1994 року на базі Тернопільського інституту народного господарства створено Тернопільську академію народного господарства.

У статусі університету даний вищий навчальний заклад діє з 30 березня 2005 року.

За роки існування в університеті підготовлено до самостійної роботи майже 60 тисяч фахівців.

Понад 300 випускників нині працюють у ТДЕУ, більшість з них — доктори і кандидати наук.

В університеті здобувають освіту майже 30 тисяч студентів за 21 спеціальністю і 56 спеціалізаціями. Основна база університету розміщена в 11 навчально-лабораторних, трьох спортивних, трьох господарсько-допоміжних корпусах та п'яти гуртожитках, у яких створено всі умови для навчання, побуту і відпочинку.

У межах міста розташовані навчальні корпуси ще дев'яти інститутів університету.

Навчально-виховний процес у Тернопільському державному економічному університеті забезпечують 57 кафедр, на яких працює понад 1170 викладачів, серед яких — 68 докторів наук, професорів, 360 кандидатів наук, доцентів.

В університеті функціонує аспірантура із 19 спеціальностей. Діє три спеціалізовані Вчені ради із захисту кандидатських дисертацій та дві спеціалізовані Вчені ради із захисту докторських дисертацій.

Науковці університету мають значні напрацювання на державному та регіональному рівнях. Науково-видавничу діяльність університету забезпечує видавництво «Економічна думка».

Університет уклав угоди про співробітництво з 35 вищими навчальними закладами Європи та США. ТДЕУ — єдиний не столичний вищий навчальний заклад, який має філію в Єревані.

Колектив університету має славні спортивні традиції. У спортивних секціях з 23 видів спорту займається більше двох тисяч студентів університету.

Важливу роль у виховному процесі відводять Центру естетичного виховання, де працює сім колективів художньої самодіяльності, чотирьом з яких присвоєно звання «народний».

Серед вихованців університету — відомі в Україні й світі державні діячі, керівники виробництва, провідні спеціалісти і вчені. У стінах ТДЕУ формувалися професійні якості та гартувався характер Президента України Віктора Ющенка.

ЛІТЕРАТУРА

Вчені Тернопільської академії народного господарства. — Тернопіль: Екон. думка, 2003. — 192 с.: фотогр.

Зустріч...: Інформ. вид. ТДЕУ. — Тернопіль: Екон. думка, 2005. — 32 с.: фотогр., іл.

Тернопільська академія народного господарства: XXI століття / Ред. Б. Мельничук. — Тернопіль: ТАНГ, 2003. — 42 с.

***

Валігура К. Сходження академії // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 287 – 289.

Гродецька В. ТАНГ: випереджаючи події: [ТАНГ — перший укр. вуз, який видаватиме своїм випускникам дипломи укр. та нім. мовами] // Дзеркало тижня. — 2003. — 6 верес.

Костюк Р. Європейські науковці вважають Тернопіль містом перспективним: [Міжнар. співпраця ТАНГу в галузі освіти] // Тернопіль вечірній. — 2004. — 15 – 20 квіт. — С. 7.

Марцінковська І. На шляху до європейського освітнього простору: [Співпраця ТАНГу з нім. ВНЗ у сфері підготовки фахівців вищого рівня] // Дзеркало тижня. — 2004. — 10 січ. — С. 16; фотогр.

Марцінковська І. ТАНГ відкриває філію у Греції // Rіa plus. — 2003. — 23 квіт. — С. 3.

Мірзоян А. Філіал Тернопільської державної економічної академії народного господарства — у Вірменії // Освіта України. — 2002. — 29 листоп., фотогр. — (Новий ВНЗ — нові перспективи).

Мельник А. Академія звітує про наукову діяльність // Академія. — 2004. — 30 січ. — С. 3.

Снітовський О. ТАНГ: орієнтир на світові стандарти: [Міжнар. співробітництво ТАНГу] // Свобода. — 2004. — 14 січ. — С. 2. — (Освіта).

Устенко О. «Академія дивиться в майбутнє» // Тернопілля'98 – 99: Регіон. річник. — Тернопіль, 2002. — С. 285 – 286.

Устенко О. Тернопільська академія народного господарства — вищий навчальний заклад XXI століття // Наукове проектування інноваційних та альтернативних систем вищої освіти: 36. матеріалів до Всеукр. наук.-практ. конф. 11 – 12 трав. 2000 р. — Тернопіль, 2000. — С. 10 – 12.

Щербатюк С. Академія народного господарства — провідний вуз України // Бізнес-компаньйон. — 2000. — № 6 – 7. — С. 2 – 3; фотогр.

Юрій С. Вища школа будить в людині спрагу до пізнання // Губернатор. — 2003. — № 19. — С. 86 – 87; фотогр.

***

Інститут продовольчого бізнесу // Бізнес-компаньйон. — 2003. — № 12. — С. 26 – 27; фотогр.

Саченко А. ІКІТ — конгломерат комп'ютерної інженерії та економічної кібернетики // Тернопіль вечірній. — 2001. — 18 лип.

Тобілевич І. Ми навчаємося не для школи, а для життя: [Ін-т обліку і аудиту ТАНГу] // Свобода. — 2003. — 28 жовт. — (Студентський меридіан).

Федик М. У Європу — через Тернопіль: [ТАНГ відкриває Центр європейських міжнародних студій] // Тернопіль вечірній. — 2000. — 6 верес.

***

Юрій С.: «Академія — це великий корабель, який впевнено йде своїм курсом» / Розм. з ректором ТАНГу вела В. Девлиш // Вільне життя. — 2002. — 31 серп.

Юрій С. «Маємо бути відповідальними за свій вуз»: [Про здобутки і проблеми ТАНГу] / Розм. вів Я. Мармаш // Свобода. — 2004. — 17 берез. — С. 3, 6. — (В гостях в «Свободі»).

Юрій С.: «Якісна освіта — ефективна економіка» / Розм. з ректором ТАНГу. Зап. П. Чечелюк // Дзеркало тижня. — 2004. — 3 квіт. — С. 14.

200 років з часу заснування Кременецького ботанічного саду (1806)

Історія Кременецького ботанічного саду тісно пов'язана із відкриттям у Кременці вищої Волинської гімназії, яку заснував 1805 року відомий волинський поміщик і громадський діяч Тадеуш Чацький.

У 1806 році при гімназії засновують ботанічний сад. Фундатором його став ірландський учений-ботанік Діонісій Міклер. Із 1792 по 1806 роки він заклад 25 садів, парків, дендраріїв на Волині й Поділлі.

Площа ботанічного саду на той час становила 4,5 гектара.

Сад був створений як база для учнів гімназії, котрі вивчали ботаніку. У його центрі Міклер розбив парк відпочинку, заклад школьну оранжерею дерев і трав'янистих рослин, розарій. Був створений аптекарський город.

У результаті чотирирічної діяльності Д. Міклер зібрав понад 1666 екзотичних і більш як 600 місцевих рослин.

У 1809 році директором ботанічного саду став доктор медицини і ботаніки, австрієць В. Бессер. Стараннями Бессера ботсад набув надзвичайного розвитку. Його площа розширюється до 20 гектарів, збільшуються оранжереї, парки. Кількість видів культивованих рослин ботанічного саду зростає до 12000, а сад став одним із кращих і відомим далеко за кордоном.

1832 року, після польського повстання, в якому брали участь і ліцеїсти, і викладачі, закривається лицей і припиняє свою діяльність Кременецький ботанічний сад. Свідком бувшої слави його залишається хіба що могутній цегляний мур, що оточував навчально-дослідні ділянки.

Але із виданням Постанови Кабміну України у 1990 році ботсад юридично відновлюється. Вся робота, котра проводиться в даний час в ботсаду, має за мету єдине — відновити в північно-західному регіоні України науково-культурний осередок, яким був Кременець у XIX столітті.

ЛІТЕРАТУРА

Балицький М. Рукотворний, чарівний куточок краю: Кременецькому ботанічному саду — 190 років // Свобода. — 1996. — 10 верес.

Буньківська О. Сад народжувався двічі // Зелений світ. — 1997. — № 1 (січ.).

Копійковський П. Сьогодні і завтра Кременецького ботанічного саду // Свобода. — 1999. — 16 січ.

Кравчук Л. Кременецький ботанічний... // Діалог. — 1997. — 19 квіт.

Куза М., Балицький М. Ботанічному — 190 // Діалог. — 1996. — 14 верес.

Ленчук Р. Камо грядеши, ботанічний сад // Діалог. — 1998. — 20 черв.

Ленчук Р. Мовчазний крик ботанічного саду... // Діалог. — 1998. — 23 трав.

Маринюк С. Відгомін минулої величі ботсаду // Діалог. — 2000. — 8 лип.

Онишкевич С. Вивчення флори ботсаду триває // Діалог. — 1999. — 20 лют.

Стельмашук В. Кременецький ботанічний сад: Історія та сучасність // Екологічний сполох. — 1999. — № 4 (квіт.). — С. 3.

Сторозум Є. Кременеччина — природна перлина Поділля та Волині // Екологічний сполох. — 1999. — № 4 (квіт.). — С. 3.

Сторозум Є. Національний парк: бути чи не бути? // Діалог. — 1994. — 15 жовт. — (Віч-на-віч з природою).

Фарина І. ... І оцтове дерево з Кременця // Свобода. — 1998. — 11 черв.

МІСТА-ЮВІЛЯРИ

550 років з дня заснування м. Борщева (1456)

Історія заснування містечка Борщева губиться в темноті віків. Перша згадка про Борщів припадає на 1456 рік, а в 1529 році йому надано магдебурзьке право. Назва міста, очевидно, походить від слова «борщівник» — високої трав'янистої рослини родини зонтичних, молоде листя і стебла якої вживають у їжу, додають до зелених борщів. Ця назва є поширеною на всій території України, особливо на Поділлі, Волині й Прикарпатті.

Легенда також пов'язує назву з часами татарського лихоліття, коли мешканці нібито втопили татарина в казані з борщем.

Зараз Борщів — районний центр, розташований на півдні області, на лівому березі річки Нічлави. Значний промисловий і культурний центр області. Найбільшими підприємствами міста є цукровий, спиртовий, тютюновий та сироробний заводи, районна друкарня. У місті функціонують неповна загальноосвітня, дві загальноосвітні, спортивна школи та школа мистецтв, агротехнічний коледж, професійно-технічне училище, районний Будинок культури, бібліотека, кінотеатр, краєзнавчий музей.

На відміну від інших міст області, у Борщеві немає архітектурного ядра з традиційною ратушею посеред майдану, навколо яких групується забудова. Найдавнішою пам'яткою архітектури є Успенська церква 1886 року. В місті встановлено пам'ятники Т. Шевченку, І. Франку, Лесі Українці.

ЛІТЕРАТУРА

Дуда І. Борщів: Путівник. — Тернопіль: Ред-видав. відділ облполіграфвидаву, 1989. — 34 с.

Ковтун В. В., Степаненко А. В. Города Украины: Эконом.-географ. справочник. — К.: Вища школа, 1990. — 277 с.

С. 210: Борщів.

***

Архітектура Борщева // За вільний край. — 1992. — 30 трав.

Борщів // Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. — Борщів, 1994. — Вип. 5. — С. 39 – 40.

Гречило А. До питання про герб Борщева // Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. — Борщів, 1993. — Вип. 3. — С. 23 – 24.

Паняк Ян. Історія містечка Борщева: Краєзнав. розвідка з 1841 року // Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. — Борщів, 1993. — Вип. 4. — С. 38 – 39.

Паньків Б. Міста і містечка Галицької землі: [Соц.-екон. характеристика окремих міст і сіл Терноп. обл. в кінці XVII і першій половині XVIII ст.] // Жовтень. — 1982. — № 9. — С. 95 – 104.

С. 96: Борщів.

Посацький Б. Реконструкція міст Західної України. Спадщина і сучасність // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Праці секції мистецтвознавства. — Львів, 1994. — Т. ССХХVII. — С. 306 – 307.

Сохацький М. Давній герб райцентру // Надзбручанська правда. — 1990. — 13 січ.

Стришенець М. З історії економічного розвитку Борщева (кінець XVIII – середини XX ст.) // Літопис Борщівщини: Іст.-краєзнав. зб. — Борщів, 1994. — Вип. 6. — С. 16 – 17.

795 років з дня заснування м. Збаража (1211)

По-різному називають Збараж. Одні вважають його одним з найдавніших міст Галичини і Волині, інші називають його містом-заповідником, ще інші — містом козацької слави і звитяги, а деякі — Княжим містом, містом хоробрих русичів. Перша письмова згадка про Збараж — 1211 рік. А про назву побутує багато переказів і легенд — від слова збір.

Було це давним-давно, пройшло стільки літ, як зірок на небі, однієї весняної пори приїхало три вершники-здоровані, сказали б козаки, та ще тоді й козаків не було. Довго вони милувалися мальовничими гірськими краєвидами, на повні груди вдихали повітря, настояне на запаху трав медоносів і різнотрав'я чебрецю, м'яти, ялівцю, терну і глоду. Були на Веселій, Бабиній, Княжій і Монастирській горах. Потім один із них вийшов на вершину Княжої і сказав: «От тут буде наш Збір».

Сьогодні Збараж — один із значних промислових центрів області. Продукцію цукрового, заводів «Квантор» і продтоварів, тарного комбінату та інших знають навіть у зарубіжних країнах. Збараж завше був на видноті: високим духовним рівнем освіти і культури. Тут і музична, спортивна, школа-інтернат, 3 загальноосвітні школи, професійно-технічне училище, районний Будинок культури, декілька клубів, кінотеатр, краєзнавчий музей. Архітектурні пам'ятки — замок і Успенська церква — XVII століття, Воскресенська церква — XVIII століття, комплекс споруд монастиря бернардинів — XVII ст., встановлено пам'ятники Б. Хмельницькому, І. Франку, А. Міцкевичу.

Славетні вихідці зі Збаража — учені, митці, воєначальники — відомі у цілому світі.

Збараж — це місто-заповідник. І за постановою Ради Міністрів УРСР від 24 листопада 1976 року за №552 Збараж віднесено до 39 міст України, що зберегли найбільше пам'яток і містозабудування.

ЛІТЕРАТУРА

Збараж і околиці в спогадах емігрантів. — Тернопіль: Кн.-журн. вид-во «Тернопіль», 1993. — 225 с.

Збараж — місто в Медоборах. Дод. до часопису «Вісник історії краю» / Держ. іст.-архітектурний заповідник в м. Збаражі. Гол. ред. С. М. Дерейко. — Збараж. — 1997. — № 2. — 23 с.

Збараж — місто в Медоборах. Дод. до часопису «Вісник історії краю» / Держ. іст.-архітектурний заповідник в м. Збаражі. Гол. ред. С. М. Дерейко. — Збараж. — 1996. — № 1. — 27 с.

Малевиц А. П. Збараж: Іст.-краєзнав. нарис. — Львів: Каменяр, 1984. — 46 с.

***

Бандрівський М. Околиці Збаража в кіммерійську епоху // Вісник історії краю. — 1996. — № 5 (трав.).

Войтина П. Найважливіші дати історії Збаража // Гомін. — 1991. — 20 лип. — (До 780-річчя міста).

Грозовський М. Сторінку — в історію м. Збаража // Народне слово. — 1997. — 24 січ.

Дерейко С. Генеральний план забудови Збаража // Вісник історії краю. — 1995. — № 2 (листоп.). — (Місто, в якому живемо).

Державний історико-архітектурний заповідник у м. Збаражі: Засновано постановою Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1994 року до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького на базі архітектурного комплексу Збарзького замку (XVII ст.) // Пам'ятки України. — 1997. — № 2. — С. 49.

Збараж — місто в Медоборах // Вісник історії краю. — 1996. — № 6 (черв.).

Малевиц А. Мандрівка в сумерки століть // Народне слово. — 1996. — 18 жовт.

Малевиц А. Історія Збаража в літописах // Народне слово. — 1992. — 16 черв.

Маціпура А. Ой Морозе, Морозенку...: [З історії міста] // Ровесник. — 1997. — 7 листоп.

Попович Б. Збараж. Звідки ця назва? // Колгоспне життя. — 1990. — 17 берез.

Садовська Г. Уклін тобі, Збараже! // Вільне життя. — 1997. — 13 трав.

Тиран І. Славне місто Збараж // Тернопіль вечірній. — 1998. — 6 трав.

Іменний покажчик

Блажкевич І.	7, 15, 99-102
Брюкнер А.	5, 23-24
Бубній П.	7, 14, 20, 104, 108, 114-116
Бурма В.	5, 14-16, 100
Верхратський І.	5, 44-45
Волинець Н.	7, 104-106
Гірняк Ю.	5, 35-36
Геляс Я.	7, 30, 37, 63-64, 106-109
Гермаківський І.	7, 92-94
Гнатюк В.	6, 23, 51-55, 60-62, 84, 104
Головин Б.	4, 7, 33, 50, 60, 71, 88-90, 112
Горбачевський А.	5, 22-23
Двадцять років від дня Чорнобильської трагедії	5, 42-44
Двадцять років з часу відкриття «Співочого поля»	6, 72
Двісті років з часу заснування Кременець- кого ботанічного саду	7, 119-120
Дев'яносто років героїчних боїв на Лисоні	6, 85-87
Демків Б.	6, 18, 39, 65, 73-75, 108
Десять років з часу прийняття Конституції України	6, 65-67
Ізотова Л.	5, 20-22
Каганець М.	5, 16-17
Кічура М.	5, 19-20
Ковальчук П.	5, 39-40
Конрад М.	6, 59-60
Кордуба М.	5, 32-34, 89
Лановик Б.	6, 14, 30-31, 77-79, 115
Ластівка Л.	5, 38-39
Лотоцький А.	5, 17-18
Марчук І.	6, 56-58
Матейко Р.	4, 5, 14, 17, 29-32, 78-79, 82, 86, 108, 116
Підвисоцький К.	6, 67-69
П'ятнадцять років з часу заснування каналу «TV-4»	7, 94-96
П'ятнадцять років з часу заснування Терно- пільського обласного художнього музею	6, 48-49
П'ятнадцять років з часу початку роботи	

ВКЛБ ТОУНБ.	5, 25-29
П'ятнадцять років з часу проголошення не- залежності України	6, 81-82
П'ятнадцять років з часу проведення Всеук- раїнського референдуму	7, 109-111
П'ятдесят років з часу закладення Гермаків- ського дендропарку	5, 40-42
П'ятсот п'ятдесят років з дня заснування м. Борщева	7, 121-122
Рубчакова К.	5, 46-47
Сеньківський І. Я.	6, 50
Сімсот дев'яносто п'ять років з дня засну- вання м. Збаража	7, 122-123
Сліпа О.	6, 75-76, 112
Сорок п'ять років з часу заснування ВАТ «Бережанський склизавод»	7, 112-114
Сорок років Тернопільському державному економічному університету	7, 117-119
Стадник Й.	5, 36-38, 106
Сто тридцять років від дня заснування філії «Просвіти» в Тернополі	6, 69-71
Сто шістдесят років з часу перебування Т. Г. Шевченка на Тернопіллі	7, 102-104
Триста п'ятдесят п'ять років битви козаків під Купчинцями та Денисовим	6, 58-59
Франко І.	6, 23, 37, 44, 46 51-53, 60, 63, 79, 82-85
Харчук Б.	7, 90-92
Цегельський М.	7, 111-112
Черемшинський О.	4, 6, 52, 54-55, 60-63, 68-69, 84, 104
Чернихівський Г.	4, 7, 26, 27, 92, 96-99, 104
Щурат В.	6, 79-81, 84
Ячмінський В.	6, 63-65

Зміст

Передмова	3	135 років від дня народження Василя Щурата.....	79
Подяка	4	15 років з часу проголошення незалежності України	81
Знаменні та пам'ятні дати Тернопільщини на 2006 рік.....	5	150 років від дня народження Івана Франка	82
Міста-ювіляри.....	7	90 років героїчних боїв на Лисоні	85
Перелік імен та подій, що не увійшли до основного списку.....	8	80 років від дня народження Богдана Головина	88
70 років від дня народження Василя Бурми	14	75 років від дня народження Харчука Бориса Микитовича.....	90
125 років від дня народження Марка Каганця.....	16	75 років від дня народження Івана Гермаківського.....	92
125 років від дня народження Антона Лотоцького	17	15 років з часу заснування телеканалу «TV – 4»	94
125 років від дня народження Мелетія Кічури	19	70 років від дня народження Гаврила Чернихівського.....	96
60 років від дня народження Любові Ізотової	20	120 років від дня народження Іванни Блажкевич	99
150 років від дня народження Антіна Горбачевського	22	160 років з часу перебування Т. Г. Шевченка на Тернопіллі.....	102
150 років від дня народження Александера Брюкнера	23	60 років від дня народження Надії Волинець.....	104
15 років з часу початку роботи відділу краєзнавчої літератури і бібліографії ТОУНБ	25	90 років від дня народження Ярослава Геляса.....	106
60 років від дня народження Романа Матейка	29	15 років з часу проведення Всеукраїнського референдуму	109
130 років від дня народження Мирона Кордуби	32	110 років від дня народження о. Миколи Цегельського	111
125 років від дня народження Юліана Гірняка.....	35	45 років з часу заснування ВАТ «Бережанський склозавод»	112
130 років від дня народження Йосипа Стадника.....	36	70 років від дня народження Петра Бубнія	114
50 років від дня народження Любові Ластівки.....	38	40 років Тернопільському державному економічному університету	117
75 років від дня народження Петра Ковальчука.....	39	200 років з часу заснування Кременецького ботанічного саду	119
50 років з часу закладення Гермаківського дендропарку	40	МІСТА-ЮВІЛЯРИ.....	121
20 років від дня Чорнобильської трагедії.....	42	550 років з дня заснування м. Борщева.....	121
160 років від дня народження Івана Верхратського.....	44	795 років з дня заснування м. Збаража	122
125 років від дня народження Катерини Рубчакової	46	Іменний покажчик	124
15 років з часу заснування Тернопільського обласного художнього музею	48		
110 років від дня народження Івана Якіма Сеньківського	50		
135 років від дня народження Володимира Гнатюка.....	51		
70 років від дня народження Івана Марчука.....	56		
355 років битви козаків під Купчинцями та Денисовим.....	58		
130 років від дня народження Миколи Конрада.....	59		
70 років від дня народження Остапа Черемшинського	60		
70 років від дня народження Володимира Ячмінського.....	63		
10 років з часу прийняття Конституції України.....	65		
155 років від дня народження Костя Підвисоцького	67		
130 років від дня заснування філії «Просвіти» в Тернополі	69		
20 років з часу відкриття «Співочого поля»	72		
70 років від дня народження Бориса Демкова	73		
85 років від дня народження Ольги Сліпої	75		
70 років від дня народження Богдана Лановика.....	77		

ЛІТЕРАТУРА
до знаменних і пам'ятних
дат Тернопільщини
на 2006 рік

Укладач

М. Друневич — головний бібліотекар відділу краєзнавчої літератури та бібліографії ОУНБ

Редактор

О. Раскіна

Відповідальний за випуск

В. Вітенко — директор ОУНБ

Комп'ютерний набір

С. Стахурська

Підписано до друку 12.12.2005. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Тираж 200. 7,46 ум. др. арк., 6,44 обл.-вид. арк.

Замовлення № 05-254

Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21, 43-10-31.
Факс: 8-(0352)-43-10-21. Електронна пошта: pp@pp.utel.net.ua
www. pp.utel.net.ua